

Μαδον.

Η ΦΑΥΣΤΑ

καί διάφορα διηγήματα.
'Ευδόσεις ἑρμείας.

**Ἡ
Φαῦτα
καὶ
διάφορα διηγήματα**

Ἡ «Φαίστες καὶ διάφορα διηγήματα» τοῦ Μπόστ, στοιχειοθετήθηκε καὶ τυπώθηκε στὸ τυπογραφεῖο Κάστερ Κοιλοφάκου, (ὁδὸς Καλλιέργη 5 τηλέφ. 546.818) τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1971 γιὰ λογαριασμὸ τῶν ἐκδόσεων «Ἑρμείας» : Βιβλιοπωλεῖον Quartier Latin, Βουκουρεστίου 40 & Ρώμα, τηλ. 610-982, 619-641.

Μ Π Ο Σ Τ.

**Φαῦστα
καὶ διάφορα διηγήματα**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΜΕΙΑΣ

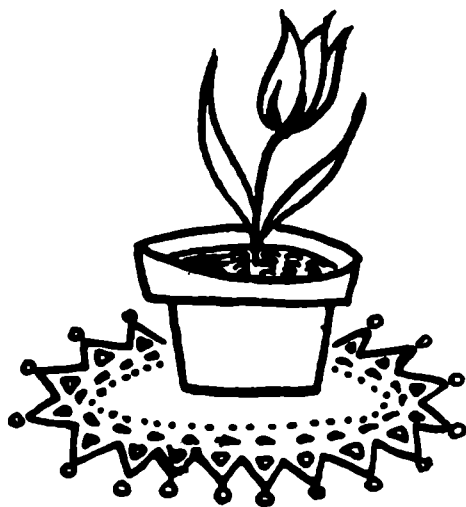
Φαῦσα
ἢ
ἡ ἀπολεσθεῖς κόρη

Ἰλαροτραγωδία
1964

Είθισται πρό πάσης παραστάσεως, ὁ θεατρικὸς συγγραφεὺς νὰ ἀπολογῆται πρὸς τὸ Κοινόν, εἴτε μὲ σύντομον σημείωμα ἐντὸς τοῦ διαφημιστικοῦ προγράμματος, εἴτε μὲ φλύαρον διατριβὴν εἰς τὰς φιλοξένους ἐφημερίδας, διὰ νὰ κἀνῃ κατανοητὴν τὴν «θέσιν» του. Στὴ «Φαύστα» θέσις δὲν ὑπάρχει. Τὸ ἔργο γράφτηκε σὲ στιγμὴ κεφιοῦ καὶ οὔτε θυμᾶμαι νὰ μὲ «κούρασε», οὔτε τὸ «θέμα τῆς νὰ μὲ ἀπασχολοῦσε χρόνια». Τὸ γράψα τὸ καλοκαίρι τοῦ '63, φιλοδοξώντας νὰ ἔχω στὸ συρτάρι κ' ἓνα ἔργο πού νὰ μὴν εἶναι ἐπίκαιρο καὶ νὰ μπορῆ νὰ παίζεται ἀνεξαρτήτως ἐποχῆς. Τὴν ἰδέα τὴν πῆρα ἀπὸ μιὰ «τραγικὴ ἱστορία» πού εἶχα δώσει πρὸ ἐτῶν ὡς σκίτσο στὸ «Θεατῆ», τότε πού ἓνας Καρχαρίας στὸ Κερατοῖνι, ἔφαγε κάποιον παιδὶ πού κολυμποῦσε. Αὐτὸς στάθηκε ὁ πυρήνας τῆς «Φαύστας», τῆς «Ἀπολεσθεὶς κόρης». Ποιητικῆ ἀδεία, ὁ συγγραφεὺς τὸ παιδὶ τὸ ἔκανε κοριτσάκι καὶ τὸ ἐβάπτισε Ριτσάκι, ἐπειδὴ ἤδη τὸ δραματοῦργημα τὸ εἶχε ἀρχίσει σὲ δεκαπεντασύλλαβο καὶ τὸν ἐξυπηρέτει ἡ πρωτότυπος ρίμα (ἂν τοῦ ἐχρειάζετο ἀγοράκι, νὰ εἴσθε δέβαιοι ὅτι, κατόπιν ὠρίμου σκέψεως, θὰ τὸ ἔδραζε Γρηγοράκη). Αὐτὴ ἦταν ἡ μόνη δυσκολία πού ἀντιμετώπισε ὁ δραματοῦργός. Στὸ Κερατοῖνι, τὸ παιδὶ ἐξαφανίστηκε. Στὴ «Φαύστα» τὸ «Ριτσάκι» ξαναβρίσκεται μὲ τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα ἀπὸ 20 ἔτη, βγαίνοντας ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους πού ψαρεύει ὁ μανιώδης ψαρᾶς πατέρας. Παρ' ὅλο πού κατ' ἀρχὴν τὸ ἔργο γράφτηκε ὡς «σκηρικὸ παιχνίδι» στὸ σημεῖο αὐτὸ ὅπου ἡ κόρη ἀφηγεῖται γιὰ τίς χῶρες πού εἶδε ταξιδεύοντας χρόνια σ' ὅλες τίς θάλασσες, θὰ γινόταν «πολιτικὸ» μὲ τὴν παρεμβολὴ μερικῶν στίχων τρεχούσης ἐπικαιρότητος, καὶ τὸ Ριτσάκι θὰ ἔλεγε στοὺς γονεῖς του γινῶμες γιὰ τὸ Βιετνάμ, γιὰ τὴν Κύπρο καὶ τὸν Ἅγιο Δομήνι-

κο, πού υποτίθεται ότι γνώρισε παραπλέοντας στις άκτές τους. Ὁ σκηνοθέτης όμως δὲν ἤθελε πολιτική και ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐπέμεινε. Τελικά τὸ Ριτσάκι εἶπε μερικά ἀνώδυνα πράγματα γιὰ τὸ Θιδὲτ και τὴν Μογγολία κι' ἔτσι συγγραφεὺς και, σκηνοθέτης ἔμειναν φίλοι. Αὐτὸ τὸ καλὸ ἔχει ἡ «Φαύστα». Συσφίγγει τοὺς δεσμοὺς σκηνοθετῶν και δημιουργῶν. Ἐπιπροσθέτως ἔχει τὰς ἐξῆς πρωτοτυπίας και προσόντα: α) Μὲ τὴν παρεμβολὴν 17 τραγουδιῶν, γίνεται «μιούζικαλ» διάρκειας δύο ὥρῶν. β) Ἀφαιρουμένων τῶν τραγουδιῶν γίνεται «μονόπρακτον» μιᾶς ὥρας. γ) Διὰ τῆς προσθέσεως 30—40 στίχων, μεταβάλλεται εἰς ἔργον «πολιτικόν» και δ) Διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν πολιτικῶν αἰχμῶν, γίνεται «σκηνικὸ παιχνίδι». Εἶναι, δηλαδή, ἔργον ἀξομειούμενον εἰς διάρκειαν, κατάλληλον δι' ὅλους τοὺς θιάσους και δι' ὅλας τὰς σηνάς, πράγμα πού οὐδεὶς συγγραφεὺς κατάφερεν εἰς τὴν παγκόσμιον δραματογραφίαν. Αἰσθάνομαι δὲ ἰδιαιτέρως ὑπερήφανος, διότι αὐτὸ πού ὁ Σαίξπηρ και ὁ Αἰσχύλος δὲν κατώρθωσαν νὰ πραγματοποιήσουν, τὸ κατώρθωσα ἐγὼ χωρὶς νὰ κουρασθῶ πολὺ. Ἔτερον δὲν ἔχω νὰ προσθέσω.

ΜΠΟΣΤ.

Πρωτοπαίχτηκε στο θέατρο Βεάκη
από την «Έλευθέρα Σκηνή» τον Μάιο 1965

Σκηνοθεσία: ΓΙΩΡΓΟΥ ΕΜΠΡΖΑ. Σκηνογραφία: ΜΠΟΣΤ. Κουστούμα:
ΜΠΟΣΤ - G. GHERARDI. Μουσική: ΠΑΝΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛ-
ΛΙΑΗ. Χορογραφία: BORIS KNIASEFF.

Τ Α Π Ρ Ο Σ Ω Π Α :

Πρόλογος	ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΥΛΑΚΗΣ
Φάουστα	ΝΤΙΝΑ ΚΩΝΣΤΑ
Έλενη	ΡΟΥΛΑ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ
Γιάννης	ΛΑΖΟΣ ΤΕΡΖΑΣ
Μαριάνθη	ΕΛΕΝΗ ΚΑΨΑΣΚΗ
Ριτσάκι	ΤΖΟΤΖΟ ΖΑΡΠΑ
Κύριος Ίατρος	ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΤΑΡΑΣ
Κυρία Ίατρος	ΡΟΥΛΑ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ
Υιός	ΝΙΚΗΤΑΣ ΠΑΣΣΑΡΗΣ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Κυρίες και κύριοι σὲ λίγο θὰ ἰδῆτε
μιά τραγωδία τρομερὰ καὶ θὰ συγκινηθῆτε
Ὅπως θὰ ἀνοίξῃ ἡ σκηνὴ θὰ δῆτε καθισμένη
μία κυρία νὰ κεντᾷ πολὺ εὐτυχισμένη.
Χάνει τὴν κόρη της μετὰ στῆς θάλασσας τὸν πᾶτο,
καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτὴ τὴν κάνει ἄνω κάτω.
Μετ' ἀπὸ χρόνια ὁ ἄντρας της στὴ θάλασσα πηγαίνει
καὶ σ' ἓνα ψάρι βρίσκουε τὴν κόρη τὴ χαμένη
Ἄλλὰ ἀρμύρες μύριζε καὶ φύκια κι' ἀθερίνες
κι' ἔτσι ἡ κόρη κάνεται τὴν τρῶνε οἱ ψιψίνες.
Ἄφου τὴν τρῶν, δυὸ γείτονες πᾶν μ' ἓνα παληκάρι
ποῦχε καθῆ κι' εἶχε βρεθῆ σὲ κάποιο ἄλλο ψάρι.
Ζητοῦν τὴ νέα, σύζυγο νὰ δώσουν στὸ ἀγόρι,
κατόπιν γίνονται πολλὰ, μετὰ ἀναχωροῦνε
κι' ὑπόσχονται ἂν κόρη βροῦν στοὺς γείτων νὰ τὸ ποῦνε
Αὐτὴ εἶν' ἡ ὑπόθεσις. Μετὰ ἡ αὐλαία κλείνει
γι' αὐτὸ ἂν θιάζεται κανεὶς μπορεῖ καὶ νὰ τοῦ δῖνη.

Σκηνικό: Σαλόνι ἀστικό τοῦ 1860, μὲ φόρτο δαντελλῶν, λαμπῶν καὶ φωτογραφιῶν στοὺς τοίχους καὶ στὰ ράφια. Ἐπίσης, γλάστρες μὲ φυτὰ. Πόρτα στὸ κέντρο γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες, ἀριστερὰ γιὰ τὰ ὑπνοδωμάτια, καὶ δεξιὰ γιὰ τὴν κουζίνα. Μέσα σὲ δλα αὐτὰ, κι' ἓνα τραπεζάκι ἀπὸ γυαλι-
στερὴ φορμάικα, γιὰ νότα παραλογισμοῦ.

ΠΡΩΤΗ ΣΚΗΝΗ

Ἡ Φαύστα κάθεται μόνη σὲ μιὰ πολυθρόνα καὶ κεντάει ἕνα καρὲ ντὲ τάμπλ. Ὑφος, παράστημα καὶ πόζες ἐποχῆς Βερναρδάκη, καὶ μελοδραματικές στάσεις, στὰ κρίσιμα σημεία, Αἰκατερίνης Βερώνη, ἡ Παρασκευοπούλου, μὲ συγκερασμὸ κινήσεων Λίας ντὲ Πούτσι τοῦ Βωβοῦ Κινηματογράφου. Γενικά, ἀέρας τοῦ παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ Διδακτικοῦ Θεάτρου.

Χτυπάει τὸ κουδούνι

ΦΑΥΣΤΑ: Ἀκούω ἤχον κώδωνος. Ἄς σηκωθῶ κι' ἄς τρέξω.

Πτωχὸς ζητιάνος θὰ πεινᾶ καὶ θὰ κρυώνει ἔξω.

(Ὅρθια, κοντοστέκεται σὲ φρικτὴ ἀμφιβολία)

Ἄλλὰ ἂν δὲν εἶν' κανεὶς πτωχὸς καὶ εἶναι δολοφόνος;

(Βλέμμα ἀγωνίας γύρω της)

Εἶμαι ἀνυπεράσπιστος ἐν μέσῳ τοῦ σαλῶνος...

Εἶναι κακοῦργος ἢ πτωχός; Ληστής ἢ ψωμοζήτητης;

Κυανοπώγων εὐγενής, ἢ πένης καὶ ἀλήτης;

(Σκεπτόμενη πρὸ πρακτικῶς)

Ὅχι.. εἶναι καλύτερον ἐν βλέμα διὰ νὰ ρίξω.

(Παραμερίζει τὶς βαρεῖες κουρτίνες)

Δὲν διακρίνω τίποτε... τὸν κρύπτουν κάτι κόρτα.

Ἐπίσης ἐν δενδρύλλιον πού ἔχομεν στήν πόρτα.

(Ἀμήχανη περὶ τοῦ πρακτείου)

Τί δῶλημμα ἀπαίσιον... (Κουδούνι) Ἄχ, ὁ φρικτὸς ὁ κώδων.

Μοῦ παραλύει τὴν πνοήν, μοῦ κόπτει καὶ τῶν πόδων.

(Μὲ ἀπόφαση γιὰ δλα)

Ἄς κάνω πέτρα τὸ κορμί, βράχους δλα τὰ μέλη,
σίδηρον τὴν καρδίαν μου καὶ κάλυθα τὰ σκέλη,
νὰ δοῦμε ποῖος εἶν' αὐτὸς πού λυσοσῶδῶς κτυπάει
ὡσὰν σφοδρότατος βορρᾶς πού κλώνους ἀποσπάει.
Πᾶσα ἀμφιταλάντευσις στὸ ἀνοιγμα μιᾶς θύρας,
ἐπισωρεύει τὰ δεινά, καὶ προκαλεῖ τὰς μοίρας.
Χρειάζεται ἀπόφασις καὶ γενναιοφροσύνη.
Θ' ἀνοίξω μὲ ἡρωϊσμόν, καὶ ὅ,τι θέλει ἄς γίνεῖ.

(Ἀνοίγει ἀποφασιστικά τὴν πόρτα, καὶ μπαίνει ἡρεμα ἢ φίλη τῆς Ἑλένης. Ἡ, πάει ἡρωϊκὰ πρὸς τὴν κουίνα, ἀπ' ὅπου ἀκούγονται δύο στριγγλιές γυναικείες: εἶναι ἡ δικὴ τῆς καὶ τῆς φίλης τῆς Ἑλένης. Μπαί-
νον).

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΚΗΝΗ

ΕΛΕΝΗ: Φαύστα μου καλημέρα σου... περνοῦσα ἀπ' τὸ σπίτι...

ΦΑΥΣΤΑ: Ἑλένη, ἐσὺ ἤσουνα; Περίμενα ἀλήτη...

Τρομάζω πάντοτε πολὺ ὅταν κτυπᾷ ὁ κώδων...

ΕΛΕΝΗ: Κοίταξε τί σοῦ ἔφερα· ἓνα ὠραῖο ρόδον.

ΦΑΥΣΤΑ: Ἄχ, εἶσαι πάντα εὐγενῆς καὶ πάντα μὲ θυμᾶσαι.

ΕΛΕΝΗ: Εἶδα ὅτι δὲν ἀνοίγεις κι' ἐσκέφθην θὰ κοιμᾶσαι.

ΦΑΥΣΤΑ: Ἄ, ἡμην ὦρα σηκωτὴ. Κεντοῦσα πρὸ ὀλίγου,

ὅταν ὁ κώδων σήμανε, κι' ἠσθάνθην ἐνὸς ρίγου.

Χαίρω πολὺ πού ἔφθασες. Κάθησε νὰ τὰ ποῦμε.

Ἦτον καλὴ ἢ σκέψις σου γιὰ νὰ συνευρεθοῦμε.

ΕΛΕΝΗ: Ἡ κόρη σου ποῦ βρίσκεται; Πῶς μοιάζει τῇ γιαγιά τῆς.

ΦΑΥΣΤΑ: Ἐφυγε γιὰ τὸ ψάρευμα μαζί μὲ τὸν μπαμπά τῆς.

Ὁ Γιάννης ζύπνησε νωρὶς καὶ θῆκεν ν' ἀλιεύσει

καὶ πῆρεν καὶ τὴν κόρην μας μαζί του νὰ ψαρεύσει.

Ὅπως γνωρίζεις, πάτησε τὰ τέσσαρά τῆς χρόνια

καὶ καίρεται ὅταν κοιτᾷ τοὺς γλάρους καὶ ψαρῶνια.

Τῆς ἔδωσα τὴν ἄδειαν κι' ὀλίγον νὰ βουτήξει,
 διὰ νὰ χαρεῖ εἰς τὸ νερόν, νὰ τρέξει, νὰ πηδήξει.
ΕΛΕΝΗ: Δὲν ἔπραξες πολὺ καλὰ—διότι αὐτὰς τὰς μέρας
 κυκλοφορεῖ στὴν θάλασσαν ἓνα θαλάσσιον τέρας.
 Ἔχει ἐπίμηκον οὐράν, τεράστιον κεφάλι,
 δελφίνι ἄλλοι τὸ καλοῦν, σκυλόψαρον οἱ ἄλλοι.
ΦΑΥΣΤΑ: Εἰς διαδόσεις εὐτυχῶς δὲν δίδω σημασίας.
 Τέρας θὰ τὸ ὠνόμασαν ἐκ τῆς ἀποστασίας.
 Ἴσως εἰς μιὰν ἀπόστασιν θὰ εἶδον καμιὰν βάρκα,
 καὶ ἰθθαλαν σκυλόψαρον ποὺ βγήκε διὰ μιὰν τσάρκα.
 Διὰ ταῦτα τὰ φαινόμενα ὑπάρχουν ὄρισμοί,
 καλοῦνται δὲ στὴν Αἴγυπτον ἀντικοτοππρισμοί.
ΕΛΕΝΗ: Ἄχ, μίλησέ μου δι' αὐτά. Μ' ἀρέσει νὰ μαθαίνω,
 διὰ θέματα τῆς Ἀφρικῆς, σὲ βεβαιῶ πεθαίνω.
ΦΑΥΣΤΑ (Τραγούδι): "Οἱ θεοδούϊνοι πάντοτε στὰς ἔρημους ἐκτά-
 [σεις,
 ἀπαραιτήτως καθ' ὁδὸν παρατηροῦν ὄασεις.
 Ὅασεις δὲ βαπτίζομεν λωρίδας ἐπιμήκεις,
 μὲ κελλαρούζοντα νερὰ καὶ ἄφθονους φοινίκεις,
 Κι' ὅπως ματαίως προχωροῦν οἱ Ἀραπὰς πολλακίς
 τοὺς τρώγουν τέλος ὕβριαι, τσακάλεις καὶ κοράκεις."
 Κι' ἔτσι, οἱ μόνοι τυχεροί, Ἐλένη μου χρυσή μου,
 εἶν' ὡς ἀνπλαμβάνεσαι τὰ ζῶα τῆς ἐρήμου.
ΕΛΕΝΗ: Ἴσως ἡ Φύσις προνοῶν, στέλλει τὰς κατοππίσεις,
 ὥστε νὰ τρώγουν καὶ αὐτὰ εἰς τὰς περιπλανήσεις.
ΦΑΥΣΤΑ: Μὰ ἂν δὲν τρώγουν Ἀραπὰς, καμήλους κι' ἄλλα εἶδη,
 θὰ ἦτο μία Ἀφρικὴ ἐν πτωχικῇ πανίδι.
 Καὶ ἡ πανίς, καὶ ἡ χλωρίς, κι' ἡ βλάστησις συγχρόνως,
 χρειάζεται διαφύλαξιν ὡς κόρη ὀφθαλμῶνος.
ΕΛΕΝΗ: Σύμφωνος εἶμαι εἰς αὐτά. Ἐν πάσῃ περιπτώσει
 δὲν ἔπρεπεν μιὰ εἰδησις νὰ σὲ ἀναστατώσει.
 Ἐγὼ τὸ εἶπα ἔτσι — φλού... διὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα.
ΦΑΥΣΤΑ: Ἀλήθεια. Τί νεώτερα ἀπὸ τὴ Θεοδώρα;
ΕΛΕΝΗ: Ἡ Θεοδώρα, δυστυχῶς, ἀγαπητὴ μου Φαύστα,
 ἔχει συμβίον ἄστατον — καὶ εἶναι ἄστα - κλαύστα.
 Εἰς τοῦ συζύγου τὸν γιακάν, σ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν
 βρῆκε μιὰν τρίξαν καστανὴν κι' εἶχαν φιλονικίαν.

“Μὲ τί καρδιάν, μὲ τί πνοή, τί πόνον καὶ τί πάθος,
τοῦ ἔλεγε: μετάνιωσα, σὲ πῆρα κατὰ λάθος...”

ΦΑΥΣΤΑ: Κι' ἀλλάξανε ζωή;

ΕΛΕΝΗ: Ὁχι. Συμφιλιωθήκανε, σήμερα τὸ πρωί.

ΦΑΥΣΤΑ: Ἔ, τέτοια γίνονται συχνά, εἰς τὰς οἰκίας.

Γάμοι δὲν ἐδραιώνονται χωρὶς φιλονικίας.

Οἰκίαι δίκως ἔριδας, σπίτια χωρὶς καυγάδας,

κι' ἀγάπαι δίκως πείσματα, δὲν ἔχουν νοστιμάδας.

ΕΛΕΝΗ: Αὐτά. Ἄς πάγω καὶ ἐγὼ τώρα διὰ νὰ πωνίσω.

Ἔχεις καὶ σὺ τὸ κέντημα, νὰ μὴν σὲ μποδίσω.

ΦΑΥΣΤΑ: Ἀκόμα τώρα ἔφτασες κι' ἀναχωρεῖς Ἑλένη;

ΕΛΕΝΗ: Ναί, ἔχω λίγας ἀγοράς, κι' ἡ ράπτρια περιμένει.

ΦΑΥΣΤΑ: Τότε νὰ μὴν σὲ συγκρατῶ. Σ' ἀφίνω ἐλευθέρα.

ΕΛΕΝΗ: Πέρνα κι' ἐσὺ δταν μπορεῖς...

ΦΑΥΣΤΑ: Θὰ ἔρθω τῆ Δευτέρα...

ΕΛΕΝΗ (Φιλιά): Ἄντιο Φαύστα μου γλυκειά. Φίλα μου τὸ Ριτσόακι

Δὲν ξέρεις πόσον ἀγαπῶ αὐτὸ τὸ κοριτσάκι.

Ξέχασε τὸ σκυλόψαρον. Τὸ εἶπα εἰς τὴν τύχη.

Εὐχομαι σὰ ψαρεύματα πάντα νὰ ἐπιτύχει.

Καὶ γενομένη δεσποινὶς θγαίνων νὰ ἀλιεύσει,

γαμβρὸν ὠραῖον νὰ εὕρει δταν θὰ ἐπιστρέψει.

ΤΡΙΤΗ ΣΚΗΝΗ

ΦΑΥΣΤΑ (Μόνη. Πρὸς τοὺς θεατῆς. Τραγούδι):

Αἰσθάνομαι γαλήνια, αἱ φίλαι μὲ λατρεύουν.

Ὁ σύζυγος κι' ἡ κόρη μου στὴν θάλασσαν ψαρεύουν.

Οἱ γλάροι ρίπτοντες κραυγὰς, πετοῦν εἰς τὸν ἀέρα,

κι' ὁ ἥλιος λαμπροφώπιτος φωτίζει τὴν ἡμέρα.

Ὡραία εἶναι ἡ ζωὴ γιὰ μία παντρεμένη,

ποὺ ἀρκεῖται εἰς μικρὰς χαρὰς καὶ σπάνια ἔξω θγαίνει.

Ὅταν δὲν θγαίνομεν συχνά, κι' ἀργῶμεν καὶ λιγάκι

τότε ἀποθαρρύνονται σιγὰ - σιγὰ κι' οἱ δράκοι.

Οἱ δράκοι μὲ ποδήλατα κάνουν ζημιὰ μεγάλη,

καὶ ἕνας δράκος κάποτε κάτω στὴν Ἀμφιάλη,

ἐνῶ μοῦ ἔταζε γλυκά, ἤρθαν καὶ τὸν τσιμπήσαν,

κι' ἐνῶ θὰ μὲ ἐβίαζε στὴν φυλακὴν τὸν κλείσαν.

Ἄς συνεχίσω εὐτυχῆς, κεντῶν μὲ τὴν βελόνη,
εἰς τὸ ὠραῖον, πτωχικόν, πλὴν τίμιον σαλόνι.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΚΗΝΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ (Μπαίνει συντετριμένος) : Ἄχ, Φαύστα... Φαύστα...

ΦΑΥΣΤΑ (Ἀτάραχη, χωρὶς νὰ σηκωθεί) : Τί ἔχεις Γιάννη; Δὲν
[μιλεῖς; Ποῦ ἔχεις τοὺς ἰχθύας;

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ἔκαμα νάρθω ὡς ἐδῶ μεγάλας προσπάθειας.

Ἡ ζέστη ἦτο πνιγηρά. Ἡ ἄπνοια ἐπίσης.

Ἄν σοῦ τὰ πῶ μὲ τὴν σειρὰν θὰ μὲ κατανοήσεις.

ΦΑΥΣΤΑ (Ἀφίνει τὸ κέντημα. Πρὸς τοὺς θεατῆς) :

Γνώριζε Γιάννη, πῶς ἐγώ, εἰς ὅλα μας τὰ χρόνια,
θὰ σοῦ δεικνύω πάντοτε ἀγάπην καὶ συμπόνοια.

Ὡρκίσθην πίστιν εἰς ἐσὲ κοντὰ σου διὰ νὰ μείνω,
κι' εἰς πᾶσαν δύσκολον στιγμὴν γιὰ νὰ σὲ ἐνθαρρύνω.

Κι' ὅπως ἡ κήρα ὀμιλεῖ στὸ μνημα μακαριτῆ
καὶ τὴν ἀκούει ὁ νεκρός· καὶ σὺ σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι,
ἔτσι νὰ πεῖς τοὺς πόνους σου στὴν σύζυγον συμβίαν
διὰ νὰ τοὺς θάψω στὴν καρδιὰν μὲ πλάξ ἐπιτυμβίαν.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ὅπως θυμᾶσαι, τὸ πρωτ' ἔλαβον ἀνὰ κεῖρας
τὰ σύνεργα τῆς ψαρικῆς, κι' ἐσήκωσα ἀγκύρας.
Εἶχον τὴν Ρίτσαν στὸ πλευρόν, στὸ χέρι τὸ καλάμι,
κι' ἐκράτουν στὸ ἀριστερόν ὀκταποδιοῦ πλοκάμι.
Τὸ ἤθελον διὰ δόλωμα, διότι ὅπως γνωρίζεις,
ἐὰν δὲν ἔχεις δόλωμα, ψάρια δὲν συναθροίζεις.

ΦΑΥΣΤΑ : Τὸ δόλωμα χρειάζεται πάντοτε διὰ τὰ ψάρια,
ἢ γιὰ λιθρίνια πρόκειται, εἴτε γιὰ καλαμάρια.

Φαρᾶς χωρὶς τὸ δόλωμα, πάντοτε μᾶς θυμίζει,
ἕναν στρατιώτην ὅπλων στὴν μάχην ποὺ βαδίζει.

Ἐπίσης μαθητὴν Σχολῆς πηγαίνων διὰ τὸ λύκειον
καὶ λησμονῶν στὸ σπῆτι του τὴν σάκκαν καὶ πηλίκιον.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ὅπως λοιπὸν ἐψάρευα κι' ἤμουν ἀφοσιωμένος
καὶ κολυμβοῦσε τὸ παιδί καὶ ἤμουν γυρισμένος,
αἰφνης δὲν βλέπω τὸ παιδί, δὲν βλέπω τὸ Ριτσάκι
ποῦ ἦτο ἐν τετραετῆς κι' ὠραῖον κοριτσάκι.

ΦΑΥΣΤΑ (Χαιδεύοντάς τον με στοργή) : Ἔλα, μὴν μοῦ ταράζῃσαι,
[δὲν θὰ τὸ ἔχεις χάσει,

θὰ εἶναι παρὰ θιν' ἄλός, πλησίον τῇ θαλάσῃ.
Πᾶμε νὰ ψάξωμε μαζί. Στὴν ἄμμουδιὰ θὰ εἶναι,
ψάχνων κογχύλια στὸν γιालόν, ἢ βλέπων καθουρίναι.
Πολλάκις ἀντικείμενα ποὺ λέγομεν χαμένα
εἶναι μπροστὰ στὰ μάτια μας καὶ δὲν εἶναι κρυμένα.
Ξέχασες ὅταν ἔχασες κάποτε ἀναπτήρα,
ἔλεγες πὼς στὸν ἔκλεψαν, ἢ πὼς ἐγὼ στὸν πῆρα.
Καὶ δύο ὥρες ἔπειτα, εὐρέθη στὸ συρτάρι
ποὺ οἱ διαρρήκται ἔλεγες ὅτι στὸν εἶχαν πάρει;
Εἶμαι βεβαία, τὸ παιδί ποὺ λέγεις γιὰ χαμένο,
ἴσως σὲ θράκουσ βρίσκεται, κάπου ἐκεῖ κρυμένο.

ΓΙΑΝΝΗΣ (Σὲ ἀπόγνωση, ἐνῶ κάθεται βαριά) :

Ἦς καὶ τὴν βάρκα σήκωσα μὲ τὸν ψαρὰν τὸν Στράτο,
μήπως τυχὸν καὶ τὸ παιδί βρισκόταν ἀποκάτω.
Καὶ ἄπρακτοι τὴν ρίξαμε στὸ κύμα τ' ἀφρισμένο,
ὅταν βεβαιωθήκαμε πὼς ἦτανε χαμένο...

ΦΑΥΣΤΑ (Ὅρθια ἀποπάνω του, μέτωπο στοὺς θεατῆς) :

Καλά, καλά. Ἔλα μὴν κλαῖς. Πᾶμε στὸ ἀκρογιάλι,
νὰ ψάξωμε προσεχτικά, μὲ προσοχὴ μεγάλη.
Ἔνα λεπτό γιὰ νὰ φτιαχτῶ, χειρόκτια νὰ πάρω.
Πάρε τὴν καπνοσύριγγα, ἢ ἀναψε τσιγάρο... (Φεύγει).

ΠΕΜΠΤΗ ΣΚΗΝΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ (Μόνος του, παίρνει μιὰ ἐφημερίδα καὶ μονολογεῖ πρὸς τὴ
Φαύστα ποὺ εἶναι μέσα καὶ γύνεται) :

Εἶν' καὶ τὰ νέα ἄσχημα εἰς τὰς ἐφημερίδας...
Οἱ Βόρειοι κι' οἱ Νότιοι ἔγιναν δυὸ μερίδας.
Κί' ὁ Ναπολέων ἀπὸ κεῖ, εἰς τὸ πεδίον Ἄρεως,
Τὸν Βίσμαρκ λέγουν ἀπειλεῖ — ξεύρεις — τοῦ Καγκελάρεως...

ΦΑΥΣΤΑ (Ἀπὸ μέσα) : Ἄν γίνῃ νέος πόλεμος, λέγουν γραμματι-
[σμένοι,

δὲν θὰ ὑπάρξουν νικηταί, οὔτε καὶ ἡττημένοι.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Πέες μου, τί μᾶς χρειάζονται τὰ ὄπλα καὶ αἱ σφαῖραι,
ὅταν ὑπάρχουν ἀνθρώποι ποὺ χάνουν θυγατέρας.

Ἄντὶ νὰ κάτσουν οἱ σοφοὶ δπλα νὰ ἐφευρίσκουν,
ἀς εὔρουν τρόπους διὰ γονεῖς τὰς κόρας των νὰ βρίσκουν.
(Κοιτάζει ἀπλανῶς μπροστά, βαθυστόχαστα)

Δὸς μου τὴν θυγατέραν μου, σοφὸν νὰ σ' ὀνομάσω.
Ἦχι νὰ μὲ παρακανεῖς τὸ δπλον σου νὰ πιάσω...
Καὶ ἂν δὲν εἶν' εὐθύβολον καὶ τὸν ἐκθρὸν δὲν βρίσκει...
πυροβολῶν ὁ διπλανὸς τὸν κάνει κι' ἀποθνήσκει.
Δὲν λέω νὰ καταργηθοῦν τὰ δπλα τοῦ θανάτου
μὰ νὰ μπορεῖ καὶ ὁ γονεὺς νὰ βρίσκει τὰ παιδιὰ του.

ΦΑΥΣΤΑ (Ἄπὸ μέσα) : Γνωρίζεις πόσον ἐκτιμῶ τὰς λογικὰς σου σκέ-
[ψεις

ποὺ τόσῃν ὥραν μοῦ μιλεῖς διὰ νὰ μὲ γαληνέψεις.
Ἄλλὰ δυσκόλως προσπαθεῖς τὴν ταραχὴν νὰ κρύπτεις
μὲ τὰ φαιδρὰ καὶ διάφορα ποὺ ἀφελῶς τὰ ρίπτεις.
Τώρα, σὲ λίγον ἔφθασα. Τελειῶνω. Καὶ θὰ δοῦμε,
ὀλίγον νὰ σουλουπωθῶ καὶ θὰ ἀναχωροῦμε.

ΓΙΑΝΝΗΣ (Τραγοῦδι) : ἜΚάνομεν κόπους ἄδικα. Σ' ὄλην τὴν ἀμ-
[μουδιὰ

ἐκοίταξα προσεχτικὰ τὰ ἄλλα τὰ παιδιὰ.
Μέσα σὲ φύκια, ἀκινούς, κατράμια κι' ἄλλας βρώμας,
ἐξώκειλαν πολλὰ παιδιὰ, ἀλλ' ὄχι τὸ δικό μας.
Ποιὸς ξέρει ποῦ τὸ ἔσυρε τὸ ρεῦμα τῆς θαλάσσης..."
Καὶ μέσα σ' ὄλα νὰ σοῦ πῶ καὶ κάπὶ νὰ γελάσεις.
Σ' ἑνὸς μωροῦ, σ' ἑνὸς μπεμπέ, ποὺ εἶχεν ἐξωκελεῖ,
ὑπῆρχεν ἕνα λάστιχο τοῦ μπαμπεροῦ στὰ κειλῆ.
Ἦπως ρουφοῦσε μὲ ὄρμῃν καὶ ἔπινεν τὸ γάλα
ποιὸς ξέρει ποιὸ ναυάγιον τοῦ πῆρε τὴ μπουκάλα...
κι' ἦτον ἕνας τετράπαχος καὶ κόκκινος μπεμπές...

ΦΑΥΣΤΑ (Μπαίνοντας) : Γιὰ κοίταξε τίς κάλτσες μου. Μήπως εἶναι
[στραβές;

ΓΙΑΝΝΗΣ (Ἐπιθεωρεῖ) : Ἐν τάξει. Ἄς πιγαῖνομεν. Μὰ ἐπανα-
[λαμβάνω :

ἡ κόρη μας ἐπνίγηκεν κι' ὄρκον ἂν θέλεις θάνω.

ΦΑΥΣΤΑ (Φορῶντας τὰ γάντια της) : Σ' ἄρέσουν οἱ ὑπερβολές.
[Μ' ἂν εἶναι ἔτσι Γιάννη,
τότε ἕνας περίπατος πολὺ καλὸ σοῦ κάνει.

“Αν πράγματι τὴν κόρη μας τὴν ἔφαγε τὸ τέρας,
εἰς τὴν ὑγείαν ὠφελεῖ ὁ καθαρὸς ἀέρας.
Κάνομεν τὸν περίπατον. Ἡρέμως θὰ τὰ λέμε
καὶ μὲ τὴν ἡσυχίαν μας ἀργότερα τὴν κλαίμε.
Ἐσὲ νὰ ἔχωμεν καλὰ τὸν στύλον τοῦ σπιτιοῦ μας.
Αὕτη θὰ εἶν’ ἀπώλεια, καὶ ὄχι τοῦ παιδιοῦ μας.
Μόνον δταν οἱ σύζυγοι λήπτουν καὶ ἀρρωστοῦνται,
τότε τὸ σύμπαν χάνεται. Τὰ πάντα ἀπολοῦνται.
Κορίτσια θρῖσκεις ἀφθονα. Ἡ κόρη μὲν γεννᾶται,
ἀλλὰ χωρὶς τὸν σύζυγον δυσκόλως ἀποκτᾶται...
(Φεύγουν ἀγκαζῆ καὶ ἀγαπημένοι)

Σ Κ Η Ν Η Τ Ο Υ Κ Α Ρ Α · Ι · Σ Κ Α Κ Η

Φ α ύ σ τ α καὶ Γ ι ά ν ν η ς, θγαίνοντας ἀπὸ τὶς κουίντες.

ΦΑΥΣΤΑ: Ὅπως βλέπεις, καὶ ὅπως σοῦ εἶχα πεί, τὸ παιδί δὲν
[βρέθηκε.

ΓΙΑΝΝΗΣ (Συνεπαρμένος): Κοίταξε τί ὠραία πού εἶναι ἡ θάλασσα...
Καὶ αὐτὴ ἡ πορφυρᾶ δύσις...

ΦΑΥΣΤΑ (Πρὸς τὴν πλατεία): Πραγματικῶς, εἶναι ὠραῖον τὸ Φάληρον.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Τί ὠραία πού διακρίνεται ὁ Ἅγιος Κοσμάς...

ΦΑΥΣΤΑ (Ἀδιάφορη τελείως): Κρίμα ὅμως πού ἐχάθη τὸ κοριτσάκι...

ΓΙΑΝΝΗΣ: Καὶ ἐδῶ, εἰς τὸ ἐναντι σημεῖον, ἐχάθη καὶ ὁ Καραϊσκάκης.
Ἐδῶ ἐγένετο ἡ μάχη τοῦ Φαλήρου. Γνωρίζεις ὑπὸ ποίας συνθήκας
ἐχάθη ὁ Καραϊσκάκης, ὁ λεγόμενος καὶ υἱὸς τῆς καλογριᾶς;

ΦΑΥΣΤΑ: Ὅχι.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Λοιπὸν ἄκουσε. Φαντάσου νοερῶς ὅτι ἐκεῖ εἶναι στρατοπεδευμένοι
Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι καὶ ἐδῶ οἱ Ἕλληνες, μὲ ἀρχηγὸν τὸν ὑπέροχον Καραϊσκόκον,
διὰ τὸν ὁποῖον τόσοι ἔρανοι ἐγίναν, ἀλλὰ ἕνα μαουσολεῖον δὲν κατορθώσαμεν
νὰ τοῦ ἰδρῶσωμεν...

ΦΑΥΣΤΑ (Γέλιο): Ἐλα, συνέχισε Γιάννη.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Νὰ σκεφθεῖς ὅτι ἔχομεν χρυσὰ ἀγάλματα διὰ τοὺς

Προέδρους τῶν ξένων χωρῶν, χρυσὸν διὰ τὴν μητέρα τῆς Κοτοπούλη εἰς τὸ Πρῶτον Νεκροταφεῖον, καὶ ὄμως δὲν περισσεύει ὀλίγος καλκὸς διὰ νὰ στήσωμεν ἕνα μπρούντζινον γιὰ ἕναν ἦρωα ποῦ ἐκάθη ὑπὸ τραγικὰς συνθήκας...

ΦΑΥΣΤΑ : Πῶς ἐκάθη Γιάννη; Πές μου. Μ' ἐνδιαφέρει.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Λοιπὸν, ἐκεῖ ἦτο ὁ Καραϊσκάκης τὴν παραμονὴν τῆς μεγάλης μάχης. Κατάκοιτος εἰς τὴν σκηνή του, ἄρρωστος καὶ μὲ πυρετόν. Καὶ ἐπὶ πλέον ἦτο φυματικός...

ΦΑΥΣΤΑ (Ἀρχίζει νὰ συγκινεῖται) : Ἄχ τὸν καημένον...

ΓΙΑΝΝΗΣ : Αἰφνιδίως ἀκούει πυροβολισμούς. Εἶχε δώσει αὐστηρὰς ἐντολὰς νὰ μὴν πυροβολήσει κανεὶς. Πετάγεται ἀπὸ τὸ κρεβάτι του, μὲ 40 Ἴωσ καὶ μὲ 41 πυρετόν, ἵππεύει ἕνα ἀτίθασσον ὄλογον καὶ τρέχει νὰ δεῖ τί συμβαίνει.

ΦΑΥΣΤΑ (Δακρύζει) : Εἰς τόσον τραγικὴν κατάστασιν!

ΓΙΑΝΝΗΣ : Μάλιστα, Φαύστα, μάλιστα! Τοιοῦτος ἦτο ὁ Καραϊσκάκης...

ΦΑΥΣΤΑ (Μὲ ἀγωνία) : Λέγε παρακάτω. Μὴν σταματᾷς...

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ὅπως λοιπὸν ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἕνα ἀνθρώπινον ράκος τελείως ἐξουθενωμένον, μία σφαῖρα εὕρισκει τὸν ἐξητλημένον του ὄργανισμὸν καὶ τὸν καταρρίπτει ἀπὸ τὸ ὄλογον.

ΦΑΥΣΤΑ (Βγάζει φωνήν) : ὦ!!

ΓΙΑΝΝΗΣ : Τὸν πηγαίνουν πάραυτα εἰς τὸ χειρουργεῖον, εἰς πολὺ κακὴν κατάστασιν. Τρέχουν ὅλοι οἱ ἐμπειρικοὶ γιατροὶ τῆς ἐποχῆς εἰς τὸ προσκέφαλον τοῦ ἐτοιμοθανάτου. Ὁ Καραϊσκάκης χαροπαλαίει ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον νύχτα καὶ τὸ πρωῖ δυστυχῶς... διατί νὰ σοῦ τὸ ἀποκρύπτω... ἀπεβίωσεν. Καὶ ἦτο μόλις πενήντα ἔτων.

ΦΑΥΣΤΑ (Βγάζει σπαραχτικὴ κραυγὴ καὶ ὀλοφύρεται) .

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ἔλα, ἔλα... (Τὴν χαιδεύει στὴν ἀγκαλιά του) .Μὴν κἀνεις ἔτσι. Αὐτὰ ἔχει ἡ ζωὴ.

ΦΑΥΣΤΑ (Διακοπτόμενη ἀπὸ λυγμούς) : Ναί, Γιάννη μου... (Λυγμοί) ἄλλὰ νὰ καθεῖ ἕνας τόσον ζωντανὸς ἄνθρωπος, σὲ τόσο μικρὰν ἡλικίαν;...

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ἔλα, ἔλα, πᾶμε νὰ συνέλθεις. Δὲν ἔπρεπε νὰ στὸ ἀνακινήσω αὐτὸ τὸ θέμα.

ΦΑΥΣΤΑ : Ὅχι Γιάννη μου, τί φταῖς ἐσύ; Ἄργα ἢ γρήγορα ἀπὸ

κάποιον άλλον θά τὸ μάθαινα. Μοῦ ἐδόθη ὅμως μία ἀκόμη εὐ-
καιρία διὰ νὰ ἐκτιμήσω τὴν φιλαλήθειάν σου.

ΓΙΑΝΝΗΣ (Προσβλημένος): Φαύστα!! — Μὲ ἐθεώρεις ἰκανὸν νὰ
ἐγνώριζα τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη καὶ νὰ σοῦ μετέδιδα
ψευδῶς ὅτι ζεῖ; Διὰ τὸσον ἀνάξιον μὲ θεωρεῖς;

ΦΑΥΣΤΑ: Ὅχι Γιάννη μου. Ἀντιθέτως. Εἶμαι ὑπερήφανη διὰ τὴν
εὐθύτητά σου καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτῆρος σου. Ἄλλὰ σὲ
βεβαιῶ, πολὺ μὲ ἐπέιραξεν ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκού. Πάρα
πολύ.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Ἔλα, μὴν κλαῖς.

ΦΑΥΣΤΑ: Πάρα πολὺ στενοχωρήθηκα, Γιάννη μου. Ἄχ, ἀξέχαστε
Καραϊσκο!...

(Φεύγουν)

ΕΚΤΗ ΣΚΗΝΗ

Φῶς πρωῖνό. Ἡ Μ α ρ ι ἄ ν θ η, γριὰ ὑπηρέτρια τῆς Φαύστας, μὲ ἓνα
ξεσκονιστήρι στὸ χέρι καὶ στὸ κέντρον τοῦ σαλονιοῦ, μὲ μέτωπο στοὺς θεα-
τές, ἀπαγγέλλει μὲ στόμφο σὰν κορυφαία σχολικῆς παραστάσεως τὸν ρόλο
τῆς. Νὰ δοθεῖ ἡ ἀίσθησις δόμβου ἀπὸ τὸν μονότονον ἤχο τοῦ Ἰδούλλαβου. Ὁ
θεατῆς νὰ διαισθάνεται ὅτι πίσω ἀπὸ τὸ σκηνικὸ, ὑπάρχουν ἀόρατα τύμπα-
να, τὰμ - τὰμ, στὶς κουρτνες. Ἴσως καὶ ρυθμικὴ ὑπόκρουση μὲ τύμπανα
δὲν θὰ ἦταν ἀσκοπη.

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Μέσ' στὸ σπάτι τοῦτο μένω καὶ δουλεύω νύχτα μέρα
κάπου δεκαπέντε χρόνια, τὸ σκουπίζω τακτικὰ
μπῆκα νέα κι' εἶμαι γραῖα, στραβογέρασα διπέρα
μὰ παράπονο δὲν ἔχω ἀπὸ τὰ ἀφεντικά.

Ἡ καλή μου ἢ κυρία κι' ὁ καλὸς ὁ κύριός μου
ἔχασαν ἓνα παιδάκι ὅταν ἦτανε μωρὸν
εἰς τὸ ψάρευμα μιὰ μέρα πῆγεν ὁ ἀφεντικός μου
κι' ἀπωλέσθη τὸ καημένον ποῦ καλύμπα στὸ νερόν.
Τί συνέβη κι' ἀπωλέσθη μυστηριῶδες παραμένει,
ἄλλοι ἔλεγαν ἐπνίγη κι' ἄλλοι κατασπαραχθεῖς.
Ἄπὸ τέρας τριγυρίζων εἶπε ἡ κερά Ἐλένη
μιὰν ἡμέραν ποῦ ἐπῆγαν μὲ τὴν βάρκα γιὰ ἰχθεῖς.
Ἀρχικῶς τὸ εἶχαν κλαῦσαι οἱ περιλυποὶ γονεῖς,

ἀλλὰ ὁ καιρὸς περάσας καὶ ὁ πανδαμάτωρ χρόνος
εἰς ὀλίγον κατ' ὀλίγον δὲν τὸ ἐκλαιγε κανεῖς
καὶ τὸ ζήτημα ξεχάσθη καὶ σκεπάσθηκεν συγχρόνως.
Τώρα ὁ ἀφεντικός μου πού τὸν ὀνομάζουν Γιάννη,
πάλιν πάγει μὲ τὴν λέμβον καὶ ψαρεύει τακτικά,
ὅπως σήμερα πού εἶπεν "Φέρε ψάρια γιὰ τηγάνι"
ἢ καλὴ μου ἢ κυρία πού ἐπόθει ψαρικά.
Κι' ἔφερε στὸ μαγειρεῖον ἕνα ψάρι δύο πῆχες
τέτοιον ψάρι, τόσον μῆκος δὲν ξανάδα στὴ ζωῆ.
"Ὅλον του τὸ σῶμα λέπια, κι' ἔχει σὰν μπαμποῦνι τρίχες
καὶ μοῦ κάνουν τὴν κουζίνα ἄνω κάτω ἀπ' τὸ πρῶν.
Τώρα ἐδῶ πού καθαρίζω, καθαρίζεται κι' ἐκεῖνο.
Πήρανε κι' οἱ δυὸ μαχαῖρες καὶ τοῦ σκίζουν τὴν κοιλιά.
Πρέπει τώρα νὰ τελειώσω καὶ ἀπταίστως νὰ τὸ ψήνω
ἔχω κάρβουνα ν' ἀνάψω καὶ τοῦ κόσμου τὴ δουλειά.

ΕΒΔΟΜΗ ΣΚΗΝΗ

ΦΑΥΣΤΑ (Μπαίνοντας): Μαριάνθη, πού ὑπηρετεῖς ἐδῶ στὸ σπίτι
[χρόνια

καὶ τὰ ξανθὰ σου τὰ μαλλιά ἀσπρίσαν σὰν τὰ χιόνια.

Θὰ λάβεις μίαν εἶδησιν νὰ σὲ χαροποιήσει,

ἀν μάθεις ποῖος ἔρχεται διὰ νὰ σὲ καιρηθῆσαι;

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Πέστε μου ποῖος ἔρχεται, ὥστε κι' ἐγὼ νὰ χαίρω.

"Ἔτσι πού μοῦ τὸ εἶπατε, πῶς θέλετε νὰ ξέρω;

ΦΑΥΣΤΑ: Μὲς στὸ ψάρι τῆς κουζίνας — τὸ μεγάλο καὶ μακρὸ —
βρήκαμε τὴν κοπελλίτσα — πού τὴ χάσαμε μικρὴ

"Ἄχ Μαριάνθη, ἄχ Μαριάνθη

ἢ καρδούλα μου εὐφράνθη...

Πρῶτα φώναξε "μητέρα" — ὑστερότερα "μπαμπὰ"

κι' ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά μου — μὲ τὰ μάτια τῆς θαμπά.

"Ἄχ Μαριάνθη, ἄχ Μαριάνθη...

ἢ καρδούλα μου εὐφράνθη...

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Μὴν τὴ φέρετε δῶ πέρα — τὴ μικρὴ σας θυγατέρα,
Μόλις ἔχω καθαρίσει — κι' ἴσως νὰ λερῶσαι ἐδῶ.

"Ἄστε τὴν μὲς στὴν κουζίνα — καὶ σὲ λίγο θὰ τὴν δῶ.

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Μὰ εἶστε τόσο σίγουρη ὅτι τὸ κοριτσάκι

εἶν' τὸ μικρὸ πού χάσατε καὶ τῶλεγαν Ριτσάκι;
Μπορεῖ νὰ εἶναι ἀλλωνῶν. Κι' ἂν τῶχουν χάσει ἄλλοι
μῖαν ἀπογοήτευσιν θὰ λάβετε μεγάλη.

ΦΑΥΣΤΑ: Εἶναι αὐτή. Τὴν γνώρισα. Καθότι στὸν λαιμόν της
ἔφερε μῖαν ἄλυσον κι' εἶχε τὸ μενταγιόν της.
Τὸ μενταγιόν δὲ ἔφερε πέριξ καὶ διαμαντάκια
καὶ μπριλλαντάκια διάφορα κι' ἐπίσης ρουμπινάκια.
Τὸ εἶχεν δώσει ὁ νονὸς καὶ ὁ ἀνάδοχος της
καὶ ἐστολίζετο μ' αὐτὸ ὁ κάτασπρος λαιμός της.
Διακόσια ψάρια ν' ἄνοιγα, παιδιὰ γιὰ νὰ ζητήσω
αὐτὸ θὰ ἦταν ἀρκετὸν νὰ τὴν ἀναγνωρίσω.

ΟΓΔΟΗ ΣΚΗΝΗ

ΡΙΤΣΑΚΙ: Ἴδου αὐτὸ τὸ μενταγιόν, πού γράφει τ' ὄνομά μου
Πιστέψτε με, σὰς ἀγαπῶ, μὲ ὄλην τὴν καρδιά μου.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Μαριάνθη, νὰ ἡ κόρη μας. Ἔλα νὰ τὴν γνωρίσεις
καὶ εἶμαι ὑπερβέβαιος πὼς θὰ τὴν ἀγαπήσεις.

ΦΑΥΣΤΑ: Τὴ χάσαμε πολὺ μικρὴ, κάποτε εἰς τὸ μπάνιο
καὶ τώρα μᾶς ἐπέστρεψε μὲ θαῦμα ἐπουράνιο.

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Κόρη μου καλῶς ὤρισες, πού ἔλειψες τόσους χρόνοι,
πού βγήκες ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ μπαίνεις σὲ σαλόνι.
Πῆτε μας, πὼς περάσατε ζῶντας μέσα σὲ σκότη,
ἀκούοντας ψαριοῦ καρδιὰ πλησίον στὸ συκότι.

ΡΙΤΣΑΚΙ: Ἔζησα χρόνους δώδεκα κι' ἄλλους ἑννέα μῆνους
πίνοντας ἄλμυρὸ νερὸ καὶ τρώγοντας λιθρίνους,
γόπες, ψαράκια διάφορα, σουπιές καλαμαράκια
καὶ μὲ τὰ ψαροκόκαλα χτένιζα τὰ μαλλάκια.
Σκεφτόμουνα τὸ σπίτι μου, τοὺς γέροντες γονεῖς μου
κι' ἀμφέβαλλα ἂν θὰ τοὺς δῶ στὸ τέρμα τῆς ζωῆς μου.
Ὅταν μιὰ μέρα σκοτεινὴ, φουρτουνιασμένη μέρα,
ὁ μεγαθήριος ἰχθὺς ἀνῆλθε στὸν ἄερα,
νὰ κάνει δύο εἰσπνοάς, τέσσαρας καταδύσεις
κι' ἡ μοχθηρὰ του ἡ ψυχὴ νὰ δεῖ καταβυθίσεις,
νὰ προκαλέσει ταραχάς, κύματα νὰ ὑψώσει,
νὰ φάγει τοὺς φτωχοὺς ψαράς καὶ νὰ τοὺς ἐξοντώσει,
νὰ προκαλέσει ταραχάς, κύματα νὰ ὑψώσει.

Κι' αἴφνης ἀγκίστρι φοβερό δαγκώνει μὲ μανία
 κι' ὀλοταχῶς ἀνήρχετο ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ.
 Ἦσθάνθη ἓνα πιναγμόν, τὸ σῶμα μου κλονίσθη
 ἢ ζέστη ἦτον πνιγερά. Ὁ στόμας του ἐκλείσθη.
 Καὶ μὲ τὰ δόντια του κλειστά, πείσμων ἐπολεμοῦσε
 νὰ φύγει ἀπ' τὸ ἀγγιστρον ποῦ τὸν ἐτυραννοῦσε.
 Ὕψωνε κύματα βουνὰ μὲ τὰ πτερύγια του
 νὰ παρασύρει τὸν ψαρὰν εἰς τὰ βασιλείᾳ του.
 Ἦ πλάση ἐσκοτείνιασεν, τὰ πρόβατα κρυφθῆκαν,
 βροχή, καλάζι ἔριξε καὶ στὰ μαντριά ἐμπῆκαν
 καὶ ἄστραφεν ὁ κεραυνὸς καὶ κρύφτηκεν ἡ πούλια
 καὶ ναῦτες ποῦ πνιγόσαντε εἶδαν τὰ कारαούλια.
 Κι' ἔγινε μία ταραχὴ στῆς θάλασσας τὸν πάτο,
 γαλέρες τρεῖς θυθίστηκαν καὶ κάτεργο γεμάτο
 κι' ἐχύθη ὄλο τὸ κρασι καὶ μέθυσαν τὰ ψάρια
 γαρίδες ἐτρικλίζανε, χταπόδια καλαμάρια
 κι' οἱ μεθυσιμένοι κοκοβιοὶ μὲ ἄστακος γλεντζέδες
 χτυποῦσαν τῆς δαγκάνες τους καὶ ζήταγαν μεζέδες.
 Μὰ ὁ γενναῖος ἀλιεὺς τραβοῦσε μὲ μανία
 ὡσὰν ἠνίοχος Δελφῶν ποῦ ἐκράτει τὰ ἠνία
 Ἐὐβγαλεν στὴν ἀμμουδιά, τὸν ἔσυρε στὸ κῶμα
 πλὴν ἐσπαρτάρει δυστυχῶς κι' ἀνέπνεεν ἀκόμα.
 Λαμβάνει τότε ὁ ψαρὰς πέτραν βαρειὰν μεγάλην
 τὴν καταφέρει μὲ ὀρμήν, τοῦ θραύει τὸ κεφάλι
 συγχρόνως δὲ ἐπρόφερε καὶ ὀργισμένας φράσεις...
 Ἴδου λοιπὸν πῶς γλύτωσα κι' ἐβγήκα ἐκ τῆς θαλάσσης.
ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Νὰ σ' ἔχει ὁ θεὸς καλὰ, κόρη μ' ἀφροπλασμένη
 ποῦ φύκια μᾶς μοσκοβολεῖς, κι' εἶσαι ἀλατισμένη
 Ἐμεινες χρόνους στὴν κοιλιά, καὶ εὐωδιᾶς σὰν ψάρι
 φυλάξου γάτα μὴ σὲ δεῖ, γαλέο καὶ ὀὲ πάρει.
 Πάρε τὸ μοσχοσάπουνο καὶ λοῦσε τὰ μαλλιά σου
 πλύνε τὸ σωματάκι σου, νὰ φύγει ἡ μυρωδιά σου.
 Δὲν στὸ ζητᾶω γιὰ τ' ἐμέ, μὰ γείτονες σὰ φτάσουν
 σὰν δοῦν γαλέο νὰ δομᾶς, τὴν γνώμην θὰ χαλάσουν.
ΦΑΥΣΤΑ: Σώπα. Καὶ ψάρι νὰ θρωμεῖ, καὶ ρέγγα νὰ μυρίζει
 ἢ μήτηρ τὸ κορίτσι τῆς δὲν τὸ ἀποχωρίζει.
 Ἦ ἀγάπη δὲν ὀσφραίνεται. Κι' ἂν εἶναι μυρισμένη,

γαζία καὶ ροδόσταμο μοῦ μοιάζει ποτισμένη.
Ὁ μισητὸς κι' ἀντιπαθὴς ποτὲ δὲν ἀγαπείται.
εἰς μύσχους τῆς Ἀνατολῆς ἀκόμη κι' ἄν βουτιέται.
Σήμερα ἔχομε γιορτὴ, εἶναι μεγάλη μέρα
γιατὶ μᾶς ξαναγύρισε χαμένη περιστέρα.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Πές μας, ποιές κῶρες γύρισες, ποιά μέρη τριγυρνοῦσες
εἰς τοῦ ἰχθέως τὴν γαστῆρ τὴν σκοτεινὴ πού ζοῦσες;

ΡΙΤΣΑΚΙ : Γνώρισα κῶρας διάφορους, Εὐρώπης καὶ Ἀσίας
τῆς Αὐστραλίας, Ἀφρικῆς καὶ τῆς Πολυνησίας.
Εἰς Μογγολίαν ἔφτασα καὶ στὸ Θιβῆτ ἐπῆγα
ἀλλ' ὅσα νὰ σᾶς πῶ δι' αὐτά, πάλιν θὰ εἶναι λίγα.
Συνήθως μὲ πανσέληνον παρέπλεε τὸ κτῆνος
μὲ στόμα ἡμιάνοικτον, δίκην μιᾶς φινιστρίνος
καὶ εἰς τὰ ρέμβη τῆς νυκτός, ἀλαφροπερπατοῦσα
ἔφτανα ὡς τὸ στόμα του καὶ τίς ἀκτὲς κοιτοῦσα.
Κι' ἐνῶ ἐκεῖνο κύνευε κι' οἱ ὀφθαλμοὶ του κλείναν,
παρηκολοῦθουν ἄγρυπνος καὶ γνώρισα τὴν Κίνα.

ΦΑΥΣΤΑ : Πῶς εἶν' τὰ πράγματα ἐκεῖ; Ὑπάρχει ἐργασία;

ΡΙΤΣΑΚΙ : Οἱ ἄνθρωποι φιλόξενοι, ἀλλ' ἔχει ὑγρασία.
Πάρα πολλὰ ἀσθένειαι τὸ πλῆθος τὸ μαστίζουν
φοροῦν μακροσκελεῖς χιτῶν καὶ ρύζι συνηθίζουν.
Εἶδα καλύβας πτωχικὰς μὲ τοὺς ψαρὰς ἐντός των
κιτρίνων τὴν ἐμφάνισιν, ἀλλὰ πολὺ εὐρώστων,
νὰ τρώγουν σούπας κακαθιάς μὲ γκέϊσας στὸ πλάϊ,
μπαλώνουσαι τὰ δίκτυα των, ἢ καὶ ροφῶντες τσάϊ.
Τῆς κῶρας δὲ τὸ μέγεθος διπλάσιον Ἑλλάδος,
Κράτος ὑποανάπτукτον καὶ διοικεῖ Μικάδος.
Σύμπας σχεδὸν ἐκ τῶν κρατῶν πού εἶδα παραπλέον
ἢ οἱ Μικάδοι κυβερνοῦν ἢ ἄρχουν βασιλέων.
Κι' οἱ πλούσιοι πού ζοῦν ἐκεῖ, πάντα ἀπαλλαγοῦνται
οὐδεὶς - κανεὶς τοὺς ἐνοχλεῖ καὶ δὲν φορολογοῦνται.
Πληρώνουν μόνον οἱ πτωχοί, καὶ μάλιστα βαρέως
μὲ δυσθαστάκτους εἰσφορὰς ἐπὶ τῆς ζαχαρέως.
Μὲ τέτοιας σκέψεις ὑγιεῖς κι' ἄλλας νομοθεσίας
προσφέρουν οἱ Μικάδοι των πολλὰς ὑπηρεσίας.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Μὰ τοῦτο εἶναι ἄδικον, μονάκριβή μου κόρη,
κι' ἀλλοίμονον οἱ πλούσιοι ἐὰν δὲν δίδουν φόροι.

ΡΙΓΣΑΚΙ : Καὶ ὅμως, σφάλλετε μπαμπά. Μόνο πτωχὸς ποὺ δίνει αἰσθάνεται μὴν ἄσθηστον χαρὰν διὰ τὸ πλουτῆναι.

Κι' αὐτὴ ἡ τάσις πρὸς τὰ μπρός, ἡ τάσις τῆς ἀνόδου ἀποτελεῖ ἀλάνθαστον στοιχεῖον τῆς προόδου.

Γνωρίζων πῶς ὁ πλούσιος ἀμέριμνος περνάει θὰ κάνει πᾶν τὸ δυνατὸν κι' αὐτὸς γιὰ τὸ πλουτᾶει.

Κι' ἔτσι, μὲ πλούσιους πολλοὺς, πτωχοὺς δὲ ἐλαχίστους περνοῦν οἱ ἄνθρωποι καλῶς εἰς ὥρας εὐχαρίστους.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Κόρη μας, σφάλλεις. Οἱ πτωχοὶ πρέπει νὰ δίνουν φό-
[ρους

μ' ἀκόμη περισσότερους νὰ βάζουν στοὺς εὐπόρους.

Μονάχα ἔτσι θὰ βρεθεῖ σωστὴ δικαιοσύνη

κι' ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς ἀνάλογα σὰν δίνει.

ΡΙΤΣΑΚΙ : Ἐὰν αὐτὸ ἐφαρμοσθεῖ, τὰ ἔθνη μαραζώνουν.

Σβήνουν ἀπὸ προσώπου γῆς καὶ σὰν κεράκια λυώνουν.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Γιατί;

ΡΙΤΣΑΚΙ : Διότι διαιωνίζεται τὸ Κράτος ἀδικίας

κι' ἔχομεν πάλι πλούσιους καὶ πτωχικὰ οἰκίας.

Καθὸσον κάθε πάμπτωχος ἀνόητος θὰ βρῖσκει νὰ κάνει ὑπεράνθρωπους ἀγῶν διὰ τὸ πλουτῖσκει.

“Διατί νὰ γίνω πλούσιος;”, θὰ σκέπτεται καθένας,

“διὰ τὸ πληρῶναι εἰσφορὰς ἐν γένει ἠύξημένας;

Ἄντὶ νὰ γίνω πλούσιος νὰ δίνω περισσότερα,

χιλιεὶς φορὲς θεόφτωχος, ποὺ δίνω καὶ λιγώτερα”

Γι' αὐτὸ σὰς λέω, ὁ φτωχὸς τότε θὰ προοδεύει

ἂν βλέπει πῶς τὸν πλούσιον τὸ Κράτος τὸν βραβεύει.

Ἡ μόνη σίγουρη ὁδὸς παραγωγῆς εὐπόρων

εἶν' νὰ τρελλάνουν τοὺς φτωχοὺς μὲ δυσβαστάκτων φόρων.

Διότι γιὰ ν' ἀβγεῖ ὁ φτωχὸς ἀπ' τὸν κλοιὸν ἐτοῦτον

θὰ προσπαθήσει σύντομα νὰ ἀποκτήσει πλοῦτον.

ΓΙΑΝΝΗΣ (Μὴ δρῖσκοντας ἀκρῆ μὲ τὴν κόρη του) : Τώρα ἂς πᾶμε ὀ-
λοι μας νὰ φτιάξουμε —

ΦΑΥΣΤΑ : — τὸ ψάρι;

ΓΙΑΝΝΗΣ : Φέρε Μαριάνθη τὸ μπαλτὰ ποὺ ἔχω στὸ κελλάρι,

νὰ κόψω φέτες τὸ θεριό, νὰ ἐτοιμάσω σούπα,

καὶ φέρτε καὶ καλὸ κρασί νὰ βάλουμε στὴν κούπα.

Νὰ πιοῦμε στὴν ὑγεία τῆς ποὺ γύρισε κοντὰ μας,

κι' έχουμε την κορούλα μας διὰ τὰ γεράματά μας.

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Κι' ὄσο ἡ Ρίτσα νὰ πλυθεῖ, τὸ σῶμα της νὰ πλύνει ἀνάπτομεν ἐμεῖς φωτιά τὸ ψάρι διὰ νὰ γίνει.

ΡΙΤΣΑΚΙ (Παράτα): Δώδεκα χρόνους στὸ νερὸ κι' ἐννέα ἄλλους [μήνους

ἔτρωγα κρύον τὸ φαγί, κι' ὤμους τοὺς ἀθερίνους.

Θὰ λούσω τὰ μαλλάκια μου καὶ θὰ τὰ κατσαρώσω

σὺν δοκιμάσω κακαβιά καὶ πέσω καὶ ξαπλώσω.

Τότε σαποῦνι φέρτε μου καὶ φέρτε καὶ τὰ χτένια

τὰ κοραλλένια, τὰ χρυσὰ καὶ τὰ μαλαματένια.

Νὰ βγάλω ἀπ' τὰ μαλλάκια μου τ' ἀλάτια καὶ τὰ φύκια,

μικρὰ αὐγὰ ψαροπουλιῶν, σκουριές ἀπὸ τὰ μπρίκια.

(Τραγοῦδι): ἀστράκια ποῦχει ἡ θάλασσα κι' ἄσπρα μαργαρι-
[τάρια

δάκρια γιὰ ναυτόπουλα ποὺ τῆφαγαν τὰ ψάρια...

ΡΙΤΣΑΚΙ: Δώστε μου τώρα μάκαιρα κι' ἐγὼ νὰ βοηθήσω,

καὶ τοῦ ψαριοῦ ποὺ μ' ἔφαγε τὰ λέπα του νὰ ξύσω.

Μπορῶ νὰ κάνω μὰ δουλειά, τὸ λούσιμο ἂς μένει.

Κι' ἂν εἶμαι ἐπισκέπτρια, μὴ μὲ περνᾶτε ξένη.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Ἄντε λοιπὸν νὰ φεύγουμε νὰ γένεται τὸ ψάρι.

(Στὴν Μαριάνθη): Φέρε κρεμύδια καὶ κρασί ποὺ εἶναι στὸ
[πατάρι.

ΦΑΥΣΤΑ: Κι' ἐγὼ θὰ πάω στὴν ἀγορὰ πατάτας νὰ ψωνίσω

καὶ τοὺς γειτόνους καὶ γνωστοὺς νὰ τοὺς εἰδοποιήσω.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Κι' ἐγὼ ἂς πάω γρήγορα νὰ πάρω λίγο ρύζι.

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μεταξύ, αὐτὴ ἂς καθαρίζει.

ΡΙΤΣΑΚΙ: Ὡσπου νὰ θράσει τὸ νερόν, κι' ἐρθεῖτε μὲ τὰ ψώνια,

τοῦ δίδω ἕνα θράσιμον, καὶ ρίπτω τὰ λεμόνια.

(Φεύγουν ὄλοι)

ΕΝΑΤΗ ΣΚΗΝΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ (Μπαίνει πρῶτος καί, ρίχνοντας βλέμα ἀπ' τὸ παραθυράκι τῆς κουζίνας, ἐνημερώνει τοὺς θεατές):

Τί βλέπω; Εἶναι ἀληθές; Ἦ μὲ γελοῦν τὰ μάτια;

Στὴν Ρίτσαν γάτοι ρίπτονται. Τὴν κόπτουν εἰς κομάτια.

Καὶ προσπαθοῦν μανιωδῶς τὴν κόρην μου νὰ φᾶνε
χιλιάδες πάσης φύσεως ἀκάθεκτοι ὀρμᾶνε.

(Χειρονομία πρὸς τὸ παράθυρο)

Ὅσσι!... Φύγετ' ὄλοι ἀπὸ κεῖ. Ψωρόγατοι... Ἄλῃτεϊς...

ΜΑΡΙΑΝΘΗ (Μπαίνοντας) : Ἐγὼ καλὰ ἐπέμενα νὰ πλύνει τὸ
[κορμί της...

Οἱ γάτες ὅταν μυριστοῦν ψαρίαν καὶ πεινᾶνε
δὲν ἐξετάζουν ἄνθρωπος ἂν εἶν' νὰ μὴν τὸν φᾶνε.

Ἦ ψάρι εἶτε ἄνθρωπος, ἐὰν μυρίζεις ψάρι,
αὐτὲς ὀρμοῦν ἀπάνω σου καὶ μὲ σθηστὸ φανάρι.
Ἐγὼ τὴν εἰδοποίησα νὰ πάρει τὸ σαποῦνι,
νὰ πλύνει τὰ κεράκια της —

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ἄνοιξε — τὸ κουδούνι.

(Κοιτάζοντας συνεχῶς, δίνει πληροφορίες πρὸς τοὺς θεατῆς) :

Ἄχ, εἶμαι τόσο δυστυχής... καὶ δόστου μπαίνουν κι' ἄλλοι.

Ἄλλος τραβᾷ ἀπ' τὰ μαλλιά, κι' ἄλλος ἀπ' τὸ κεφάλι.

(Πρὸς τὴν Φαύστα) : Γυναίκα κατεστράφημεν. Πάγει τὸ κορι-
[τσάκι,

τὸ εὐγενής, τὸ διασωθεῖς, τὸ ἀπολεσθεῖς Ριτσάκι.

ΦΑΥΣΤΑ (Ψύχραιμη) : Τί τρέχει κι' ὄλον κλαίετε; Ἐμὲ δὲν θὰ
[μοῦ πείτε;

ΜΑΡΙΑΝΘΗ : Τὰ μάτια σας στραφεῖτε τα, καὶ θὰ ἀνπληφθεῖτε.

Τὴν Ρίτσαν πού ἀφήσαμε πρὶν φύγουμε κεφάλι
κεῖται σωρὸς εἰς κόκαλα. Τὴν ἔφαγον οἱ γάτοι.

ΦΑΥΣΤΑ : Ἦξι. Δὲν εἶναι δυνατόν. Θὰ ἔχεις παραισθήσεις.

(Αὐστηρὸς τόνος) Καὶ πήγαινε στὸ μαγεριὸ καὶ σὺ νὰ βοηθή-
[σεις.

(Ἡ Μαρριάνθη πηγαίνει στὴν κουζίνα)

ΓΙΑΝΝΗΣ : Κοίταξε Φαύστα μόνη σου. Τί βλέπεις στὴν κουζίνα;
κοντὰ στὴν κατσαρόλαν μας ἀπὸ τὴν λαμαρίνα.

ΦΑΥΣΤΑ (Ἐξετάζει μὲ φασμαίν) : Βλέπω στὸν τοῖχο δεξιά, ψηλὰ
[εἰς τὴν κουζίνα

ἓνα κλουβὶ μ' ἐντὸς πούλι πού μοιάζει καρδερίνα.

Τὸ ράφι εἶν' ἀριστερά, δίπλα ὁ νεροκῦτης,

καὶ λάμπαν ὅστις κρέμεται ἀπὸ τὴν ὀροφήν της...

ΓΙΑΝΝΗΣ : Στὸ κέντρον, κέντρον κοίταξε, στὸ κέντρον κοίτα μᾶλ-
[λον.

Δὲν βλέπεις κάτι κόκαλα, ἕναν σωρὸν κοκάλων;
ΦΑΥΣΤΑ: Βλέπω στὸ κέντρον ἀκριβῶς μιὰ κύτραν ποὺ ἀκνίζει
καὶ κάτω εἰς τὸ πάτωμα σὰν κάτι νὰ ἀσπρίζει.

Ἔχει τὸ σχῆμα πυραμῖς. Μοιάζει σωρὸς κοκάλων.

Ἦ σκελετὸς νεάνιδος... αὐτὸ θὰ εἶναι μᾶλλον.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Γνώριζε πῶς ὁ σκελετὸς ποὺ βλέπεις τῆς νεάνις
ἀνῆκεν εἰς τὴν Ρίτσαν μας, ποὺ σήμερον τὴν χάνεις.

Εἰσηλθον γάτοι μὲ ὀρμήν, ἀκάθεκτοι ὀρμάγαν,
καθυστερήσαμε κι' οἱ τρεῖς κι' ἤρθαν καὶ μᾶς τὴν φάγαν.

ΦΑΥΣΤΑ: Ὡ δυστυχία τρομερὰ ἔπεσε στὸ σαλόνι,
ποὺ φύγαμεν ἀπρόσεχτοι κι' ἡ Ρίτσα ἦτο μόνη.

Μάταιον εἶναι σιτὴ ζωὴ καὶ ἀποδεδειγμένον,
οἱ εὐτυχῶν προσωρινῶς νὰ ζοῦν δυστυχισμένων.

Πάντα ὁ Δίας ἢ ὁ Ζεὺς, βλέπων μιὰν εὐτυχία,
ρίπτει στὰ σπῖτια τῶν θνητῶν μεγάλη δυστυχία.

Κρίμα... Ἦ εἶδης αὐτὴ, ὁμολογῶ πῶς ἦτο
μιὰ ἄλυσος συμπτώσεων ποὺ δὲν ἀπεσοβεῖτο,
καὶ μιὰ προειδοποίησις ἀπὸ θεοῦ καὶ δαίμων
ὅτι στὸν κόσμον σήμερον σπανίζουν τῶν εὐδαίμων.

Πηγαίνω στὸ δωμάτιον νὰ κλαύσω σὲ μιὰν ἄκρη
σοφογγίζων ἀπ' τὰ μάτια μου ἕνα θλιμένο δάκρυ.

Καὶ πὲς εἰς τὴν Μαριάνθη μας, τελειώσας μὲ τῶν γάτων,
νὰ βάλει στὸ τραπέζι μας λιγώτερον ἔν πυάτων.

Ὅταν εἰς τὴν ὑφήλιον ὑπάρχουν πεινασμένων
εἶναι σκληρὸν μένον φαγί, νὰ πάει πεταμένον. (Βγαίνει).

ΓΙΑΝΝΗΣ (Μόνος μονολογεῖ):

Πάει τὸ κοριτσάκι μας... καλὰ - καλὰ δὲν ἦλθε...

ΜΑΡΙΑΝΘΗ (Μπαίνει: μὲ ἕνα γάτο στὴν ἀγκαλιὰ ποὺ τὸν χαϊδεύει):

Τί κάνει ἡ κυρία μου; Τῆς πέρασε; Συνῆλθε;

Οἱ γάτες τὴν κουζίνα μου τὴν κάναν ἄνω κάτω.

Φάγαν τὴν καρδερίνα μας, σπάσανε κι' ἕνα πᾶτο.

ΓΙΑΝΝΗΣ: Ἦ ἔκτασις τῆς συμφορᾶς εἶναι πολὺ μεγάλη.

Πᾶς νὰ γλυτώσεις τὴ μικρὴ, φτάνει μιὰ πὸ μεγάλη.

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Τὰ κόκαλα τί θὰ γενοῦν; Θέλετε νὰ τὰ κρύψω;

Κόρη σας εἶναι καὶ ρωτῶ. Ποῦ θέτε νὰ τὰ ρίψω;

ΓΙΑΝΝΗΣ: Πιάσε τὸν σκελετὸ σιγά, τράβα τον ἀπ' τὴς πλάτες
καὶ βγάλτονε προσεκτικὰ, καὶ ρίχτονε στὴς γάτες.

“Όλο και θάνατι μερικὲς λείπων στὰ κεραμίδια
νὰ γλύψουν κόκαλα κι’ αὐτὲς καὶ τίποτα παῖδια.
Δὲν ἔπεται πὼς ἐπειδὴ χάσαμε μία κόρη
πρέπει νὰ εἴμεθα σκληροὶ στὶς γάτες κι’ αἰμοβόροι.
Μία βαθμὶς πολιτισμοῦ εἰς προηγμένον τόπον
εἶναι αἱ σχέσεις ζωντανῶν μὲ ζωντανῶν ἀνθρώπων.
Ὁ ἀληθὴς ζωόφιλος, ὁ δίδων σὲ γάτα ψάρι
ὁμοιάζει μὲ τὸν Ἀνδροκλῆ πού τάιζε λιοντάρια.
Κρατῶν ἡμεῖς τὰ κόκαλα, κι’ αὐτὲς θὰ νιαουρίζουν,
θὰ ἐνοχλοῦν τὴ γειτονιά, κι’ οἱ γείτων θὰ μᾶς βρίζουν.
Γαλῆ πού νιαουρίζεται, ἢ κύων πού βρυχᾶται,
καὶ τὸν καθεύδων δύσκολα, εὐκόλως θὰ ξυπνᾶται.

(Χειροκροτήματα. Μουγκρητά.

Φεύγει κι’ αὐτὸς πρὸς τὴν κρεβατοκάμαρα)

ΜΑΡΙΑΝΘΗ (Πρὸς τοὺς θεατὲς. Τραγούδι) :

Ὁ κύριός μου εἶν’ σοφός, κι’ ἀνώτερος ἀπ’ ὄλους
ἀπ’ τοὺς μανάβας τοὺς ψωμάς κι’ ἀπὸ τοὺς παντοπώλους.
Γι’ αὐτὸ ἀκούω πάντοτε ἐκεῖνα πού διατάσσει,
γιατὶ αὐτὸς τὰ μελετεῖ προτοῦ τὰ κατεβάσει.

Ἄς φύγω τώρα ἀπ’ τὴ σκηνή, κι’ ἄς ἔμβω στὴν κουζίνα
νὰ ρίξω μέσ’ στὸν τενεκὲ τὰ κόκαλα ἐκεῖνα...

(Σκοτάδι. Χορὸς γάτας) :

ΦΩΝΗ: Πέρασαν μῆνες καὶ καιροί, πέρασαν δύο χρόνια
καὶ τὰ μαλλιά ἀσπρίσανε, σκεπάστηκαν μὲ κιόνια.
Καὶ ὅπως λὲν οἱ ποιηταί, δσάκις φθάνουν κιόνια,
ἐκεῖ πλησίον βρίσκονται κι’ ἀηδόνια, κελιδόνια,
πού φεύγουν, ἐπανερχονται, ξαναγυρνοῦν αἰώνια,
καὶ χτίζουγ πάντα μιὰ φωληὰ κοντὰ εἰς τὰ μπαλκόνια...

(Φῶς. Μπαίνει ἡ Μ α ρ ι ἄ ν θ η)

ΜΑΡΙΑΝΘΗ: Φτάνουν λοιπὸν προσωρινῶν τὰ λήγοντα σὲ — δνια
καὶ ἄς ξαναγυρίσουμε στὰ ἴδια τὰ σαλόνια.

ΔΕΚΑΤΗ ΣΚΗΝΗ

Τὸ ἴδιο σαλόνι, δύο χρόνια μετὰ.

ΜΑΡΙΑΝΘΗ (Πρὸς τὴν Φαύστα, πού κάθεται πάλι καὶ κεντάει στὸ
μέσον) :

Κυρία, ένας κύριος και κάποιος νεαρός
είναι εις τὰς κατώφλας μας, στὸ σπῖτι μας ἐμπρός.
Θέλουν ματαίως νὰ σὰς δοῦν, κα' ἤρθον νὰ ἐρωτήξω:
δύνασθε νὰ τοὺς δέξεσθε, ἢ νὰ μὴν τοὺς ἀνοίξω;
Εἶναι συγκρόνως μὲ αὐτοὺς καὶ μὰ ἡλικιωμένη.
Τὴν πέρασα κι' αὐτὴν στὸ κώλλ, λέγων νὰ περιμένει.
ΦΑΥΣΤΑ: Σύρε νὰ πείς νὰ ἀναβοῦν, νὰ ἔμβουν στὸ σαλόνι
καὶ πὲς νάρθει κα' ὁ κύριος, γιὰ νὰ μὴν εἶμαι μόνη.
(Φεύγει ἡ *Μαριάνθη*)
Περσίεργον. Τί νὰ ζητοῦν ἐν ζευγος κα' ἕνας νέος.
Ἴσως γιὰ κάποιον ἔρανον νὰ πέρασαν τυχαίως.
Συνήθως εἰς τοὺς ἔρανοὺς πάντοτε τρεῖς βαδίζουν
τὰ σπῖτια ἐπισκέπτονται καὶ τὰ καλημερίζουν.
Ὁ εἰς φορεῖ μίαν στολήν, ὁ ἄλλος εἶν' γυναῖκα,
κα' ὁ τρίτος δταν ὁμιλεῖ σοῦ ἀποσπᾶ τὰς δέκα.
Ἄς ἔλθουν καὶ θὰ μάθωμεν. Ἄκούω νὰ ἔμβαίνουν.
Ὁ ἤχος εἶναι εὐκρινής. Τὰς κλίμαξ ἀναβαίνουν.

ΕΝΔΕΚΑΤΗ ΣΚΗΝΗ

(*Μπαίνουν ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία Ἰατροῦ καὶ ὁ Νέος*).
ΚΥΡΙΟΣ (*Χειροφιλημα*): Κυρία μου ἀείμνηστος, καίρῳ ἰδιαιτέρως,
ποῦ μᾶς ἐδέχθητε ἐδῶ, εἰς τὸ ἐνταῦθα μέρος.
Λέγομαι Κίμων Ἰατροῦ. Ἴδού ἡ σύζυγός μου
καὶ εἰς τὸ κέντρον ἀκριβῶς, πρόκειται ὁ υἱός μου.
ΦΑΥΣΤΑ: Καθήσατε σταυροειδῶς, ἐν μέσῳ τοῦ σαλῶνος
καθήμενοι ἐπὶ σαιζλόν, ἢ ἐπὶ πολυθρόνος.
Εἰς τί μπορῶ νὰ σὰς φανῶ χρήσιμος εἰς τοὺς τρεῖς σας
ἀκούων τὰς ἀπόψεις σας διὰ τὴν ἐπίσκεψίν σας;
Κος ΙΑΤΡΟΥ: Πρὸ ἡμερῶν κυρία μου ἠκούσθη ἀγγελία
δτι κατὰ τὸ ψάρευμα εἰς μίαν παραλία
ὁ ἐκλεκτός σας σύζυγος, μὲ θάρκαν διὰ καρῆνος
ἐγένετο ὁ κάτοκος μιᾶς ἔκθαμβου σειρήνος.
ΦΑΥΣΤΑ (*Δείχνει τὸν Γιάννη πού μόλις μπαίνει*):
Ἴδού, εἶναι ὁ ἄνδρας μου καὶ σύζυγος ἐκεῖνος
ὁ κάτοκος τῆς θάρκας μας καὶ λέμβου διὰ καρῆνος.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Καθήσατε περικαλῶ. Ποσῶς μὴν ἐνοχλεῖσθε.

Μὴν διακόπτεσθε ὑμεῖς, ἀλλὰ νὰ συνεχεῖσθε.

ΚΥΡΙΟΣ : Ἀνακεφαλαιώνοντας, ἐρίτιμος κυρία,
ἔρχομαι σὺν προσκήνιον διὰ τὴν πληροφορία.

Τυχαίως μᾶς ἀνήγγειλον ὅτι τὸ κοριτσάκι
ἦτο μιὰ νέα κόρη σας, ἀκούων εἰς Ριτσάκι.

Αὐτὸ δὲν εἶναι σπάνιον, πολλάκις δὲ συμβαίνει
ἀπὸ τὰ σπλάχνα τέρατος εἰς ἄνθρωπος νὰ βγαίνει.

Κα ΙΑΤΡΟΥ : Δὲν ἀπαιτοῦνται γνώσεων καὶ ἀρετῆ προφήτος
νὰ ξεύρεις πῶς τὸν Ἰωάννῃν τὸν ἔβγαλεν τὸ κῆτος.

ΦΑΥΣΤΑ : Ἀναμφιβόλως. Δι' αὐτὸ ἔχω περιεργείας
νὰ ἴδω τὴν κατάληξιν σ' αὐτὰς τὰς ἐνεργείας.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Νομίζω αἱ εἰσαγωγαὶ σ' αὐτὰς τὰς περιπτώσεις
πρέπει νὰ εἶναι σύντομοι κατὰ τὰς συγκεντρώσεις.

Κος ΙΑΤΡΟΥ : Λοιπὸν θὰ εἶμαι σύντομος κ' ὅς μὴν μακρηγορήσω
Δεσποίνης περιέργειαν δὲν κάνει νὰ κεντήσω.

(Μαζὶ μὲ τὴν Κα Ἰατροῦ) :

Ὁ γυιὸς μας ποὺ εὐρίσκεται εἰς γάμου ἡλικίαν
ἐπαθυμεῖ τὴν κόρην σας νὰ φέρει στὴν οἰκίαν.

(Μόνος) Εἶναι νομίζω περιττὸν νὰ σᾶς ἐξιτορήσω
ἂν συμφωνεῖτε καὶ ὑμεῖς νὰ μὴν τὸν ἐμποδίσω.

ΦΑΥΣΤΑ : Φαίνεται νέος εὐφυής, δεικνύει μορφωμένους,
συνεσταλμένος μάλιστα καὶ καλλιεργημένος.

Κος ΙΑΤΡΟΥ : Ἡ συστολή προέρχεται, ἀγαπητὴ κυρία,
ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσιν. Κι' ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ
μὲ συντομίαν θὰ σᾶς πῶ, πῶς τὸ παιδί γεννήθη
καὶ πῶς ἐκάθη κάποτε μὲ τρόπον ἀσυνήθη.

Κα ΙΑΤΡΟΥ : Πρὸ ἔνδεκα σχεδὸν ἐτῶν, ποὺ ἦτο μόλις ἔξη
τὸν ἐπῆγεν εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ τρέξει καὶ νὰ παίξει.
Ἄλλὰ κοκλάζοντα νερά, καὶ κύμα ἀφρισμένον
ἀνήρπασε καὶ τὸν υἱὸν τὸν εἶχαμε χαμένον.

ΦΑΥΣΤΑ : Ὡ σύμπτωσις σατανικὴ, σατανικαὶ συμπτώσεις,
ποὺ ἐπαφέρετε δεινὰ εἰς πλείστας περιπτώσεις.

Κος ΙΑΤΡΟΥ : Μὲ λεπτομέρειας πολλὰς τώρα μὴ σᾶς κουράσω.
Τὰ οὐσιώδη θὰ σᾶς πῶ. Τ' ἄλλα θὰ τὰ περάσω.

Ψαρεύων κάποτε λοιπὸν εἰς μίαν παραλίαν,
ἀνέσυρα ἓναν ἰχθὺν μὲ κάποιαν δυσκολίαν.

Καὶ ὅταν τὸν μετέφερα μὲ κόπον καὶ μὲ ζόρι — διὰ μᾶς και-
[σαρικῆς τομῆς

Κα ΙΑΤΡΟΥ: — ἀπέκτησα ἀγόρι.

ΦΑΥΣΤΑ: Τί πράγματα βρῖσκει κανεὶς εἰς μερικοὺς ἰχθύας
ποὺ ἐπανέρχονται στὸ φῶς ἀπὸ δυνάμεις θείας.

Κος ΙΑΤΡΟΥ: Βεβαίως ἐξεπλάγημεν, κ' ἐγὼ καὶ ἡ μαμὰ του
ὅταν κονδύλι θέσαμεν καὶ ἄβακα μπροστά του.

Καθήμενον μὲ συστολήν, ὡσάν δειλὸν ἐλάφι,
δὲν γνῶριζε τὸν χειρισμόν, δὲν ἤξευρε νὰ γράφει.

ΦΑΥΣΤΑ: Λυποῦμαι σᾶς διαβεβαιῶ, κ' ὁ ἄντρας μου ἐπίσης
ποὺ δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲν θὰ δοθεῖ μὰ λύσις.

Κα ΙΑΤΡΟΥ: Ἄλλὰ δὲν εἶν' ἀγράμματον. Ἐπῆγεν εἰς Σχολεῖον
κ' ἦτο πολὺ ἐπαρρηπῆς μετὰ τῶν κιμωλίων.

Οἱ δὲ διδάσκαλοι αὐτοῦ μὲ θαυμαστάς ἐκφράσεις
ὠμίλου διὰ τὴν πρόοδον τοῦ νέου τῆς θαλάσσης.

Κος ΙΑΤΡΟΥ: Πρῶτος εἰς τὰ μαθήματα καὶ εἰς τὰς διαβαθμίσεις,
χειροτεχνίαν, ὠδικήν, γυμναστικὰς ἀσκήσεις.

Κα ΙΑΤΡΟΥ: Τώρα ἐδῶ νὰ σᾶς εἰπῆ μίαν ἀπαγγελίαν:

“Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΝΙΚΗΤΗΣ ΚΟΜΙΖΕΙ ΑΓΓΕΛΙΑΝ”.

ΝΕΟΣ (Σηκῶνεται χωρὶς νὰ χρονοτριβῆσει).

... “Ο ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ ΠΕΘΑΝΕ”...

Τὸ χαρίζω στὸ μπαμπά μου...

Κος ΙΑΤΡΟΥ: Καὶ ἓνα - καὶ δύο - καὶ τρία - καὶ τέσσερα:

ΝΕΟΣ: “Μιλεῖ ὁ Μιλτιάδης στοὺς Ἕλληνας στρατιώτας

ὁ Ξέρξης παραπλεύρως πλησίον προχωρεῖ
καὶ τὸν ἀκούουν ὅλοι εἰς τὰς γραμμὰς τὰς πρώτας
καὶ βασιλεὺς δὲν εἶναι καὶ στέμμα δὲν φορεῖ.

Φέρει καλκοῦν τὸ κράνος κ' ἐνδύματα θλιμένα,

στὴν δεξιὰν τὴν κεῖραν τὸν τίμιον σταυρὸν

καὶ ἐπίσης εἰς τὴν πλάτην φέρει ἀνηρτημένα

τὴν γαλανὴν σημαίαν καὶ δόρυ στὸ πλευρόν.

Σφοδρὸς ἀγὼν ἀρχίζει καὶ στίφη ἀφρισμένα

γκρεμίζουσι ἐκακλησίας, θωμοὺς —

Κα ΙΑΤΡΟΥ (Βοηθάει): — καὶ τὰ λοιπὰ,

ΝΕΟΣ: — καὶ τὰ λοιπὰ

ἀλλὰ σκληρῶς οἱ Ἕλλην μὲ στήθη τεταμένα

τὸν τύραννον διώκει μὲ βέλη τὸν κτυπᾷ.

Οἱ Πέρσαι ἀπωθοῦνται, νικῶνται κατὰ κράτος
οἱ μαχηταὶ τοὺς δίδουν ἀτέρμονα πληγὴν
κι' ἔτσι ἐλευθερίαν πού καίρομεν ἐσχάτως
ὀφειλομένῳ πρωτίστως στὴν πατρικὴν μας γῆν.
Μόνος στὸν Ξέρξην μένει τῆς κατασχύνης δρόμος
τὰ πλοῖα του λαμβάνει καὶ φθάνει πανικός.
Κι' ἐν μέσῳ τόσοῦ σάλου εἰς Ἑλλήν ταχυδρόμος
φέρει τὴν ἀγγελίαν καὶ πίπτει ἡρωϊκῶς.
'Ορκίζομαι νὰ γίνω ὡσὸν τὸν Μιλτιάδη
νὰ πολεμῶ τοὺς Πέρσας μὲ ξίφος ὅπου δεῖ
νὰ σφάζω τοὺς ἐχθροὺς μου κάθε πρωὶ καὶ βράδι
συγχρόνως δὲ νὰ εἶμαι καὶ εὐτακτὸν παιδί".

ΦΑΥΣΤΑ : 'Ωραῖα τὸ ἀπήγγειλεν. Ὑπῆρχε φθισικότης.
ἐκεῖ πού φεύγει ὁ ἐχθρὸς καὶ πίπτει ὁ στρατιώτης.

Κα ΙΑΤΡΟΥ : Λοιπόν, τί γνώμην ἔχετε δι' αὐτὸ τὸ παληκάρι;
"Ἄν δώσετε τὴν κόρην σας θὰ γίνονται ζευγάρι.

ΦΑΥΣΤΑ : Συνέβη παρεξήγησις. Μάθετε ὅμως κάτι.

Ἡ νύμφη πού ζητεῖτε ἐσεῖς, τὴν ἔφαγον οἱ γάτοι.

Κος ΙΑΤΡΟΥ : "Ὡστε ἀρνεῖσθε εἰς ἡμᾶς μὲ διάφορους προφάσεις
λέγων πὺς ἀπεβίωσεν ἡ νέα τῆς θαλάσσης;

ΦΑΥΣΤΑ : Δὲν συνηθίζω νὰ ἀρνῶ κατὰ τὰς ὁμιλίας
ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ψεύδομαι εἰς τὰς συνομιλίας.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Σᾶς λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ γεγονὸς τυγχάνει.

ΦΑΥΣΤΑ : Κάλεσον τὴν Μαριάνθην διὰ νὰ προσέλθει, Γιάννη.

ΓΙΑΝΝΗΣ (Δίς) : Μαριάνθη, σπεῦσε γρήγορα, σὲ θέλει ἡ κυρία
ὡς οὐσιώδη μάρτυρα διὰ μίαν πληροφορία.

(Μπαίνει ἡ Μ α ρ ι ἄ ν θ η)

ΦΑΥΣΤΑ : Μαριάνθη, σὲ ἐκάλεσα νὰ ἐξηγήσεις μᾶλλον
ὡς μάρτυς καὶ αὐτόπρις τὴν ὑπαρξίν κοκάλων.

Στὴν Ρίτσαν δὲν ἐπέδραμον οἱ γάτοι κατὰ σημῶνος
πηδῶν ἀπ' τὸ παράθυρον στὸ μέσον τῆς κουζίνας;

"Ἐφαγον ἢ δὲν ἔφαγον τὴν δυστυχεῆς Ριτσάκι
ὄσπερ ἀνήκεν εἰς ἡμᾶς καὶ ἦτο κοριτσάκι;

ΜΑΡΙΑΝΘΗ : 'Ορκίζομαι εἰς τὸν θεὸν ἀπ' τῆς ψυχῆς τὸ βάθος
νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν ἀφόβως κι' ἄνευ πάθος.

Εἶναι πολὺ ἀλήθεια οἱ λόγοι τῆς κυρίας.

Νὰ μᾶς φυλάγει ὁ θεὸς ἀπὸ τοὺς πανθηρίας

τοὺς καμαιλέων, τίγριδας, τ' ἀφηνιασμένο ἄτι,
κροκόδειλους, λυσοῶν σκυλιὰ καὶ λυσσασμένοι γάτοι.
Τὸ κοριτσάκι τῷφαγαν κατηραμένα ζῶα
ποὺ ἀνεστήθη ἐκ νεκρῶν καὶ περπιάτει σῶα.
Πλὴν ἡ ψαρίλα δυστυχῶς ποὺ πότισε τὸ δέρμα
μόνον τὰ κοκαλάκια τῆς ἐμείνανε στὸ τέρμα.

ΚΥΡΙΟΣ : Τότε συλλυπητήρια ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ
εὐχόμεθα εἰλικρινῶς, ἐρίτιμος κυρία.

ΦΑΥΣΤΑ : Εἶν' παλαιὰ ὑπόθεσις. Κοντεύουν δύο χρόνοι.
'Ἄλλ' ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν πάντοτε μᾶς πληγώνει.

Κος ΙΑΤΡΟΥ : Κρίμα. Ἐάν ἔζη ἡ μικρὰ κι' ὁ νέος νυμφευεῖτο
πανευτυχῆς θὰ διαγέτο καὶ εὐτυχῆς θὰ ἦτο.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Μὴ χάνετε τὸ θάρρος σας. Εἶν' ὁ θεὸς μεγάλος
'Ἰκθὺς μεγάλος κάποτε ν' ἀλιευθεῖ καὶ ἄλλος.
Καὶ ἴσως μέσα εἰς αὐτόν, μπορεῖ τὸ ἀγοράκι
ἂν ἔχει μιὰν ὑπομονήν, θὰ βρεῖ ἕν κοριτσάκι.
Διὰ κάθε νέον ἐπὶ γῆς καὶ ἕκαστον ἀγόρι
ἀντιστοιχεῖ στὴν θάλασσαν στατιστικῶς μιὰ κόρη.
Θέλησιν ὅταν ἔχομεν κι' ὑπομονὴν συγκρόνως
μᾶς φέρει ἀποτέλεσμα ὁ πανδαμάτωρ χρόνος.

Κα ΙΑΤΡΟΥ : Αὐτὸ δὲν εἶν' ἀδύνατον. Μὰ θ' ἀπαιτήσει μῆνας
ἂν παρακολουθεῖ κανεὶς τοὺς πᾶνοντας δελφίνας.
'Υπάρχουν οἰκογένειαι ἄξεστοι εἰς τὸ πλεῖστον
ποὺ ἀγνοεῖς λεπτομερῶς τὰ τῆς καταγωγῆς των
ποὺ ὅταν σκίζουν τὰς κοιλιάς τῶν θαλασσίων τέρας
δὲν δίδουν τρόπους δυστυχῶς εὐρόντες θυγατέρας.
'Ἡμεῖς, ἐάν προσήλθομεν στὸ σπῆτι τὸ δικό σας
πληροφορήθημεν καλῶς, λαθῶν ἐνδείξεις τόσας.
Πάντες μᾶς ἐνεθάρρουναν μὲ πλείστας κολακειάς
διὰ νὰ χτυπήσωμεν ἐδῶ τὸν κώδων τῆς οἰκίας.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Εὐχαριστοῦμεν ἅπαντας διὰ τὰς καλὰς σας φράσεις.
Εἶναι πολὺ παρήγοροι αἱ φιλικαὶ ἐκφράσεις.

Κος ΙΑΤΡΟΥ (Ἀναχωρῶν, κοντοστέκεται) : Μιὰν χάριν μόνον ἅπαν-
[τες, προτοῦ καληνυχτίσουν,
οῦς ὑποβάλλουν ταπεινῶς, πρὶν νὰ ἀναχωρήσουν.
'Ἐάν καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀντιληφθεῖτε
πῶς ἀνευρέθη νεανίς, νὰ μᾶς ἐνθυμηθεῖτε.

ΦΑΥΣΤΑ : Τοῦτο ἐξυπακούεται, διότι αὐτονοήτως
γνωρίζομεν διὰ τὸν υἱὸν ποῦ εἴχατε σὸ κῆτος.
Θὰ ἦτο δὲ καρὰ δι' ἡμᾶς, ὅταν θὰ ἠμπορέσωμεν
στὴν εὐτυχίαν τοῦ υἱοῦ καὶ μεις νὰ συντελέσωμεν.

(Φεύγοντας: τραγούδι)

Κα ΙΑΤΡΟΥ : Ἔλα ἀγόρι μας, ἔλα κοντά μας
πᾶμε σὸ σπίτι μας καὶ στὴ φωληά μας.

Κος ΙΑΤΡΟΥ : Κόρη θὰ βρεῖς νὰ παντρευτεῖς,
νύφη καλὴ θὰ βροῦμε,
πᾶμε σὸ σπίτι μας εὐθύς
νὰ μὴν ἀργοποροῦμε.

ΦΑΥΣΤΑ - ΓΙΑΝΝΗΣ : Πάρτε τ' ἀγόρι σας, τὸ παληκάρι
κόρην δὲν ἔχουμε γιὰ νὰ τὴν πάρει.

ΦΑΥΣΤΑ : Γάτες τὴν φάγαν δυστυχῶς —

ΜΑΡΙΑΝΘΗ : — τὴν δυστυχῆς Ριτσάκα

ΜΑΖΙ : — ποῦ ἦτο ἐν τετραετῆς — κα' ὠραῖον κοριτσάκι.

ΝΕΟΣ (Σόλο) : — ποῦ ἦτο ἐν τετραετῆς κα' ὠραῖον κοριτσάκι.

Κος ΙΑΤΡΟΥ : Κλίνετε ἀπ' ἀριστερά: ἐμπρὸς μάρς. (Φεύγουν) .

ΜΑΡΙΑΝΘΗ (Μονόλογος πρὸς τοὺς θεατές) :

Σχόλασε ἡ ἐπίσκεψις καὶ τούτη ἐπιτέλους
καὶ δώσαμε ὑπόσχεσες πάλι καὶ παπαρδέλους.

Ἄραδα τοῦτο γίνεται σὲ τοῦτο δῶ τὸ σπῆτι
τῆς Κυριακῆς, τὰ Σάββατα, τὴν Πέμπτη καὶ τὴν Τρίτη.

Ὅσοι εὐρήκανε παιδιά, κα' ἀγόρια μὲς στὰ ψάρια
ἐδῶ μᾶς κουβαλήθηκαν. Σὲ τοῦτα τὰ ντουθάρια.

Καὶ τί θὰ γένει τελικά, ποῦ ἡ τρελλὴ κερία
δίνει ἐλπίδες ὄλωνῶν σὲ πᾶσαν εὐκαιρία;

Τάζει κορίτσια τῶν γονιῶν καὶ εἴμαστε μπλεγμένες,
ποῦ δὲ σωνόμαστε μαθὲς μὲ εἴκοσι φαλαίνες.

Χίλια δελφίνια συγκοπὴ τέζα νὰ ἀπομείνουν,
πάλι ἀγόρια εἴκοσι ἐργένηδες θὰ μείνουν.

(Ἄποχωρεῖ, σθῆγουν τὰ φῶτα)

ΔΩΔΕΚΑΤΗ ΣΚΗΝΗ

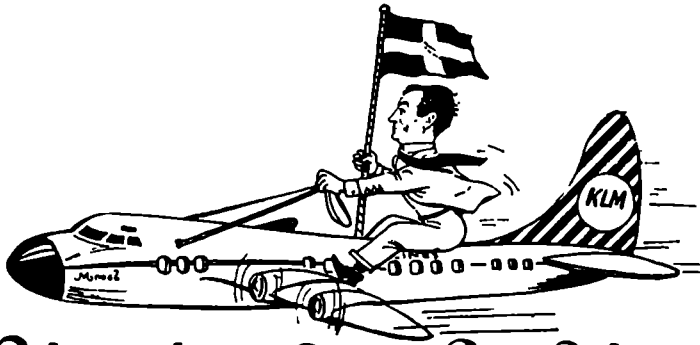
Φωτισμένο ἀπὸ ἓναν προβολέα, ἐμφανίζεται τὸ φάιντασμα τῆς
Ριτσάκας.

ΡΙΤΣΑ : Ἡ ἱστορία ἢ τραγικὴ ποῦ εἶδατε παιγμένη
διδάσκει εἰς τοὺς θεατὰς νᾶναι συγκρατημένοι.
Μὴν τάζετε στοὺς διπλανοὺς λαγοὺς μὲ πετραχεῖλια,
πρέπει ν' ἀργεῖ ὁ λόγος μας νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ χεῖλια.
Μπορεῖ νὰ ρθοῦν ἀνάποδα, κι' ἴσως νὰ μὴ μπορέσεις
αὐτὰ ποῦ δλα ἔταξες νὰ τοὺς τὰ ἐκτελέσεις.
Μπορεῖ νὰ πέσουν συμφορές, νάρθοῦν κακὲς ἡμέρες
νὰ θγαίνουν τοοῦρμο σερνικὰ καὶ στάλα θυγατέρες.

ΟΛΟΙ : Κι' ἀκόμα καὶ τὸ δράμα αὐτὸ μᾶς ἐξηγεῖ πὺς ὅτι
ἢ καλυτέρα ἀρετὴ εἶν' ἢ καθαριότη.
Ἄ νιὸς ὅπου ὀκθρευέται σαπούνη γιὰ νὰ πιάσει
θα εἶναι τὸ λιγώτερο τοὺς φίλους του νὰ χάσει.
Κι' ἢ κόρη ποῦ δὲν λούζεται, καὶ ποῦ δὲν πλένει πλάτες
τὴν κάνουν οἱ γονεοὶ τῆς καὶ τήνε τρῶνε γάτες,
καὶ γίνεται βουρκόλακας σὲ τοῦτο τὸ σαλόνι
καὶ ντελαλεῖ στοὺς θεατὰς τὸ ἔργο πὺς τελειώνει.

Α Υ Λ Α Ι Α

Τώρα ποῦ φεύγετε νὰ πᾶτε σπῆτι
νὰ μὴν ξεχάσετε πὺς κάθε Τρίτη — SHAKESPEARE
Τετάρτη, Πέμπτη, Κυριακὴ, Παρασκευὴ, Σαββάτο
ἐκτὸς Δευτέρας δηλαδὴ
τὸ παίζομε ἐδωκάτω
κι' ὁ κόσμος νάρθει νὰ τὸ δεῖ τὸ δράμα τὸ κεφάλτο.

Σεΐ χώρα ζῶν ζουλίπων

4

μέρες ἑκατσα στήν Ὀλλανδία. Τέσσερες ἑβδομάδες μπορῶ νά κάθωμαι νά μιλάω γι' αὐτήν. Θά περιοριστῶ ὅμως στά πῶδ ἐντυπωσιακά.

Ὅταν μοῦ πρωτοεῖπαν πῶς θά πετάξω μέ τὸ νέο Lockheed Prop - Jet Electra τῆς K.L.M. πέταξα ἀπ' τῆ χαρά μου, πέταξα λίγα ροῦχα στή βαλίτσα καὶ πετάχτηκα στὸ ἀεροδρόμιο. Λίγα λεπτὰ ἀργότερα πετοῦσα. Ἦταν ἡ δεύτερη φορὰ πού ταξίδευα μέ ἀεροπλάνο. Γιὰ πρώτη φορὰ, εἶχα πάει πέρσι στή Μυτιλήνη. Φοβόμουν τότε πολὺ μὴν πέσω, γιατί κουβαλοῦσα μαζί μου κάτι πάτα καὶ βάζα ἀπὸ τὸ Μόλυβο καὶ δὲν ἤθελα νά τὰ πάω στίμι μου σπασμένα. Ἦμουν ὅμως τυχερὸς τότε, γιατί ἐκεῖνο πού ἐπρόκειτο νά πέση, ἔπесе τρεῖς μέρες ἀργότερα.

Ὅταν ἡ Ἐταιρία μοῦ ἀνήγγειλε τηλεφωνικῶς τὴν πρόσκλησι, ὁμολογῶ ὅτι ἐπάγωσα. Ἀπὸ ὀλλανδικὰ ἔχω μεσάνυχτα, ἀπὸ ἀγγλικὰ ἐγνώριζα τὸ "γιές" καὶ ἀντελήφθην ὅτι μᾶλλον θά ἐδυσκολευόμην εἰς τὰς κινήσεις μου ἐν Ἀμστερνταμ. Παρ' ὄλα ταῦτα ἐδέχθην. Μὲ διαβεβαίωσαν ὅτι δὲν πρόκειται νά δώσω διαλέξεις,

ἀλλ' ἀπλῶς νὰ δῶ τὴν Ὀλλανδίαν. Ἔτσι ἐκάμφθην καὶ ἐναπέθεσα τὰς ἐλπίδας μου εἰς τὸν Ἔρασμον.

Ἐγνώριζα ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι οἱ προσκεκλημένοι ἦσαν 11. Ἐσκέφθην ὅτι μέσα σὲ 10, ὄλο καὶ κάποιος θὰ βρεθῆ νὰ ὀμλῆ ξένην γλῶσσαν. Φαντασθῆτε, νὰ ἔκαναν ὄλοι τὴν ἴδια σκέψη καὶ νὰ βασιζόντουσαν σὲ μένα. Εὐτυχῶς, εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ἀντελήφθην ὅτι ὄλοι ἐγνώριζαν μίαν, δύο καὶ πολλοὶ τρεῖς γλώσσας. Εὐρίσκοντο λοιπὸν ὄλοι, ἔναντί μου, εἰς λίαν δυσχερῆ καὶ μειονεκτικὴν θέσιν. Αὐτοὶ θὰ ἦσαν μόνοι καὶ ἄγνωστοι εἰς μίαν ξένην χώραν, ἐνῶ ἐγὼ θὰ εἶχα εἰς τὴν διάθεσίν μου 10 γλωσσομαθεῖς.

Δύναμαι νὰ καυχηθῶ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι οὐδεμία Ἐταιρία εἰς τὸν κόσμον — ἐπίγειος, ἐναέριος, ἐνάλιος — θὰ μετέφερε ἐλαφρότερο καὶ σεμνότερο ἐπιβάτην ἀπὸ μένα. Χωρὶς γλῶσσαν, χωρὶς παλιτὸ (εἶχε λιακάδα φεύγοντας καὶ τ' ἄφησα στὸ σπῆτι ὑπολογίζοντας νὰ βρῶ λιακάδα καὶ στὸ Ἄμστερνταμ) μπῆκα στὸ θηριώδες Ἐλέκτρα καὶ κοίταζα σὰν παιδί ἐκπληκτο μὲ τὰ ἀθῶα μου ματάκια τῶν 42 μου ἐτῶν τὰ πάντα. Περιεργαζόμενον τὰ ὠραῖα καθίσματα τοῦ μεγαθηρίου, τὰς ζώνας ἀσφαλείας τοῦ ἀεροσκάφους, τὰς ὠραίας γάμπας τῆς ὠραιότητας συνοδοῦ, τὰς ὠραίας ἀποχρώσεις τῆς στολῆς τῆς, τὰ καλοθαμμένα τῆς νύχια, τὴν θαυμασίαν τῆς ἐπιδερμίδα, τὴν καλοκτενισμένην κόμμωσιν αὐτῆς καὶ γενικῶς πάντα τὰ ἐξαρτήματα τοῦ σκάφους.

Εἰς τὰς 4 ἐξεκίνησε τὸ θηρίον ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ. 4 καὶ τέταρτο βρισκόμαστε στὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὸ ἔντυπο πληροφοροῦσε τοὺς ἐπιβάτες ὅτι πετούσαμε σὲ ὕψος 6.000 μέτρων, ἔξω εἶχε θερμοκρασία 20 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν, μέσα 20 ὑπέρ, ἢ ταχύτης ἦταν 500 μίλια καὶ ὅτι ὁ πιλότος ἐλέγετο ἔτσι κι' ἔτσι. Μὲ τὸ ἔντυπον αὐτὸ ἐπληροφορήθην πῶς ἐλέγετο καὶ ἡ ξανθὴ μας συνοδὸς ποὺ φοροῦσε κάλτσες χωρὶς ραφή καὶ ἡ ὁποία ὁμολογῶ ὅτι μὲ ἄφησε τελείως ἀσυγκίνητον. Εἶχαν ἀπόλυτον δίκαιον οἱ γνωστοί μου ποὺ διαβεβαίωναν τὴν σύζυγόν μου ὅτι ἐκεῖ ὑπάρχουν κάτι ἀπαίσιες Ὀλλανδεζοῦλες. Τὴν κοίταζα ἀπλανῶς μὲ τὰ μάτια μου γιὰ νὰ τῆς δεῖξω τὴν ἀδιαφορία μου καὶ τὴν ἀποστροφή μου.

Καημένο, ἀθῶο παιδί! Ἦταν τόσο πικραμένη γιὰ τὴ στάσι μου

καὶ τόσο πειραγμένη γιὰ τὴ φανερὴ περιφρόνησι ποὺ ἔδεικναι, ποὺ γιὰ νὰ μὲ καλοπιάσῃ ἐρχόταν κάθε 5 λεπτά καὶ μοῦ προσέφερε πότε καραμέλλες, πότε τσιγάρα μὲ τὸν δίσκο καὶ πότε διάφορα ποτὰ καί, γιὰ νὰ μὴν παρεξηγηθῇ ἡ στάσις της, προσέφερε καὶ στοὺς ἄλλους. Ἡ θέσις μου ἦτο τραγικὴ. Εὐρισκόμην μόνος, μακριὰ ἀπὸ τὸ σπῆτι μου, μὲ μίαν γυναῖκα ἄνωθεν τῆς Γιουγκοσλαβίας, μακριὰ ἀπὸ τὴν πολυαγαπημένη μου πατρίδα, τὴν σεβαστὴ μου μητέρα καὶ τὴν ἀγαπημένη μου σύζυγο, τὴν μητέρα τῶν παιδιῶν μου. Ἡ ἰδέα ὅτι παθανὸν νὰ πέφταμε καὶ μέσα στὰ συντριμμάτα νὰ ἀναγνώριζαν τὸ πτώμα μου κοντὰ στὸ πτώμα μιᾶς ἄλλης καὶ ὅτι θὰ ἔδιδά λαβὴν εἰς παρεξηγήσεις μὲ ἀναστάτωση. Τὸ πένθος μου ἐταίριαζε φαίνεται εἰς τὸ Ἐλέκτρα τοῦ ὁποῖου ἐπέβαινα καὶ θὰ ἦτο φαίνεται διάχυτος ὁ πόνος εἰς τὴν μορφήν μου καὶ κάτι ἀσφαλῶς θὰ ἠσθάνθη ἡ συνοδὸς (αἱ γυναῖκες ἔχουν διαίσθησιν), διότι μὲ ἐπλησίασε καὶ μοῦ προσέφερε ξενογλώσσους ἐφημερίδας. Προσεποιήθην ὅτι δὲν μὲ βασανίζει τίποτε καὶ ἔλαβα ἓνα ἔντυπον διὰ νὰ μὴν τῆς μεταδώσω τὸν πανικόν.

θάσαμε στὴ Βουδαπέστη στίς 6. Κρῦο ἄγριο καὶ χιονόνερο. Ὅλοι κουκουλωμένοι μὲ παλτὰ κατέβηκαν γιὰ νὰ πιοῦν κάτι. Τὸ ἀεροπλάνο θὰ ἔμενε ἐδῶ τρία τέταρτα. Κατέβηκα κ' ἐγὼ τελευταῖος καὶ πεταχτός, μὲ τὸ καρτάκι στὸ χέρι γιὰ νὰ πῶ τὴν πορτοκαλαδίτσα μου "τράνζιτο", σκορπίζοντας στὸ μπάρ πνοὰς ἀνοίξεως. Μαννεκὲν ποὺ ντύθηκε ἑλαφρὰ καὶ ἤρθε ἐκτάκτως νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ οὐγγρικοῦ ἀεροδρομίου τί θὰ φορεθῇ τὸ θέρος. Ρουμᾶνοι καὶ Οὐγγροὶ, ποὺ ἔφτασαν ταυτοχρόνως μαζί μας μ' ἓνα T a g o m φορώντας πέτσινα παλτὰ καὶ σκούφους, μ' ἔβλεπαν μὲ δέος. Ἡ ἐμφάνισίς μου ἦτο ἀνθρώπου ἰδιορρύθμου. Τὰ μαλλιά μου βρεγμένα καὶ ἀνάκατα ἀπὸ τὴν οὐγγρική αὔρα μοῦ ἔδιναν ἓναν ἀέρα Λίστ, ἡ δὲ λιτότης τῆς ἀμφιέσεώς μου τοὺς ἐξένιζε. Μὲ κοίταζαν ἀπὸ πάνω ἴσαμε κάτω, ὅπως θὰ κοιτάζαμε ἑμεῖς, μέρα παγερὴ στὴν πλατεῖα Συντάγματος, τουρίστα μὲ μαγιδὸ καὶ μάλιστα ντὲ - πιές. Παρ' ὄλα ταῦτα ἐκινήθην εἰς τὰς μεγάλας αἰθούσας τοῦ τεραστίου οἰκοδομήματος μὲ σχετικὴν ἀνεσιν, σκορπίζων χαμόγελα δεξιὰ κι ἀριστερὰ καὶ κυκλοφορῶν παρὰ τὰ ἐνοχλητικὰ βλέμματα ὡς ἀληθῆς εὐπατρίδης.

Ἐπλησίασα ἀδιάφορος τὴν κοπέλλα τοῦ μπάρ — μιὰ Μαγυάρα

100% — από την οποία γρήγορα άπεμακρύνθην λόγω του παραπετάσματος της γλώσσας άμφοτέρων. Έτσι ό καθείς έκράτησε τά μυστικά του διά τόν έαυτόν του και έκωρίσθημεν φιλικά. Έ παραμονή μου πλησίον της θά ήτο κόλασις και δι' έμένα και δι' έκείνην. Άλλα λέγαμε και άλλα καταλαβαίναμε.

 μπήκα πάλι στο άεροπλάνο, έκατσα στη θέση μου κ' έσφιξα τά λουριά. Βρυκήθηκαν οι μηχανές κ' ή Βουδαπέστη έμεινε πίσω. Έ θύμησί μου πήγαινε νοσταλγικά στην Ούγγαρέζα και στο παλτό. Κάτι μου έλεγε μέσα μου πώς χωρίς την Ούγγαρέζα θά μπορούσα νά κάνω, χωρίς τó παλτό όμως όχι. Δέν έδειξα όμως τίποτα στους συνεπιβάτες μου. Ό θρύλος του άδάμαστου έπρεπε νά κρατηθί πάση θυσία, για λόγους γοήτρου. Πάλι κυκλοφόρησε από χέρι σέ χέρι τó πληροφοριακό έντυπο.

Έ συνοδός με κοίταξε με πόθον. Ένεθυμήθην ζαφνικά ότι είμαι νυμφευμένος και με συστολή κατέβασα τά μάτια. Πώς πέσαμε τόσο χαμηλά, άναρωτιόμουν, διότι πετούσαμε σέ ύψος 4.000 μέτρων άντι θ. Έ έξωτερική θερμοκρασία ήταν 22 υπό τó μηδέν. Δέν μόρεσα ποτέ νά καταλάβω γιατί μάς έδιναν συνεχώς αύτην την πληροφορίαν. Κανείς θεβαίως δέν φαντάζομαι νά ήθελε νά συνεχίση με τά πόδια, ώστε νά τού χρειάζεται "τό τί καιρό κάνει έξω". Όσο για μένα, ούτε μπορούσα νά διανοηθώ έναν τέτοιο περίπατο.

Μόλις είχαμε φάει και κάπνισα τó τσιγάρο μου, όταν φάνηκαν κάτω τά φώτα τού Άμστερνταμ. Τί θέαμα παραμυθένιο ήταν εκείνοι Τεράστιοι δρόμοι, φωτισμένοι άλλος γαλάζιος και άλλος πορτοκαλί και χιλιάδες πολύχρωμες φωτεινές έπιγραφές μπερδεύόντουσαν και γύριζαν και στριφογύριζαν, κι όλ' αύτά πασπαλισμένα με έκατομμύρια φωτεινά κομφετι από φώτα σπιτιών και καταστημάτων και έργουστasiών και καναλιών. Τό Άμστερνταμ στριφογύριζε κάτω από τά πόδια μου και γώ καθισμένος στο χαλί της K.L.M. άπολάμβανα πασās τó θέαμα της Βόρειας αύτης Βαγδάτης. Για μιá στιγμή νόμισα πώς τά κανάλια πού έβλεπα φωτισμένα πορτοκαλιά τά είχαν έτσι για λόγους τουριστικούς. Όταν κατεβήκαμε, έμαθα πώς ήταν λεωφόροι με φώτα όμίκλης. Είχα μεταμορφωθί σέ μιá μικρούλα Άλικη κι άπολάμβανα τη χώρα τών θαυμάτων. Όταν βγήκαμε με βάρεσε τó παραμυθένιο άεράκι της θάλασσας και ζητούσα νά μάθω με όμολογουμένως συγκινητικό ένδιαφέρον διάφορα πρά-

γματα για τη ζωή της 'Ολλανδίας — τί ώρα κλείνουν τα μαγαζιά και πού πουλάνε παλτά.

Τὸ πούλμαν μᾶς περίμενε στὴν ἔξοδο τοῦ ἀεροδρομίου Ση-πολ. Ἀεροδρόμιο Σηπολ θὰ πῆ 10 φορές σὲ ἔκτασι τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ. Αὐτὸ θὰ πῆ Σηπολ. Στις 9 ἡ-μασταν στὸ θυρωρεῖο τοῦ μεγάλου ξενοδοχείου "Κράσα Πόλσκυ" κι ὁ καθένας ἔπαιρνε τὸ κλειδί του. Ὁ εὐγενέστατος ξε-ναγός μας κ. Γουέικμαν (θὰ ξεκάσω τὸ ὄνομά του μόνον ὅταν ξε-κάσω καὶ τὴν Ἑλλη Λαμπέτη) μᾶς ἔδωσε τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπο-μένης καὶ μᾶς καληνύχτησε.

Οἱ κυρίες τῆς συντροφιάς κουρασμένες ἀπεσύρθησαν νὰ κοιμη-θοῦν. Οἱ ἄντρες βγήκαμε βόλτα. Φιλόβρεχε, ἀλλὰ παραδόξως τὸ κρῦο δὲν ἦταν πολὺ δυνατὸ. Χαζέψαμε βιτρίνες συγκρίνοντας τι-μές. Σχεδὸν ὅλα ἦταν φθηνότερα κατὰ 50%. Στὰ μάλλινα, κουβέρ-τες καὶ λοιπὰ, ἔφταναν 100%. Τὸ μάτι μου ξαφνικὰ πῆρε ἓνα ὠραιό-τατο ἀνδρικό παλτό. Τιμὴ 49 φιορίνια. Κάθε φιορίνι, ξέκασα νὰ σᾶς πῶ, ἔχει 8 δραχμές. Τὸ ἴδιο παλτὸ στὴν Ἀθήνα ἔχει 1.800. Τὸ πρό-βλημα τῆς θερμάνσεώς μου εἶχε λυθῆ.

Χαζεύοντας τὸ παλτό, ἀκούστηκε πίσω μου ἓνας πάταγος. Ἐνα μεγάλο φορτηγὸ ντεραπάρησε κ' ἔπεσε πάνω σὲ μιὰ Μερσεντές, πού θαρρεῖς καὶ μόλις εἶχε ἀγορασθῆ. Παράτησα τὸ παλτό κ' ἔτρεξα νὰ χαζέψω καυγᾶ ὀλλανδέζικο. Βγήκε ἓνας καλοντυμένος κύριος ἀπὸ τὸ Ι.Χ. κ' ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸ πίσω μέρος τοῦ αὐτοκινήτου του, πούχε γίνεи φυσαρμόνικα, σὰν κι αὐτὴ πού ἠρέσκετο νὰ παίξει ἡ Βερόνια, κι' ἀπ' τὸ φορτηγὸ κατέβηκε ὁ ὀδηγὸς πού φοροῦσε ξυλο-πάπουτσα. Μῆλῃσαν 5 λεπτὰ γελώντας καὶ χωρὶς ν' ἀνασυρθοῦν οὔ-τε καρπὰ, οὔτε μπλόκ, οὔτε σημειώσεις, μπῆκαν στ' ἀμάξια τους καὶ μ' ἄφησαν σύξυλο στὸ μέσον τῆς ὁδοῦ Ἀαρὼν καὶ Μωϋσέως. Ἔτσι λεγόταν ὁ δρόμος. Ἡ Βίβλος παντοῦ.

Γυρίζαμε ὡς τις 11, ὅταν ἄρχισαν τὰ κρούσματα λιποταξίας κ' ἓνας - ἓνας ἐφευγαν γὰ τὸ ξενοδοχεῖο. Ἐγὼ δὲν εἶχα καμμιά διά-θεσι νὰ κοιμηθῶ. Τοὺς πῆγα ὡς τὴν πόρτα τοῦ ξενοδοχείου (κυρίως γὰ νὰ προσανατολισθῶ) κι ἀμολύθηκα νὰ χαρῶ τὸ Ἄμστερνταμ. Ἔβγαλα τὸ πακέτο μὲ τὰ τσιγάρα, σημείωσα τὴν Πλατεῖα Ντάμ (Ντάμ σημαίνει φράγμα, ἔξ οὗ καὶ Ἄστερνταμ, τὸ φράγμα τοῦ Ἄμστερ) καὶ πῆρα τὴν ὁδὸν Καλβίνου, νὰ ποῦμε τὴν ὁδὸν Πανε-

πιστημίου τῆ δική μας. Καί τί δὲν εἶδα ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Εἶδα βιτρίνες πού ἦταν ἐκθέσεις ἀνθέων καὶ καλοῦ γούστου. Λίγα πράγματα καὶ καλοβαλμένα. Πουθενὰ φόρτος ἐμπορευμάτων. Πουθενὰ κακομοιριά καὶ ρευστοποίησις ἐμπορευμάτων καὶ πωλοῦνται τὰ σκελετά. Παντοῦ τάξις, καθαριότης καὶ ἀρχοντιά. Ὁ παρᾶς ἔδινε τὸ παρών. Παλιὰ κτίρια μὲ ἐπιγραφὰς 1670, 1701, μὲ διακοσμῆσεις μπαρόκ καὶ γιρλάντες ξύλινες, ἀλλὰ καλοδιατηρημένα καὶ βαμμένα μὲ χαρούμενα χρώματα. Οἱ πόρτες ὄλες ἀπὸ καλὸ ξύλο καὶ περασμένες μὲ βερνίκι γιὰ τὴν ὑγρασία, σὰν ἀτμάκατοι πολυτελείας μὲ τὰ πόμολα καὶ τὰ ἰδιόρρυθμα κερούλια καλογουαλισμένα. Κι ὄχι νεοπλουτίστικα πράγματα. Ἡ πατίνα τοῦ χρόνου κ' ἡ ὁμίχλη βοηθοῦσαν στὴ γραφικότητα.

Δίπλα σὲ καταστήματα καλλυντικῶν ὑπῆρχαν κρεοπωλεῖα. Μὴν πάει τὸ μυαλό σας σὲ χασαπαριό. Χειρουργεῖο στολισμένο μὲ τουλίπες ἦταν. Μπουντουάρ τῆς μαντᾶμ Πομπαδοῦρ δὲν θᾶταν πολυτέλεστο. Προσπάθησα νὰ βρῶ τὸ ξύλο μὲ τὴν ἀλογοουρὰ πού διώχνουν τίς μυῖγες καὶ ἐστάθη ἀδύνατον νὰ τὸ βρῶ. Θὰ ἦταν κρυμμένο φαίνεται πίσω ἀπὸ τίς πολύχρωμες πολυθρόνες τῶν πελατῶν γι' αὐτὸ δὲν τὸ ἔβλεπα.

Σὲ κάθε δέκα μαγαζιά, τὸ ἕνα ἦταν παλαιοπωλεῖο. Γιουσουρούμ ἀξιώσεων ἄμωσ. Ἐνας Ὁλλανδὸς δάσκαλος μὲ τοπίο ἢ ζωὸ στημένο σ' ἕνα χαριτωμένο καθαλέττο καὶ δίπλα πάνω στὸ βελούδο τοποθετημένο ἕνα σπαθί ἢ καμμιὰ ἀσημένια πιστόλα. Τίποτ' ἄλλο στὴ βιτρίνα. Πίσω ἄμωσ στὰ ράφια μὲ τὸν κρυφὸ φωτισμὸ ἔβλεπες καλοστημένες τίς φορητὲς εἰκόνες, τίς σπάνιες πορσελλάνες, καὶ τὰ χρυσὰ ρολόγια. Παλιοὶ χάρτες καὶ χαλκογραφίες μὲ σπάνιες ἐκδόσεις Βιβλίων Ἐλζεβίρ, τοποθετημένα ἄμορφα σὲ παρακινουσαν νὰ γίνης φιλότεχνος. Κάποτε ρώτησα τὸν Γιάκοβλεφ στὸ Πέτρογρὰδ: — Θὰ πᾶς ταξίδι φέτο στὴν Ἰταλία νὰ φέρης πρᾶμα; — Ἄ, στὸ Ἰταλία, ντὲν ἔκει τίποτα πγιά, μ' ἀπάντησε. Μόνο στὸ Ὁλλανδία καὶ στὸ Μαδρίτ βρίσκεις, ἐκεῖ ἔκει.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ θυμήθηκα τὸ Γιάκοβλεφ. Πράγματι, εἶχε δίκιο. Στὸ Ὁλλανδία “εἶκε”. Μόνο πού ἀπάνω μου, πολλὰ λεπτὰ ντὲν εἶκα. Πῆρα περίλυπος τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Κόντευε δύο. Καὶ τότε εἶδα δυὸ ἀστυφύλακες. Μέχρι τότε ἤξερα πὼς μόνο οἱ Χιῶτες πᾶνε δύο - δύο. Στὴν Ὁλλανδία πᾶνε κ' οἱ ἀστυφύλακες. Μονάχο ἀστυφύλακα δὲν εἶδα. Πέρασαν δίπλα μου συζητώντας. Ἡ στολή

τους έμοιαζε με Αμερικάνους άστυφύλακες, μόνο πού από τη μέση τους κρεμόντουσαν μεγάλα σπαθιά, σάν τούς άξιωματικούς του ναυτικού. Στο Ρόττερνταμ άργότερα είδα πάλι δύο άστυφύλακες χωρίς όμως σπαθιά, αλλά πάνω στ' άλογα. Ήταν, μου έξηγήσαν, τής τροχαίας.

Τò ξενοδοχείο τò βρήκα εύκολα. Μπροστά στην πλατεία ήταν ένας μεγάλος όβελίσκος, αλλά κυλινδρικός, 15—20 μέτρων ύψους, (τò μνημείο του Άγνώστου τους), πού φωτιζόταν από κρυμμένους προβολείς. Άπέναντι ήταν τὰ ανάκτορα. Οί βασιλιάδες όμως μένουν στη Χάγη. Σ' αυτό τò ανάκτορο διαβάζεται ó λόγος του Θρόνου κ' έδω μās είπαν είχαν μείνει οί Έλληνες Βασιλείς. Ένα είδος Μαξιμού, αλλά πενταόροφο και είδος τι στρατώνας.

Πήρα τò κλειδί μου κι άνέβηκα νά κοιμηθώ. Έκλεισα τὰ διπλά παράθυρα, αλλά θέλησα νά διαβάσω κάτι πριν σήσω τò φώς. Δίπλα στο κοιμοδίνο με τò τηλέφωνο είχε ένα συρτάρι. Μέσα βρήκα τόν τηλεφωνικό κατάλογο του Άμστερνταμ (ó δικός μας τηλεφωνικός κατάλογος είναι κομψότερος, νά πούμε την άλήθεια) και τη Βίβλο στα όλλανδικά. Έκανα τò σταυρό μου και κοιμήθηκα.

6 τις 8 ήμουν στο πόδι. Τò πούλμαν θάρχόταν στις 9. Ό τόπος δέν με χωρούσε. Οί άλλοι έτρωγαν τò πρωινό τους στη μεγάλη αίθουσα, έν μέσω άνθέων, σέ μιá σάλα πού θύμιζε Νύκτες Πετρούπολεως με πολυελαίους, σκάλες μαρμάρινες με κόκκινα χαλιά και φοινικόδεντρα στις γωνίες. Άπό ώρα σέ ώρα περίμενες ν' άκουσθῆ ή άυτοκρατορική όρχήστρα και νά έμφανισθῆ ó Τσάρος με τόν Ρασπουτίν, παρέα με την Τσαρίνα, τόν Τσάρεβιτς και την Άναστέζια.

Δέν πεινούσα κι άμολύθηκα πάλι έξω νά καρῶ τò Άμστερνταμ με τò φώς τής ήμέρας. Βγήκα με φόρα από τò ζεστό ξενοδοχείο και τò άεράκι με πήρε και με έναπέθεσε μαλακά έξω από τò μαγαζι με τò παλτό. Τὰ μαγαζιά εκεί άνοίγουν στις 9 και κλείνουν στις 6. Σήκωσα τò γιακά μου κ' έκοβα βόλτες στα πλαϊνά μαγαζιά. Δίπλα ήταν ένα σιδηροπωλείο και είδα κάτι θαυμάσια πόμολα από πορσελλάνη με λουλουδάκια, σωστά κομψοτεχνήματα. Άποφάσισα, μετά τò παλτό, νά πάρω κ' ένα τέτοιο ζευγάρι κερούλια. Θα μου πῆτε, γιατί; Τί νά σās πῶ. Νόμιζα εκείνη την ώρα πώς, αν δέν πάρω τὰ κερούλια και τò παλτό, θα ήμουν ένας άνθρωπος χαμένος.

Μέσα στο μαγαζί οί καθαρίστριες σκούπιζαν κ' έτριβαν τὸ παρκέ στη ζεστασιά, κ' ἐγὼ ξεροσταλιάζοντας ἀπ' ἔξω παρακολουθοῦσα. Ἀμφιβάλλω ἂν ἄλλος Ἐπιθεωρητὴς Ἐργασίας δούλεψε μὲ χειρότερες συνθήκες.

Χιλιάδες ποδήλατα μὲ λαχανιασμένους καὶ ροδοκόκκινους ποδηλάτες βγαίνουν ἀπὸ παντοῦ. Μοῦ θύμιζαν τὶς ἀπαραίτητες ποδηλατοδρομίες τῶν γαλλικῶν ἐπικαίρων. Τὸ ποδήλατο βασιλεύει γιατί ἡ χώρα εἶναι πεδινή.

Ἐπὶ τέλους, 9 παρὰ τρία, ἀνοιξε τὸ μαγαζί. Ἦμουν ἕνας πελάτης λακωνικώτατος. Δὲν μιλοῦσα πολλά. Ἔδεικνα. Κι ὅταν ὁ ὑπάλληλος μοῦ ἔδειξε τὸ παλτό, σὰν νὰ μοῦλεγε “αὐτὸ θέλετε;”, ἔγινα φλύαρος καὶ εἶπα “γίες”. Τὸ φόρεσα, ἦταν στὰ μέτρα μου καὶ περιμένε ἐμένα γιὰ νὰ πουληθῆ. Ἡ τιμὴ ἦταν γραμμένη ἀπάνω κ' ἔτσι δὲν χρειάστηκε νὰ ρωτήσω. Μόνο ποὺ μὲ μικρότερα στοιχεῖα, κοντὰ στὸ 49 φιορίνια εἶχε καὶ 80 λεπτά.

Στὸ ταμεῖο ἦταν καθισμένος ὁ καταστηματάρχης. Ἔδωσα 49 φιορίνια, ἔβγαλα τὰ ψιλὰ μου καὶ εἶχα 70. Τὰ ἀκούμπησα μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θ' ἀκούσω τὸ γινώριμο “δὲν πειράζει, κύριε”, κάνοντας πὼς ψάχνομαι στὸ ἀναμεταξύ. Ὁ καταστηματάρχης τοῦ τεράστιου μαγαζιοῦ ἔκανε τὴν παλαβή. Ὅταν ὅμως κατάλαβα πὼς καθυστερῶ καὶ θὰ χάσω τὸ πούλμαν κι ὅτι ἂν δὲν δώσω τὰ ὑπόλοιπα 10 (8 δεκάρες δικές μας) θὰ χάσω τὸ παλτό, ἔβγαλα μὲ σπαραγμὸ ἕνα δολλάριο καὶ τ' ἀκούμπησα στὸ ταμεῖο του.

— Πάρτα, σπάγγο, νὰ δοῦμε τί θὰ καταλάβης, τοῦ εἶπα γελώντας.

Αὐτὸς νομίζοντας ὅτι τοῦλεγα γιὰ τὸ παλτό, εἶπε “γκούτ”.

Πῆρα τὰ ρέστα καὶ ἔφυγα. Ἕλλην μπῆκα καὶ Καναδὸς βγῆκα σὲ δυὸ λεπτά. Μόλις προχώρησα λίγο, τῶβγαλα καὶ τῆρριξα ἀφελῶς στὸν ὦμο μου, ὡσὰν τὸ παλτό ποὺ κουβαλοῦσα νὰ ἦταν ἕνα διακοσμητικὸ στοιχεῖο στὸ ντύσιμό μου, ποὺ τὸ εἶχα ρίξει ἀπάνω μου γιὰ σίκ. Οἱ ἄλλοι δὲν κατάλαβαν τίποτα. Κι ἀργότερα, ὅταν μπῆκα στ' αὐτοκίνητο κ' ἔκατσα, δικαιολογούμενος ὅτι δὲν μὲ βόλευε στὰ γόνατα, τὸ φόρεσα μὲ τρόπο. Ἀπὸ τότε ἐλάχιστες φορὲς τὸ ἀποχωρίστηκα καὶ πολλὰς φορὲς ἔτρωγα μ' αὐτό. Στὴν πρεσβεία τῆς Χάγης τρόμαξαν νὰ μοῦ τὸ πάρουν καὶ ἐχρειάσθη ἡ ἐπέμβασις τοῦ Γεν. Προξένου ὥστε νὰ τὸ ἀφήσω στὸ βεσιτάριο. Ἐγγυήθη πρὸς τοῦτο καὶ ὁ παρευρισκόμενος ἐπὶ τοῦ Τύπου κ. Καψαμπέλης.

Διασχίζουμε τώρα με πούλμαν ένα φαρδύτατο ασφαλτοστρωμένο δρόμο με κατεύθυνσι τὸ Ἰαλισμερ, ὅπου γίνεται τὸ χρηματιστήριο τῶν λουλουδιῶν. Δίπλα στὸν μεγάλο αὐτὸν δρόμο ποὺ πηγαίνει πλάι σ' ἓνα κανάλι, ἦταν ἓνας μικρότερος δρόμος γιὰ τὰ ποδήλατα. Σήματα εὐδιάκριτα παντοῦ, τυπικότης ἀφάνταστη καὶ ἀκατανόητη γιὰ μᾶς, (ἐδῶ ἔταν ὁ ποδηλάτης παίρνη στροφή, βγάζει τὸ χέρι, σημεῖον ὅτι θὰ στρίψῃ, ἀσκέτως ἂν τὰ ῥαντὰρ δὲν ἐντοπίζουν τρεχούμενο σὲ ἀπόστασι 10 χιλιομέτρων), ἄφθονοι δρόμοι ὑπόγειοι ποὺ ἀερίζονται με καμινάδες ὕψους 30 μέτρων, κάπου - κάπου κανένας μύλος ποὺ δὲν ἀλέθει, ὅπως κι ὁ δικός μας τῆς Κονδύλων, καὶ κάπου μακριὰ τὰ νέα συγκροτήματα τῆς νέας πόλεως τοῦ Ἰαμισερ-νταμ, ποὺ τώρα ἀρχίζει νὰ χτίζεται. Χόρτασε τὸ μάτι μας πόλντερ. Πόλντερ, ὀλλανδικὰ θὰ πῆ κάτι σὰν ἀποξηραμένο ἔδαφος ποὺ λέμε ἐμεῖς. Δὲν ξέρω ἂν ἐκφράζωμαι σωστά. Πάντως, ὅπου ἦταν πρῶτα θάλασσα καὶ τώρα βόσκουν ἀγελάδες καὶ βγαίνουν τουλίπες, αὐτὸ ἀπάνω - κάτω εἶναι τὸ "πόλντερ". Καλὸν εἶναι νὰ τὸ μάθετε. Κ' ἐγὼ δὲν τῶξερα καὶ τῶμαθα.

Σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ, μικρὰ κομψὰ χωριατόσπιτα με μεγάλα παράθυρα καὶ τὰ ἀπαραίτητα γλαστράκια με τὰ λουλούδια στὸ ἐσωτερικὸ περβάζι. Τὰ ἐσωτερικὰ τῶν σπιτιῶν αὐτῶν καλοβαλμένα, με ντόπια κομψὰ ἔπιπλα, ἀπὸ φένο ξύλο. Καὶ κάτι περίεργο. Τὰ σπίτια αὐτὰ ἦταν χτισμένα κοντὰ στὸ κανάλι κι ὅμως παρ' ὅλα αὐτὰ, ὁ κάθε ἰδιοκτήτης εἶχε σκάψει γύρω ἀπὸ τὸ σπίτι ἓνα καναλάκι ἰδιωτικῆς χρήσεως κι ὅλη ἡ περιοχὴ θύμιζε Βενετία. Κάθε γείτονας συκοινωνοῦσε με τὸν διπλάνο του με γεφυράκι. Οἱ ζωχαδιακοὶ λοιπὸν δὲν θὰ εἶχαν παρὰ νὰ σηκώσουν τὸ γεφυράκι καὶ νὰ πετύχουν τὴν ποθητὴ ἀπομόνωσι τρωγόμενοι με τὰ ροῦχα τους.

Φτάσαμε στὸ Ἰαλισμερ στὶς 10 τὸ πρωῖ με βροχὴ καὶ κωθήκαμε κάτω ἀπὸ τὰ τεράστια ὑπόστεγα τῆς περιέργης αὐτῆς κοινοπραξίας τῶν τουλιποπαραγωγῶν. Φαντασθῆτε μιὰ περιοχὴ δύο τετραγωνικῶν χιλιομέτρων στεγασμένη. Καὶ φαντασθῆτε ἀκόμα, κάτω ἀπ' αὐτὰ τὰ ὑπόστεγα, κανάλια, πάνω στὰ ὁποῖα μαοῦνες καὶ βάρκες φορτωμένες ἔφερναν συνεχῶς καὶ ξεφόρτωναν ἑκατομμύρια τουλίπες καὶ διάφορα ἄλλα λουλούδια σὲ γλαστράκια καὶ κασόνες με ἄμμο. Θαύματα ἐπιμονῆς καὶ ἀριστουργηματικὰ ἀποτελέσματα διασταυρώσεως.

Στὸ Ἰαλισμερ αἰσθάνεσαι δέος μπροστὰ στὸ δαιμόνιο τοῦ Ὀλ-

λανδοῦ πού πάλεψε μὲ τὸ νερό, σήκωσε φράγματα μὲ πείσμα, ξέ-
ρανε τὴ θάλασσα πού ἤθελε νὰ τὸν πνίξη καὶ πάνω στὴν ἀλμυρὴ
ἄμμο καλλιέργησε τὸ λεπτὸ ἄνθος τῆς τουλίπας. Ὁλόκληρη αὐτὴ
ἡ περιοχὴ εἶναι “πόλντερ” καὶ βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια
τῆς Βόρειας Θάλασσας. Τὴν ἀνθοκομία τὴν ἔφεραν οἱ Ἴσπανοὶ ὅ-
ταν ἡ Ὀλλανδία βρισκόταν κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς κατοχῆς. Ἀπὸ
τοὺς Ἴσπανοὺς — πού μάθαν τὴ μόδα αὐτὴ ἀπὸ τοὺς Ἄραβες κα-
τακτητὲς πού ἦταν μερακλήδες σὲ κάτι τέτοια — ἡ καλλιέργεια τοῦ
λουλουδιοῦ ἔγινε πάθος καὶ βοηθούσης τῆς ἐμφύτου φιλοκαλίας
καὶ τοῦ πρακτικοῦ νοοῦ τοῦ Ὀλλανδοῦ, ἐξελιχθῆκε σὲ προσοδοφόρο
ἐπάγγελμα πού φέρνει στὸν ὀλλανδικὸ κορβανᾶ 400.000.000 φιορί-
νια τὸ χρόνο ἀπὸ ἐξαγωγή λουλουδιῶν. Ὅσα δηλαδὴ μᾶς δίνουν
ἐμᾶς Ἀμερικάνικη βοήθεια, ὁ Ὀλλανδὸς τὰ εἰσπράττει ὡς “πτωχὴ
ἀνθοπῶλις”.

Ἐδῶ ὑπάρχουν δυὸ μεγάλες αἰθουσες πού θυμίζουν τὸ ἀμφι-
θέατρο πανεπιστημίου. Στὸν τοῖχο βρίσκεται ἓνα μεγάλο ρολοῖ κω-
ρισμένο ἀπὸ 1 ἕως τὸ 100. Ὁ δείκτης τοῦ ρολοιοῦ αὐτοῦ γυρίζει
ἀπὸ τὸ 100 ὡς τὸ 1 πολὺ ἀργά. Ὅταν ἀρχίζει ἡ δημοπρασία τῶν λου-
λουδιῶν καὶ σ’ ἐνδιαφέρει τὸ εἶδος, πατᾶς ἓνα κουμπὶ πού βρίσκε-
ται στὴ θέσι σου καὶ ὁ δείκτης σταματᾶ καὶ ἀνακαλύπτεται ὁ ἀγορά-
σας, γιατί οἱ θέσεις εἶναι ἠλεκτρικὰ συνδεδεμένες μὲ τὸ ρολοῖ. Ἔ-
τσι κερρὶς φωνὲς καὶ κυριολεκτικὰ στὰ μουγγὰ κλείνονται δουλειὲς
ἐκατομμυρίων καὶ τὰ λουλούδια ταξιδεύουν σ’ ὅλα τὰ πλάτη καὶ τὰ
μήκη τῆς γῆς, ἀφοῦ συσκευασθοῦν καταλλήλως.

Γυρίσαμε μιάμιση ὥρα στὲς τεράστιες αἰθουσες αὐτοῦ τοῦ συγ-
κροτήματος, πού θύμιζε προετοιμασία ἐπιταφίου. Τρελλαθήκαμε στὸ
κρῶμα, στὰ σχήματα, στὰ εἶδη καὶ στὲς ποικιλίες. Εἶδα ἀπὸ τουλίπα
μέχρι ὄρτανσία, τρίχρωμη κι ἀπὸ δίχρωμο γαρύφαλο μέχρι κάκτο.
Ζαλιστήκαμε. Καὶ γιὰ νὰ μὴ ζαλισθῆτε καὶ σεῖς, ἐλάτε νὰ βγοῦμε
στὸν καθαρὸ ἀέρα νὰ πᾶμε μὲ τὸ τουτοῦ στὸ Χάρλεμ. Θὰ δῆτε τί ὡ-
ραῖα πού εἶναι κ’ ἐκεῖ...

B

λέπετε αὐτὰ τὰ σπῖτια μὲ τὸν κισσὸ κι αὐτὲς τὲς μικρὲς
καὶ χαριτωμένες βιλλίτσες πού θυμίζουν Κηφισιά καὶ κου-
κλόσπιτα τοῦ Ψυχικοῦ; Ξέρετε τί εἶναι; Δὲν ξέρετε βε-
βαίως καὶ γι’ αὐτὸ θὰ σᾶς πῶ ἐγώ. Εἶναι τὰ σπῖτια τῶν

συνταξιούχων.

Ἄς ἀπομακρυνθοῦμε, λοιπόν, γρήγορα ἀπὸ τὸ ἀπαίσιο αὐτὸ Δουργούτι γιὰ νὰ μὴ μελαγχολήσουμε περισσότερο, κι ἄς μποῦμε νὰ ριξῶμε μιὰ ματιὰ στὸ Μουσεῖο Φράντς Χάλς. Τὸ Μουσεῖο θαρρεῖς καὶ βγῆκε ἀπὸ κατάστημα παιχνιδιῶν. Τόσο μικροσκοπικὸ δέχνη. Μπαίνεις ὅμως μέσα καὶ μένεις κατάπληκτος ἀπὸ τοὺς μεγάλους πίνακες πὺν περιέχει καὶ σὲ μέγεθος καὶ σὲ ἀξία. Ἐδῶ σὲ τυφλώνει τὸ χρῶμα ἀπὸ τὶς πανοπλίεες τῶν “ἀρματωμένων” τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δασκάλου. Ἐκπληκτοὶ λογκοφόροι ἀξιωματικοὶ σταματοῦσαν τὴ συζήτησι καὶ γύριζαν νὰ μᾶς περιεργασθοῦν πὺν τοὺς περιεργαζόμεσταν. Ὁ Φράντς Χάλς ἔπρεπε νὰ διαθέτη πολὺ χιούμορ. Ὅλα τὰ πρόσωπα ἔχουν μιὰ ἀδιόρατη αἰσθησι εἰρωνείας καὶ ζαμανφουτισμοῦ. Μόλις μπήκαμε εἶχα τὴν ἐντύπωσι πὺς ἄκουσα τὴ φράσι “καλῶς τοὺς φιλοτέχνους”.

Ἡ συνοδὸς τοῦ Μουσείου ἄρχισε τὴν ἀνάλυσι. Ἐέκοφα καὶ περιεργάστηκα μερικοὺς πίνακες ἀπὸ κοντά. Οἱ μεγάλοι ἦταν ζωγραφισμένοι πάνω σὲ ὕφασμα, ἀλλὰ ἀρκετοὶ διαπίστωσα μὲ μεγάλη ἐκπληξι πὺς εἶχαν γίνει σ’ ἓνα εἶδος κόντρα πλακέ. Αὐτοὶ ἦταν καὶ καλύτερα διατηρημένοι. Νόμιζα πὺς ἐκτὸς ἀπὸ τὴ φορητὴ βυζαντινὴ εἰκόνα πὺν γινόταν στὸ ξύλο, ὅλοι οἱ ἄλλοι ζωγράφοι δούλευαν στὸ μουσαμᾶ κι ὅτι τὸ σανίδι ἦταν ὑλικὸ πὺν παίρνει καὶ δίνει μονάχα στὶς μέρες μας. Διάφοροι σπουδασταὶ Σκολῶν, καθισμένοι στὰ πλακάκια, ἀντέγραφαν διάφορα ἐντοιχιζόμενα γλυπτά. Οἱ αἰθουσες ἔδιναν τὴν ἐντύπωσι ἐκκλησίας μὲ τὰ διάφορα “βιτρώ” τῶν παραθύρων καὶ παντοῦ βασίλευε σιωπὴ καὶ κατάνυξις. Προσπάθησα νὰ κωθῶ καὶ σ’ ἄλλες αἰθουσες νὰ δῶ κι ὅ,τι ἀρπάξει τὸ μάτι μου. Δὲν τὰ κατάφερα γιὰτι σὲ ἓνα τέταρτο φεύγαμε. Εἶχαμε ἐκπληρώσει τὸ χρέος μας στὸν Φράντς Χάλς μὲ τὸ παραπάνω. Ἐμᾶς διδάσκαλε, νὰ μᾶς συγχωρῆτε... Ἐχομεν νὰ κάνωμεν καὶ ἄλλας ἐπισκέψεις.

Τὸ πούλμαν σταμάτησε μπροστὰ σ’ ἓναν πύργο καταπληκτικῆς ὀμορφιάς. Γύρω ἦταν ἓνα τεράστιο δάσος κ’ ἦταν κτισμένος στοὺς πρόποδες ἐνὸς βουνοῦ ὕψους 90 περίπου μέτρων. Αὐτὸς ὁ λόφος θᾶπρεπε νᾶταν τὸ ὑψηλότερο βουνὸ τῆς Ὀλλανδίας καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ θᾶ καμάρωναν. Ἦταν τὸ πρῶτο καὶ τελευταῖο βουνὸ πὺν εἶδαμε σ’ αὐτὴ τὴ χώρα, κ’ ἴσως κι ὁ ἰδιοκτήτης του, βλέποντας αὐτὸ τὸ συγκρότημα τῶν Ἄλπεων, πρὶν χτίσει, νὰ σκέφτηκε :

— “Άς χτίσω τὸν πύργο μου ἐδῶ, ὅπου συνδυάζεται θάλασσα καὶ βουνό.

Στὴν εἴσοδο βρισκόταν ἕνα τεράστιο ταμπλώ, μὲ δυὸ παιδιὰ καθισμένα καὶ στὰ πόδια τους ἕνα μεγάλο σκυλί. Τὸ κορίτσι, ἕως 14 χρονῶν, ἀκουμπασμένο στὴν πολυθρόνα καὶ τυμμένο ἄσπρα, καὶ ὄρθιο τὸ ἀγόρι, λίγο μικρότερο, ντυμένο ναυτικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1912. Ἦταν τὰ παιδιὰ τοῦ ἰδιοκτῆτη. Πρόσθεσα μὲ κακία 50 χρόνια πάνω στὴν ἀθάνα παιδούλα καὶ τὴν φαντάσθηκα ἀμέσως καμπούρα καὶ γριά, σήμερα, μὲ γυαλιά, ἄσκημη, νὰ ζητιανεύη ξερὸ ψωμί, μεταξὺ ἀνθοπόλεως Ἀαλσμερ καὶ Χάρλεμ, ξεπεσμένη, ἐνῶ ἐγὼ θὰ ἔτρωγα σήμερα στὸ σπῆτι της σπαράγγια καὶ πέστροφα καὶ θὰ μὲ σερβίριζε ὁ κηπουρός, ποὺ εἶχε γίνει στὸ μεταξὺ “μαίτρ” μὲ φράκο καὶ λιθρέα. Ὁ ἰδιοκτῆτης ἦταν λένε, ἕνας τσιφλικᾶς τῆς Ἰάβας, ποὺ εἶχε, φαίνεται, τὰ ἴδια γούστα μὲ μένα, γιὰτὶ κι αὐτουνοῦ οἱ πόρτες εἶχαν κερούλια πορσελλάνης μὲ λουλουδάκια ἐπάνω. Οἱ ὀροφὲς ἦταν ἐκθεσις ξυλογλυπτικῆς καὶ οἱ τοῖχοι, τὸ Μουσεῖο Μπενάκη. “Ὅσους πίνακες δὲν χόρτασα στὸ Χάλς Μουζέουμ, τοὺς χόρτασα ἐδῶ. Τὰ θηριώδη τζάκια ἦταν σπηλιδὲς καί, γύρω - γύρω, εἶχε βαθειὲς πολυθρόνες μὲ γκομπλέν, γιὰ νὰ κάθωνται οἱ ποιμένες καὶ νὰ κουβεντιάσουν γιὰ τὸν Θεάνθρωπο.

Εἶχε δυὸ τεράστιες αἰθουσες γιὰ τὸ φαγητό. Ἄλλοῦ ἔτρωγε ὁ ἄρχων αὐτὸς τὸ μεσημεριανό του κι ἄλλοῦ τσιμποῦσε τὸ βράδυ. Γιὰ λόγους τάκτ, ἀκολουθήσαμε τὸ πρόγραμμα ποὺ ἀκολουθοῦσε ἐκεῖνος καὶ εἴπαμε νὰ μᾶς σερβίρουν τὸ πρόγευμα στὴν αἴθουσα τῆς Μεσημβρίας. Πάνω στὰ λινὰ τραπεζομάνηλα, μὲ τὰ ἀσημένια κηροπήγια (δὲν θυμᾶμαι νᾶφαγα χωρὶς ἀσημένια κηροπήγια καμμιὰ ἀπὸ τίς τέσσερες ἡμέρες ποὺ ἔμεινα στὴν Ὀλλανδία) λάβαμε θέσεις, καὶ ἤρθα πρῶτος στὸν ἀγῶνα σπαραγγοπεριδρομοδρομίας. Κατόπιν ἤρθε ἡ σειρὰ κατασπαράξεως τῆς πέστροφας, τῆ συνοδείᾳ πατατῶν. Γενικῶς, αὐτὰ τὰ φαγητὰ μὲ πειράζουν κ’ ἔχω πῆ στὴ γυναῖκα μου νὰ μὴ μοῦ τὰ φτιάχνη ποτέ. Τώρα, ἐκεῖ, μακριὰ ἀπὸ τὸ προσεκτικὸ βλέμμα της, ἔφαγα καὶ πέστροφες καὶ ἀστακὸ κονσομέ καὶ φασιανὸ κ’ ἕνα σωρὸ ἄλλα ἐπικίνδυνα φαγητὰ γιὰ τὴν ὑγεία μου.

Ἄφοῦ τὴν τηλώσαμε ἅπαντες, ἀπεσύρθημεν εἰς τὸ καπνιστήριον διὰ τὸν καφέ. Τὰ τραπεζάκια ὄλα, κατὰ τὸ ὀλλανδικὸ σύστημα, ἀπὸ ἐποχῆς Ρέμπραντ, εἶναι στρωμένα μὲ χαλιά. Ἐκεῖ φουμάραμε καὶ ντουμάνιασε ὁ πύργος τοῦ Ντούϊν ἀντὶ Κρόδντηπεργκ μὲ

τεχνητή όμίχλη. "Αν σās πw πwς πέρασα κ' έδw ώραia, θā νομίζετε πwς λέω ύπερβολές. Κι όμως αύτη είναι ή αλήθεια. Στο σπίτι του συναδέλφου μου άρχοντας συμπεριφέρθη μετā φυσικότητας και ώμιλουν πρōς όλους ως ίσος πρōς ίσον. Νομίζω ότι θā μπορούσα νā μείνω ένα χρόνο έδw, χωρίς νā πλήξω. "Όταν, μάλιστα, ό συνοδός μας πλήρωσε και τō λογαριασμό, έκανα την σκέψην ότι, ύπō ώρισμένες προϋποθέσεις, ή παραμονή μου εις τόν μελαγχολικόν αυτόν πύργον θā ήμπορούσε νā παραταθῆ και περισσότερον.

Ό πύργος αυτός, όταν πήγαμε, είχε κεσάπια. Μαζι με μās τούς Η και τόν συνοδό μας, έτρωγαν σε άπόστασι χιλιομέτρου, δυο άλλοι. Λένε πwς τόν διατηρούν για λόγους τουριστικούς και έπικορηγείται από τō Κράτος. Είναι τā "Αστέρια" τῆς Όλλανδίας. "Όποιος θέλει νā τιμήση τούς ξένους του, τούς φέρνει έδw. Τō καλοκαίρι κινείται, λένε, πολύ. Δέν μπορw νā βάλω τō χέρι στη Βίβλο και νā όρκισθw μετā πεποισθήσεως. Πράγμα πού δέν τō βλέπω με τā ίδια μου τā μάτια, δέν τō πιστεύω. Από την Κ.Λ.Μ. έξαρτāται φέτο τō καλοκαίρι νā μōυ βγάλη απ' τō μυαλό αύτη την άμφιβολία.

Κατā τις τρεις φύγαμε από τόν πύργο, για νā δοῦμε στο λιμάνι του "Αμστερνταμ, πwς μπαίνουν τā καράβια. Τā καράβια, πού έρχονται απ' έξω, μπαίνουν πρώτα με τη βοήθεια πιλότου σε μιā μεγάλη δεξαμενή. Αφου μπουν μέσα δυο - τρία μαζί, με τō πάτημα ένδoς κουμπιού από τόν πύργο έλέγχου, πού βρίσκεται επάνω στην είσοδο, ή δεξαμενή κλείνει, γιατί μετακινείται κάθεται ένας σιδερένιος μαντρότοικος και την άπομονώνει από τη θάλασσα. Τότε, μ' άλλο κουμπί, δουλεύουν τρόμπες, γεμίζει ή δεξαμενή νερό και τā καράβια ύψώνονται και περνάνε σ' άλλη δεξαμενή ψηλότερη κ.ο.κ. Είναι, δηλαδή, μιā μικρογραφία τῆς Διώρυγος Παναμά. "Όταν πήγαμε, στις 4, μέσα στη δεξαμενή ήταν δυο μεγάλα καράβια και περιμένανε νάρθη τō άλλο, πού ήταν ακόμα μακρyά, νā μπῆ και νā δοῦμε τō νερό ν' άνεβαίνη. Έκανε πολύ κρύο και οι κυρίες θέλανε νā φύγουμε, για νā ψωνίσουν στο "Αμστερνταμ πριν κλείσουν τā μαγαζιά, κ' έμεις όλοι θέλαμε νā δοῦμε πwς άνεβαίνει τō νερό και νā τō εύχαριστηθoῦμε. Τους είπαμε πwς θā τούς άρέση, και τις καταφέραμε. "Ίσαμε νā γεμίση με νερό ή δεξαμενή, κλείσανε τā μαγαζιά, αλλά οι κυρίες είπανε: "δέν πειράζει".

Στὸ μέρος αὐτὸ ἦταν πρῶτα ἀνοικτὴ θάλασσα. Κι ὅμως κ' ἐδῶ ὁ Ὀλλανδὸς θαυματουργήσε. Ὑψωσε τὸ ἀνάστημά του, ὤρθωσε φράγματα, πάλεψε μὲ τὴν παλίρροια καὶ τελικὰ δάμασε τὸ νερό. Ὑπολόγισε τὴ διαφορά στάθμης καὶ τᾶβγαλε πέρα μ' αὐτὸν τὸν Παναμᾶ, πὸ τοῦ στοίχισε αἷμα, δάκρυα καὶ κρῆμα. Τὸ ὀλλανδικὸ ράντισο εἶναι σίγουρο κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ Ὀλλανδοῦ κάου - μπῦ, γιὰ κρατᾶει στὰ χέρια του τὸ λάσσο τῆς ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς. Ξέρει νὰ διώκνῃ μὲ χέρι σίγουρο καὶ νὰ ἀπωθῆ τὰ νερὰ πὸ θέλουν νὰ τὸν πνίξουν, ὑψώνοντας φράγματα, κ' ἔτσι ζῆ καὶ δουλεύει καὶ μοχθεῖ μαντρωμένος κ' εὐτυχῆς, γεμᾶτος αἰσιοδοξία, ἄσπρος ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τοῦ ἡλίου, πὸ δὲν τὸν πολυχαίρεται, καὶ ροδοκόκκινος ἀπὸ τὶς πλούσιες τροφές, τὰ γάλατα καὶ τὰ τυριά, πὸ τοῦ προσφέρουν οἱ ἀγελάδες πὸ βόσκουν στοὺς ἀπέραντους λιμῶνες τῆς πατρίδος του. Παρ' ὄλο πὸν τὸν ἔφερε ἄνω - κάτω ἢ στέρησις τῶν ἀποικῶν του, παρ' ὄλο πὸν πῆρε ἐλάχιστη βοήθεια ἀπὸ ξένους, παρ' ὄλο τὸ καλασμό καὶ τὶς καταστροφές πὸ ἔπαθε, καὶ τοῦ ρῆμαξε τὸ Ρόττερνταμ στὴ γερμανικὴ κατοχῆ, μέσα σὲ 15 χρόνια ξανάχτισε τὰ πάντα, ἀποστράγγισε νέες ἐκτάσεις, διπλασιάζοντας τὴ χώρα του, δούλεψε σκυλήσια καὶ βγῆκε νικητῆς στὸν πόλεμο τῆς Εἰρήνης. Οἱ καταστροφές καὶ τὰ καλᾶσματα πληρωθῆκαν μὲ λουλούδια καί, σήμερα, στὸ λιμάνι τοῦ Ρόττερνταμ μπαينوβγαίνουν τὸ χρόνο 24.000 πλοῖα καὶ περιδιαβάζουν κάτω ἀπὸ τὰ δάση τῶν γερανῶν, πὸ ἀστραποβολοῦν ἀπὸ τὶς ἀνταύγειες 45 φλογῶν ἰσαρίθμων διύλιστηρίων πετρελαίου. Καημένε Πειραιᾶ... Εἶσαι μὲ μικρὴ ἀμυχή καὶ ἀποτελεῖς ἓνα ἀσήμαντο φιδὸρ τοῦ Ρόττερνταμ. Κ' ἐσὺ καημένο "διύλιστήριο Ἀσπροπύργου", μὲ τὴν ἀναιμικὴ σου φλογίτσα, πὸ φάνταζες στὰ μάτια μου κολοσσιαῖο συγκρότημα τεραστίας σημασίας καὶ ἐκτάσεως, ὦ ξεῖν, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις καὶ Βαλκανίοις καὶ εἰς πᾶσαν γῆν καὶ Οἴκουμένην, ὅτι μᾶς φάγανε μπαμπέσικα κι ὅτι χάσαμε τὸ φῶς μας μὲ τὰ φῶτα τῶν ἄλλων καὶ στραβωθήκαμε ἀπὸ τὶς ξένες λάμπεις τῶν ἀντιστοίχων διύλιστηρίων... Τάδε ἔφη Μπόστ.

Γυρίσαμε $\theta\frac{1}{2}$ στὸ "Κράσνα Πόλοκυ". Ἀλλάξαμε, ντυθήκαμε, πλυθήκαμε. Τὸ βράδυ θὰ τρώγαμε στὸ "Λίντο". Τὸ "Λίντο" εἶναι κέντρο - πύργος, χτισμένο μέσα στὸ Ἀμστερνταμ καὶ πάνω στὴ συμβολῆ δυὸ καναλιῶν. Διαθέτει κουζίνα διεθνή καὶ ἰνδονησιακὴ. Τὸ διευθύνει Ἰνδονήσιος, πὸν φορᾶει κι αὐτός, ὅπως καὶ τὰ γκαρσό-

νια, τὸ χαρακτηριστικὸ κάλυμμα μὲ τὸ μαντήλι στὸ κεφάλι. Ὁ συνοδὸς μας κ. Γουέικμαν, ποὺ εἶχε κάτσει χρόνια στὴν Ἰάβα, μίλησε μαζί του ἰνδονησιακὰ καὶ παράγγειλε τὸ δεῖπνο. Δὲν ἦταν γεῦμα ἐκεῖνο. Ἦταν ἐπίδειξις Ἑλλήνων ταχυδακτυλουργῶν, ποὺ ἀπὸ τὰ στόματά τους ἔβγαζαν φλόγες καὶ καπνοὺς, ἀπὸ τὰ μπακαρικά τῆς Σουμάτρας. Ὅλοι ἤμασταν συγκινημένοι καὶ κλαίγαμε μὲ τὴν ψυχὴ μας. Καὶ μᾶς εἶχαν εἰδοποιήσει νὰ προσέχουμε. Τὰ πιπέρια καὶ τὰ “καρὶ” τῆς Ἰάβας χρειάζονται προσοχὴ μεγάλῃ, γιατί εἶναι δυναμίτες καὶ τινάζουν τὸν ἄνθρωπο στὸν ἀέρα. Τὰ φαγητὰ περίεργα. Ἀρχικὰ μᾶς ἔβαλαν μπροστὰ μας ἓνα καυτὸ πιάτο ἄδειο. Ἦρθε κάποιος καὶ μοῦρριξε μέσα δυὸ κουταλιὰς πλάφι. Ὁ ἐπόμενος σερβιτόρος, τὸ περιέχουσε σάλτσα. Ὁ τρίτος ἄφησε δυὸ σουβλάκια μὲ καλάμι κρέας κ’ ἔφυγε κυνηγημένος, ἄλλος πέταγε γαρίδες καί, σὲ πέντε λεπτά, εἶχα μπροστὰ μου μιὰ γαθάθα φίσκα ἀπὸ ἑτερόκλιτα πράγματα, ποὺ δὲν ἤξερα ποιὸ νὰ φάω καὶ ποιὸ ν’ ἀφήσω. Μπροστὰ μου εἶχα διάφορα τουρσιά καὶ σ’ ἓνα πιάτο κάτι σὰ λαγάνες ξερές. Ἦταν εἶδος ψωμιοῦ ἀπὸ τὸ αὐγοτάραχο καὶ μύδια. Δίπλα, στὸ δευτέρό μας πιάτο, ἔφερε ἓνας ἓνα τηγάνι κι ἄρπαξε μ’ ἓνα κουτάλι ἓνα λαχταριστὸ κομμάτι χέλι καὶ τῶθαλε στὸ πιάτο μου. Ἦταν τηγανιτὴ μπανάνα στὸ θούτυρο. Ἔβαλα μιὰ πηρουνηὰ στὸ στόμα μου. Λιγούριασα καὶ τὸ παράτησα. Μετὰ ἦρθε ἄλλος, ἀκούμπησε κοντὰ στὴ μπανάνα κοκκινιστὸ κοτόπουλο κ’ ἔφυγε. Τὸ σερβίρισμα εἶχε τελειώσει.

Ἐγὼ ἔφαγα τὸ κοτόπουλο κι ἄφησα τὴ μπανάνα. Ἄλλοι ἔφαγαν τὴ μπανάνα κι ἄφησαν τὸ κοτόπουλο. Πάντως κανεὶς δὲν μπόρεσε νὰ φάῃ μπανάνα καὶ κοτόπουλο μαζί, σὰν πουρέ. Ἐφαγα ἐπίσης τὸ πλάφι, τὰ σουβλάκια καὶ λίγη λαγάνα κ’ ἐπειδὴ αἰσθανόμουν γλυκὸ τὸ στόμα μου, θέλησα νὰ τὸ ἀλμυρίσω λίγο μ’ ἓνα τουρσάκι. Φοντὰν μὲ λικέρ, δὲν θάταν πῶς γλυκὸ.

Ἐπειδὴ πεινοῦσα ἀκόμα, τῖρριξα στὶς ἀνταλλαγές. — Κυρία Τάδε, νὰ σᾶς δώσω τὴ μπανάνα μου, μοῦ δίδετε τὸ κοτόπουλό σας; — Τὸ ἔδωσα στὸν κ. Δεῖνα, μοῦ ἀπαντοῦσε, γιὰ νὰ πάρω πλάφι. Θέλετε τὸ ἓνα μου σουβλάκι; — Πολὺ εὐχαρίστως... — Πέραστε μου τὰ τουρσάκια... Εἶναι καλά;

— Θαῦμα. Ἐγὼ τὰ δοκίμασα κ’ ἔμεινα κατενθυσιασμένος.

Στὸ γεῦμα αὐτὸ δὲν ἀντηλλάγησαν προπόσεις, ἀλλὰ πιάτα. Τὰ πιάτα σφύριζαν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, μὲ ἀξιοθαύμαστη ἀκρί-

βεια. Κοτόπουλα διεσταυρώνοντο με πλάφια, λαγάνες γοργές διέσχιζαν τον άερα και πιατελλίτσες με τουρσιά και άλλα γλυκά του κουταλιού προσεγειώνοντο στα διάφορα μέρη για να λάβουν χώρο οι πηρουνικές δοκιμές, από άδαιεις έπιστήμονες.

Και μέσα σ' όλα αυτά, ο βιολιστής του κέντρου, που είδοποιήθηκε καταλλήλως από τον συνοδό μας ότι είμαστε "Έλληνες, έπαιζε το "Δυο πράσινα μάτια με μπλε βλεφαρίδες..." με αίσθημα και γεμάτες πάθος δοξαριές.

Στο τέλος μα κυρία της συντροφιάς πρότεινε να πάμε σε κανένα νυκτερινό κέντρο για να γνωρίσουμε το "Αμστερνταμ τη νύχτα. Ο συνοδός δέχτηκε εύχαρίστως. Οι κύριοι παραδόξως είχαν αντίρρησης, λόγω κοπώσεως. Μας προειδοποίησε πάντως, ότι οι "Όλλανδοί δεν είναι ξενύκτιδες και δεν υπάρχουν πολλά κέντρα διασκεδάσεως. Το καλύτερο βρισκόταν σε απόστασι 100 μέτρων από το κέντρο όπου τρώγαμε. Τελικά, πήγαμε εγώ, δυο κυρίες κι ο συνοδός. Ήταν κέντρο με νούμερα και λεγόταν BLUE NOTE.

Στο κέντρο έπαιζε μια ύποφερτη όρχήστρα Ιταλική. Οι περισσότεροι χορευτάι ήταν νεολαία. Τα τσά - τσά και το ροκ έπαιρναν κ' έδιναν. Ή πίστα ήταν μικρή και το κέντρο, στην "Αθήνα τουλάχιστον, δεν θα μπορούσε να σταθί. Φτάσαμε 12 μεσάνυχτα, οι κυρίες χορεύτηκαν και στις 12½ βγήκαν τα νούμερα. Ήταν τρεις μελαψοί "Αραβοϊσραηλίτες, 25 χρονών, που τραγούδησαν τραγούδια του "Ισραήλ, μακρόσυρτα και πένθιμα. Θύελλα χειροκροτημάτων έπακολούθησε. Φαίνεται ότι ήταν πολλοί "Έβραίοι στο κέντρο ή καμμιά ειδική βραδυά αφιερωμένη στο "Ισραήλ και οι πελάτες είχαν έρθει συστημένοι. Τέλειωσε αυτό το νούμερο, και ο σπικερ άνάγγειλε το έπόμενο. "Επιτέλους, είπα. Τώρα θα δούμε το σριπ - τήζ. Χαμήλωσαν πάλι τα φώτα, έφερα την καρέκλα μου κοντά, για να βλέπω καλύτερα, και περίμενα με άγωνία. Ξαναβγήκαν οι τρεις μαντράκαλοι, με τα πουκάμισα έξω, χωρίς γραβάτα και, ενώ ο ένας απ' αυτούς χτυπούσε μονότονα ένα τούμπανο με τα χέρια του, όλοι μαζί είπαν τραγούδια λαϊκά του "Ισραήλ, αλλά πολύ εύθυμα αυτή τη φορά. "Όσο πήγαινε ο ρυθμός γινόταν ταχύτερος και, για να έρθουμε όλοι στο κέφι, άμολυθήκαν στην πίστα και τραβολογούσαν τους πελάτες να χορέψουν μαζί τους και σε λίγο ή πίστα ήταν γεμάτη από χορευτές, που κρατιόντουσαν από τους ώμους, όπως χορεύεται ο Πεντοζάλης, και χόρευαν και ηχοούσαν και φώναζαν κατά διαστή-

ματα: 'Αλλά, 'Αλλά. Μὲ σηκώσανε καὶ μένα μὲ τὸ ζόρι κ' ἐνῶ ὁ ἰδρώτας ἔτρεχε ποτάμι ἀπὸ τὸ μέτωπό μου, κόρεψα κ' ἐγὼ καὶ ντρεπόμουνα καὶ φώναζα κ' ἐγώ: " 'Αλλά, 'Αλλά ". Ἔνα τέταρτο χορέψαμε ἔτσι χοροπηδητὰ καὶ μετὰ σταμάτησαν νὰ τραγουδᾶνε. Μετά, τὰ φῶτα ξανάναψαν, κόντευε μία καὶ μισή κι ὁ συνοδός μας φώναξε τὸ γκαρσόνι, κ' ἐνῶ πλήρωνε, ξανακούστηκε ὁ σπῆκερ, πὺ εὐχαριστοῦσε τοὺς πελάτες γιὰ τὴν προθυμία, μὲ τὴν ὁποία κόρευαν, καὶ ἀνήγγειλε διτὴ πλησιάζει 2 καὶ τὸ κέντρο θὰ κλείσῃ.

Ἄρχισε μετὰ πάλι ἡ μουσικὴ καὶ τὰ ζευγάρια σηκώθηκαν γιὰ τὸ βάλλς τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Αὐτὸ ἦταν. Τὸ μισὸ κέντρο εἶχε κίβλας ἀδειάσει.

Τὴν ὥρα ἐκείνη μᾶς μίλησε κάποιος κύριος:

— Εἶσθε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα; μᾶς ρώτησε.

— Μάλιστα, ἀπαντήσαμε ἐν κορῷ, ἀλλὰ χωρὶς νὰ χορεύουμε.

— Πῶς μᾶς καταλάβατε; ρώτησα.

— Ἀπὸ τὰ τοιγάρια στὸ τραπέζι καὶ τὴν συζήτησι, πὺ χωρὶς νὰ θέλω παρακολούθησα...

Κρεμάστηκα ἀπ' αὐτόν. "Μὴ φύγῃς, τοῦ εἶπα. Θὰ συνοδέψω τὶς κυρίες ὡς τὸ ξενοδοχεῖο κ' ἔφτασα". Οἱ κυρίες μὲ ἀπήλλαξαν μὲ εὐγένεια ἀπὸ τὰ ὑψηλά μου καθήκοντα καί, μὲ ὀδηγίες νὰ μὴ καθῶ καὶ μὲ τοπογραφικὸ χάρτη πὺ ἔθεσε στὴ διάθεσή μου ὁ συνοδός, ἔφυγαν κατενθουσιασμένες νὰ κοιμηθοῦν, μετὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν ὀργιαστικὴ νύχτα.

— Τί γίνεται; εἶπα στὸν Ἑλληνα τῆς Ὀλλανδίας. Ἔτσι γλεντᾶτε ἐδῶ; Κλείνουν στὴ μιάμιση;

— Ὁ Ὀλλανδός, μὺ ἐξήγησε, δὲν γλεντᾶει μὲ τὴν ἔννοια πὺ γλεντᾶμε ἐμεῖς. Θέλεις νὰ δῆς πῶς γλεντᾶνε ἢ εἶσαι κουρασμένος;

— Ἐγὼ κουρασμένος; Γιὰ μένα, παιδί μου, ἡ νύχτα τώρα ἀρχίζει. Δὲν ἤρθα στὴν Ὀλλανδία γιὰ νὰ τὸ ρίξω στὸν ὕπνο.

— Ἔ, τότε πᾶμε σ' ἕνα ἄλλο μέρος. Κλείνει στὶς 4 κ' ἔχει μόνον μουσικὴ χοροῦ. Τὰ καμπαρὲ μὲ νούμερα κλείνουν στὶς 2.

— Καμπαρὲ ἦταν αὐτό;

— Μάλιστα, καὶ τὸ καλύτερο τῆς πόλεως... Ἔλα νὰ σὲ πάρω στὸ "Τρίο Παραγουάιος".

Οί Τρεῖς Παραγουάϊος ἦταν 4 Ὀλλανδοὶ μουσικοὶ ντυμέ-
νοι μὲ πουκάμισα βραζιλιάνικα τύπου Καριόκας. Ἄπὸ κά-
τω, παντελόνι κανονικό. Ὁ ἕνας ἔπαιζε βιολὶ λάγνο, ὁ
ἄλλος πιάνο, ὁ τρίτος φουσαρμόνικα κι ὁ τέταρτος ντραμς.
Ἔπαιζαν ἕνα παθητικὸ ταγκὸ καὶ στὴν πίστα τοῦ κέντρου, ποῦ ἦ-
ταν μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ κόρευαν 3 κύριοι, ποῦ
φαίνεται ὅτι θὰ τοὺς διαβεβαίωσαν ὅτι ταγκὸ καὶ θάλς ἦταν ἕνα καὶ
τὸ αὐτό. Οἱ ντάμες τους καμάρωναν ποῦ πέτυχαν καλοὺς καβαλ-
λιέρους καὶ πολλὰς φορές, ὅταν ἔχαναν τὰ βήματα, τὸ ρίχναν στὰ
τσαλιμάκια καὶ τὸ γύριζαν στὴς φιοῦρες. Ἔτσι μέναν ἀμφοῖτεροι
εὐχαριστημένοι. ἤμασταν καμμιὰ 30ριά ὄλοι - ὄλοι, ἀποφασισμένοι
νὰ τὸ κάψουμε.

Καζέψαμε λιγάκι καὶ σὲ λίγο τὸ μάτι τοῦ φίλου μου πῆρε μιὰ
κοπέλλα ποῦ τὸν γλυκοκοίταζε καὶ γελοῦσε. Δίπλα της καθόταν μιὰ
μελαχροινὴ Ὀλλανδέζα, φίλη της.

— Ἡ ξανθιά, μοῦ εἶπε, δική μου. Δική σου ἢ μελαχροινή. Σύμ-
φωνοι;

— Σύμφωνοι, εἶπα. Ποίός θὰ μᾶς δῆ...

Σηκώθηκε ὁ φίλος, ποῦ λέτε, κύριοι, καὶ ζήτησε σὲ χορὸ τὴν
κοπέλλα. Σὲ δυὸ λεπτὸ χορεύανε "τοῖκ τοῦ τοῖκ" καὶ δὲν περνοῦ-
σε τοῖγαρόχαρτο ἀνάμεσά τους. Τέλειωσε ὁ χορὸς, πῆγε ἡ κοπέλλα
στὸ τραπέζι της καὶ ὁ φίλος μου ἤρθε καὶ μοῦ ἀνήγγειλε τὸν προ-
σεχῆ κατάπλου τῶν φρεγαδῶν στὰ ἑλληνικὰ ὕδατα.

— Ρὲ σύ, μιλάς σοβαρά;

Ἔπεσα σὲ Ἑλληνα ποῦ κρατοῦσε τὸ λόγος του.

— Ἀμάν, εἶπα. Καὶ τώρα τί γίνεται;...

— Μὴ φοβᾶσαι. Ἡ δική μου ξέρει ἀγγλικά, ἢ ἄλλη ὀλλανδέ-
ζικα. Δὲν εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ ξέρης ὀλλανδέζικα.

Οἱ κοπέλλες ἤρθαν στὸ τραπέζι μας καὶ συστηθήκαμε. Εἶπα ὅ-
σα ἤξερα ἀπὸ ἀγγλικά στὴ μελαχροινὴ — Μάρλεν ἐλέγετο — καὶ
ἡ κοπέλλα τάχασε. Σὲ γλωσσομαθῆ πέσαμε, θὰ σκέφθηκε, καὶ βρέ-
θηκε σὲ δύσκολη θέσι. Τῆς πῆρα εὐκολα τὸν ἀέρα. Ἡ συνεννόη-
σίς μας γινόταν σὰ μπυλλιάρδο. Πὲς στὴν ξανθιά νὰ ρωτήσῃ τὴ Μάρ-
λεν καὶ νὰ πῆ στὴν ξανθιά καὶ νὰ μοῦ πῆς ἐσύ... καὶ οὕτω καθε-
ξῆς. Κ' ἔλεγα ἐγὼ στὸ φίλο μου κι' αὐτὸς μετέφραζε στὴν ξανθιά
καὶ ἡ ξανθιά ρωτοῦσε τὴν Μάρλεν, ἢ ὁποία, ἀπαντώντας ὀλλανδι-
κά, τὸλεγε στὴν ξανθιά κι' αὐτὴ τὸλεγε ἀγγλικά στὸ φίλο μου κι'

αὐτὸς ἔφερνε τὴν ἀπάντησι φρέσκια - φρέσκια, ἀπὸ πρῶτο χέρι.
Ἄρχισε πάλι ἡ ὀρχήστρα ταγκό, κι ὁ φίλος πῆρε τὴν Ξανθιά νὰ χορεύουν. Δούλεψε Ἄερασμος καὶ παντομίμα Ἰταλιάνικη:

— Χορεύεις ἐσύ, Μάρλεν;

— Νό, τάγκο, νό...

Πρᾶγμα περίεργο. Τὸ ταγκό καμμιὰ δὲν τὸ χορεύει. Ὅχι ἐπειδὴ εἶναι ξεπερασμένο, ἀλλὰ ἐπειδὴ πραγματικὰ δὲν τὸ ξέρουν. Τὸ διαπίστωσα καὶ στὸ ἄλλο κέντρο. Ὅσοι χόρευαν ταγκό, τὸ γυρίζαν στὴ ρούμπα. Εἶπα πὼς θὰ ἤμουν τυχερώτερος μὲ κανένα τσὰ - τσὰ καὶ περίμενα τὴν ὀρχήστρα ν' ἀλλάξῃ σκοπὸ. Ἄδικα ὅμως, γιατί ἔπεσα σὲ ὀρχήστρα βράχο. Μὲ ταγκό ἄρχισε καὶ μὲ ταγκό τελείωσε. Τώρα τί γίνεται, σκέφτηκα κ' ἔψαχνα νὰ βρῶ φράσεις νὰ διασκεδάσω τὴ Μάρλεν... "Τί διάβολο, σκεφτόμουν, λένε οἱ Ἀμερικάνοι ναῦτες καὶ συνεννοοῦνται μὲ τίς δικές μας; Μιὰ κοπέλλα μοῦτυχε κ' ἐμένα στὸ Ἄμστερνταμ, κι αὐτὴ βρέθηκε ἀγράμματη. Τόσο δύσκολο ἦταν νὰ μάθῃ μιὰ ξένη γλῶσσα;". Αὐτὰ ἀναρωτιόμουν καί, στὸ μεταξὺ, τὸ ἄλλο ζευγάρι γύρισε...

— Ἄμάν, ἀδελφὲ μου, πολὺ κρύος εἶσαι μὲ τὸ κορίτσι...

— Τί νὰ κάνω, τοῦ λέω. Δὲν χορεύει, δὲν μιλάει, δὲν λαλαεῖ...

— Βρέ, πές της ὅ,τι νᾶναι. Σινεμὰ δὲν πᾶς; Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Κοπάνα ὅ,τι σοῦ κατεβαίνει. Φίλησέ την. Δὲν βλέπεις τί γίνεται γύρω σου;

Ἐδῶ πρέπει νὰ σᾶς πῶ ὅτι πρῶτα γύρισα νὰ δῶ καὶ μετὰ φίλησα. Τὸ φιλὶ ἦταν στὴν ἡμερησία διάταξι. Οἱ μοῦσι φιλιόντουσαν καὶ κανεὶς δὲν ἔδινε σημασία. Κάπως ἔτσι γίνεται, λένε, καὶ στὸ Παρίσι, καὶ ἀπεφάσισα νὰ γίνω Παριζιᾶνος. Ἔ, αὐτὸ ἦταν. Ἀπὸ τὸ στάδιο τοῦ φιλιού, δὲν ξεκολλήσαμε. Μὲ βόλευε πῶς πολὺ νὰ φιλάω, παρὰ νὰ μιλάω. Ὅση σημασία σοῦ δίνουν ἐδῶ ὅταν σκαλίζεις τὰ δόντια σου, ἄλλη τόση σοῦ δίνουν ἐκεῖ ὅταν φιλοῦσες μιὰ κοπέλλα. Κ' ἡ κοπέλλα καθόταν ὑπομονητικὴ καὶ τὰ δεχόταν. Μήτε κρύο, μήτε ζέστη. Πάγος καὶ ψυχραιμία. Ὡσπου βαρέθηκα καὶ παρᾶτῃς αὐτὸ τὸ παιχνίδι.

Στις 4 τίς φορτώσαμε σ' ἓνα ταξὶ καὶ κάναμε διανομὴ κατ' οἶκον. Πρῶτα πῆγαμε τὴν Ξανθιά καὶ μετὰ τὴν Μάρλεν. Μοιάζαμε τοὺς ἄρραβωνιαστικὸς πὺρ συνωδεύανε τίς κοπέλλες τους, μετὰ τὴν πρώτη γνωριμία.

Ὅποιοι, λοιπόν, γυρῶσι ἀπὸ τὴν Ὀλλανδία καὶ σᾶς πῆ ὅτι ἔκα-

νε πράματα καὶ θάματα, πέστε του ν' ἀφήση αὐτὰ πού ζέρει καὶ στείλτε τον σ' ἐμένα.

Τ

ὴν ἄλλη μέρα, καράματα τραβήξαμε γιὰ τὸ Ρόττερνταμ. Τὸ Ρόττερνταμ εἶναι μιὰ μεγάλη, ὑποδειγματική, μοντέρνα πόλις. "Ὅταν, μετὰ τὶς καταστροφές, θέλησαν νὰ τὴν ξαναχτίσουν, βρέθηκαν στὸ δῆλημα ἂν ἡ πόλις πρέπει νὰ χτισθῆ παλιά, ὅπως ἦταν, ἢ νὰ χαραχθῆ μὲ καινούργια κτίρια, σύγχρονα. Προτιμήθηκε ἡ δεύτερη λύσι. Τὸ "Αμστερνταμ θὰ κρατοῦσε τὴ γραφικότητα. Τὸ Ρόττερνταμ θὰ γινόταν μιὰ ὑποδειγματική, σύγχρονη μεγαλόπολις. "Ἔτσι κ' ἔγινε. Τεράστια κτίρια 15όροφα κ' ἐπιβλητικά, μὲ ἀνοικτὲς γαλαρίες γιὰ καταστήματα, σύγχρονα ἀγάλματα, ὅπως ἐκείνη ἡ Κραυγὴ — ἓνας ἄνθρωπος μὲ σκασμένα ἐντόστια, πού φωνάζει ἀπελπισμένα —, πάρκα μεγαλοπρεπῆ καὶ ὠραιότατη ρυμοτομία, αὐτὸ εἶναι τὸ Ρόττερνταμ.

Ἐδῶ οἱ κυρίες ἔβγαλαν τὸ ἄκτι τους στὰ ψώνια καὶ τὶς χάσαμε. Παραλίγο νὰ φύγουμε παγὰνα ὄλοι καὶ τὶς περιμαζέψαμε. 12 ἀκριβῶς μᾶς περίμενε στὴν ἀποβάθρα ἓνα μικρὸ πλεούμενο ὅπου μᾶς ὑποδέχτηκαν ἀνώτεροι ὑπάλληλοι καὶ διευθυνταὶ τῆς Ἑταιρίας. Τὸ θαποράκι ξανοίχτηκε καὶ τὸ γεῦμα σερβιρίστηκε, μετὰ τὰ ἀπαραίτητα ποτὰ καὶ ἀλμυρά, στὸ στεγασμένο κατάστρωμα. Πάλι κεριὰ καὶ κηροπήγια καὶ κρασιὰ ὄσπρα, μαῦρα, κόκκινα, καὶ σαμπάνιες, ἀλλὰ ψωμί γιόκ. Μιὰ ὥρα κράτησε τὸ τραπέζι κ' ἐπὶ μιὰ ὥρα διασχίσαμε τὸ λιμάνι. Λόγοι, προπόσεις καὶ τὰ λοιπά. "Ἡμουν πολὺ συγκινημένος καὶ δὲν μπορούσα νὰ ἀπαντήσω.

"Ἄλλο πούλμαν στὴν ἐξοδο γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσουμε ἓνα μεγάλο φράγμα πού γίνεται τώρα στὰ Νότια καὶ πού θὰ ἀξιοποιήση τεράστιες ἐκτάσεις. Μὲ τὶς ἐργασίες πού γίνηκαν ἤρθαν στὸ φῶς διάφορα εὐρήματα ὑπόλοιπα πολέμων καὶ ναυαγίων. Ἔχουν ἀνασυρθῆ κι ἀρκετὰ ἀεροπλάνα, πού ἔπесαν στὸν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σὲ μιὰ μακέττα γύψινη, ἐξετάσαμε τὸ ἔργο. Θαῦμα καὶ ἀριστουργημα ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτελέσεως καὶ συλλήψεως. Τὸ βρήκαμε καλὸ καὶ τοὺς εἶπαμε νὰ συνεχίσουν. Δὲν εἶχαμε σοβαρὲς παρατηρήσεις νὰ κάνουμε.

Καμαρώνουν οἱ Ὀλλανδοὶ γιὰ κάθε καινούργιο φράγμα πού φτιάχνουν, καὶ μὲ τὸ δίκιο τους, ἄλλωστε. Στὸ μέσον τῆς θάλασσας ρίχνουν πετραδάκια καί, ξαφνικά, πετραδάκι στὸ πετραδάκι, γίνε-

ται νησί. Βάζουν τότε σ' αυτό τὸ προγεφύρωμα παράγκες, ἀνεβάζουν μηχανές κα ἀρχίζει τὸ σκάψιμο στὸ κέντρο, ὥσπου νὰ φτάσουν σὲ σκληρὸ ἔδαφος καὶ νὰ μποῦν οἱ βάσεις τοῦ φράγματος. Ὅταν πήγαμε ἐμεῖς, οἱ ἀντλίες ἐβγαζαν τὸ νερὸ καὶ τὸ πετοῦσαν στὴ θάλασσα, ἐνῶ τεράστιες μπουλντόζες ἐβγαζαν τὴν ἄμμο, καὶ στὸ κέντρο τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ εἶχε σχηματισθῆ ἕνας κρατήρας διαμέτρου δυὸ χιλιομέτρων, ἀπὸ τὸ σκάψε - σκάψε.

Ξαναμπήκαμε σ' ἕνα πρᾶμα σὰν ἀτιμάκατο πολυτελείας, καὶ ξαναπατήσαμε στὴ στεριά. Τὸ πούλμαν μᾶς κυνηγοῦσε ἀπὸ ἀκτὴ σὲ ἀκτὴ. Μπήκαμε καὶ φύγαμε γιὰ τὴ Χάγη. Σταμάτησε στὸ κτίριο τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων. Μπήκαμε νὰ πλυθοῦμε. Ἄλλὰ γραφεῖα Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν ἦταν αὐτά, ἢ σαλονάκια ὑποδοχῆς ξενοδοχείου πολυτελείας; Τάξεις, καθαριότης, καλάκα καθαρὰ, πολυθρόνες καὶ μεταλλικὰ ἐπιπλα, θάζα μὲ τουλίπες καὶ στοὺς τοίχους πίνακες μεγάλης ἀξίας. Συνέκρινα τὰ γραφεῖα αὐτὰ μὲ τὴν 9η Ἐφορία, ὅπου πήγα γιὰ νὰ πάρω τὸ βεβαιωτικὸ φόρου, ὅταν ἐβγαζα τὸ διαβατήριό. Ἐκεῖ ἡ παραγκοειδῆς κατάστασις κ' ἐδῶ ἡ ἐρωτικὴ φωλιά τῆς Μαντὰμ Ρεκαμιέ.

Στὴν πρεσβεῖα τῆς Χάγης μπήκαμε στὶς 7 καὶ μοῦ πῆραν τὸ παλτό. Ἡ πρεσβεῖα μας εἶναι χαριτωμένο κτίριο καὶ σὲ ἐπίπλωσι καὶ σὲ κτιριακὴ κατάστασι. Ὁ πρεσβευτὴς ἔλειπε. Μᾶς ὑποδέχτηκαν ὁ γεν. πρόξενος καὶ ὁ ἀρμόδιος ἐπὶ τοῦ Τύπου. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν φιλικὴ καὶ ἐγκάρδια. Στὶς ἑννιά παρὰ τέταρτο φύγαμε, καὶ ξαναπῆρα τὸ παλτό μου.

Ξανά πούλμαν, καὶ σὲ λίγο βρεθήκαμε στὸ Σεβενίγκεν. Στὴ λουτρόπολι αὐτῆ μᾶς περίμεναν στὸ ξενοδοχεῖο διάφοροι ἄλλοι ἀντιπρόσωποι καὶ στὸ τελευταῖο τραπέζι ἤμασταν καμμιά εἰκοσιπενταριά. Γεῦμα πρωτοφανές καὶ μάσες τρελλές, ὑπὸ τὸ σεληνόφως τῶν κηρίων. Δῶσε καλόπαιδο, καὶ τὰ καλόπαιδα δίνανε. Στὸ τέλος ἀρχισαν οἱ λόγοι — ὠραῖα πράγματα θὰ λέγανε — κ' ἐγὼ παρακολουθοῦσα ἐμβριθῆς, χωρὶς νὰ καταλαβαίνω, μὲ τὸ ποῦρο στὸ στόμα.

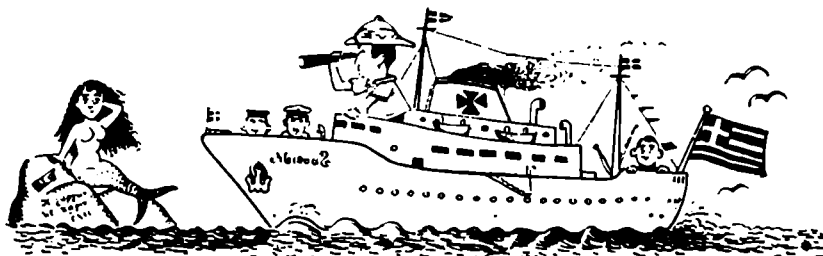
— Πολὺ ὠραῖα ἦταν καὶ στὸ Σεβενίγκεν.

Δυστυχῶς, σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, τὰ ὠραῖα πράγματα δὲν διαρκοῦν πολὺ. Ἐπέπρωτο καὶ τὸ ταξίδι αὐτὸ νὰ τελειώσῃ. Καὶ τελείωσε τὸ ἄτιμο γρηγορώτερα ἀπ' ὅ,τι περίμενα. Ἔμεινα μὲ τὴν ἐντύπωσι ἐνδὸς ὠραίου ὄνειρου, σύντομου, ἀλλὰ ποὺ ἄφησε τίς καλύτερες ἐντυπώσεις σ' ὄλους μας.

Πρώτη φορά γνώρισα μιὰ τόσο μεγάλη και φιλόξενη και πλούσια χώρα. Τὴν εἶδα μὲ τὰ μάτια παιδιοῦ ποὺ πρωτοβλέπει τὸν κόσμο, γι' αὐτὸ κ' οἱ ἀντιδράσεις μου ἦταν παιδικές και ἐπιπόλαιες. Μπορεῖ οἱ πολυταξιδεμένοι νὰ τὰ βρίσκουν κοινότοπα ὅλα αὐτὰ και νὰ καμογελοῦν συγκαταβατικά γι' αὐτὲς τὲς ἐνθουσιώδεις ἐκρήξεις καρᾶς. Γιὰ ἕνα ὄμως δὲν μποροῦν νὰ μὲ κατηγορήσουν: Πῶς ὅσα ἔγραψα ἦταν ψεύτικα ἢ ὑπερβολικά.

Ἐξερεβνῶν 20 Ἑλληνικὸν Ἀρχιπέλαγος

ΑΙΓΑΙΟΝ : ΑΦΤΟ ΤΟ ΑΓΝΟΣΤΟΝ

αφοῦ ματαίως ἐπερίμενα τρεῖς μῆνες νὰ μὲ προσκαλέσῃ καμμιά ἀεροπορικὴ ἐταιρεία στὸ ἐξωτερικόν, ἀναγκάστηκα νὰ τηλεφωνήσω σ' ἕναν γνωστό μου ναυτικὸ πρᾶκτορα, μήπως ὑπάρχῃ ἐλπίδα νὰ πάω στὸ ἐσωτερικόν, ἔστω κατὰστρωμα, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἔχῃ καὶ φαί.

Ὁ φίλος μου, — Πέτρος ἐλέγετο — ἀνθρώπος δραστήριος, τὰ κατάφερε κ' ἕνα μεσημέρι πού γύρισα σίτι μὲ μαύρη καρδιά ἀπὸ τὰ λάβαρα τοῦ ἀντικαρκινικοῦ ἀγῶνος, μού ἔφερε τὴν χαρμόσυνον ἀγγελία.

— Ἐν τάξει, μού εἶπε. Σάββατο ἀπόγευμα μέχρι Δευτέρα πρωὶ θὰ κάνῃς κρουαζιέρα τρελλή. Σῦρος, Τήνος, Μύκονος. Ἔχεις ξαναπάει;

— Ὁχι.

— Ὅριστε θαυμάσια εὐκαιρία νὰ πᾶς. Εἶσαι εὐχαριστημένος; Δὲν ἀπάντησα ἀμέσως. Σήμερα ἡ τεταμένη κατάστασις ἐπιβάλλει σύνεσιν καὶ ὄχι ἐνθουσιασμούς.

— Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ πῶ τώρα ἀμέσως, Πέτρο μου. Πρέπει νὰ τὸ σκεφθῶ καὶ νὰ σταθμίσω τὰ πράγματα. Κάνει νὰ σοῦ ἀπαντήσω αὔριο;

— Πῶς δὲν κάνει, εἶπε ὁ Πέτρος. Κ' ἔφυγε.

Ἦταν θλιμμένη Παρασκευὴ δταν μού τὸ πρότεινε. Περίμενα μέχρι 12 μεσημέρι τοῦ Σαββάτου μήπως ἔχουμε νεώτερα ἀπὸ καμ-

μιὰ ἄλλη ἐταιρία, πέρασα θιαστικὸς δυὸ - τρεῖς φορές ἔξω ἀπ' τὴν AIR FRANCE, ἀνέβηκα ΛΟΥΦΤ ΧΑΝΣΑ χωρὶς ἀποτέλεσμα, ἔφτασα μέχρι Αἰθιοπία Αἰρλαϊν καὶ ΤΟΥΡΚ ΧΑΒΑ ΓΙΟ-ΛΑΡΗ κ' ἔκανα πῶς κοιτάω τὶς θιτρίνες καὶ στίς 12½, δταν εἶδα κι ἀπόειδα πῶς θὰ κάτω Σαββατοκύριακο στὴν Ἀθήνα, πήρα τὸν Πέτρο στὸ τηλέφωνο:

— Ἄκουσε Πέτρο, ἔτακτοποίησα τὰς ἐργασίας μου. Τώρα εἶμαι ἐλεύθερος καὶ μᾶλλον θὰ ἔλθω. Τί ὥρα φεύγει τὸ πλοῖον, εἶπες;

— Στίς 2 ἀκριβῶς. 1½ νὰ εἶσαι στὸ Ρολοῖ. Θὰ σὲ περιμένω.

Στὸ Ρολοῖ ἤμουν 1 παρὰ τέταρτο, ντυμένος πολὺ σπόρ. Ἐπήρα καὶ ὀλίγους σπόρ, πτύων τὰς φλούδ, καὶ καζεύων τὰ θαπόρ. Ὁ-ραῖα θεβαίως εἶναι τὰ ἀεροπλάνα, σκέφθηκα, ἀλλὰ τί τὰ θέλετε... Μόνον μὲ τὸ θαπόρι αισθάνεσαι ἀσφάλεια. Καὶ νὰ βουλιάξη, πὺ λέει ὁ λόγος, μὲ λίγο κολύμπα γλυτώνεις. Πιάνεσαι ἀπὸ κάπου, θγαίνεις σὲ καμμιὰ ἀκτῆ. Καμμιὰ φορὰ σώζονται μόνον δύο, ἐσὺ κ' αὐτή, — ὠραιότατη ξανθὴ μὲ ὑπέροχο σῶμα — καὶ γλυτώνετε σ' ἓνα ἔρημο νησί μὲ κουρμαδιές, κοκκοφοίνικες, πλούσια θλάσπηση κ' ἐξωτικά πουλιά, κ' ἐνῶ τὸ ὑπέροχο φεγγάρι θ' ἀνεβαίνη στὸν οὐρανό, αὐτὴ θὰ σοῦ τραγουδάη νοσταλγικὰ τραγούδια τῆς πατρίδας τῆς καὶ θὰ σὲ νανουρίζη καϊδεύοντάς σου τὰ μαλλιά. Ὁ μόνος φόβος σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις εἶναι μὴν ἐμφανισθοῦν τίποτις ἄγριοι καννίβαλοι μὲ δηλητηριώδη θέλη. Μ' αὐτὸ θέλω νὰ πῶ πῶς καὶ τὰ θαλάσσια ταξίδια δὲν εἶναι κι αὐτὰ ἀσφαλῆ 100%, ἀλλὰ νομίζω πῶς κατὰ κάποιον τρόπο εἶναι ἀσφαλέστερα ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο. Ἐπειτα, μήπως ὄλα τὰ νησιά ἔχουν καννίβαλους; Μπορεῖ νὰ σοῦ τύχη καὶ νησί τελείως ἀκατοίκητο. Αὐτὰ εἶναι ζητήματα καθαρῶς τύχης. Ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν, ξέρω νὰ ὑπερασπίσω καὶ τὸν ἑαυτὸ μου καὶ ἐκείνην. Θὰ πολεμήσω ἄγρια καὶ ἀποφασιστικὰ ὡς Ἕλληνα μαχητῆς, σκορπίζων τὸν θάνατον στοὺς ἰθαγενεῖς. Ξέρω πῶς ὁ ἀγὼν θὰ εἶναι ἄνισος καὶ ἴσως συλληφθῶ καὶ αἰχμάλωτος καὶ θὰ καίη ὁ ἥλιος δταν θὰ μὲ μεταφέρουν οἱ ἄγριοι μὲ ἀλαλαγμοὺς στὴν καλύβα τοῦ ἀρχηγοῦ. Ξέρω ἀπὸ τώρα μάλιστα τί θὰ μὲ ρωτήση:

— Πότε ἤρθες ἐδῶ;

— Δὲν θὰ δώσω λογαριασμό σὲ κανέναν, θὰ ἀπαντήσω.

— Καὶ γιατί κάθεσαι στὸν ἥλιο;

— Ἔτσι θέλω...

— Θέλεις καμμιὰ λεμονάδα; μούπε ὁ Πέτρος. Σὲ βλέπω ἀσκημα.

Οἱ μαῦροι ἐξαφανίσθηκαν ὡς διὰ μαγείας. Ὁ λευκὸς Πέτρος εὐρίσκετο μπροστά μου.

— Δὲν ἔχω τίποτα. Πᾶμε. Ἄργησες, μωρὲ Πέτρο...

Μπρὸς ὁ Πέτρος, πίσω ἐγὼ ὁ μαῦρος, μπήκαμε στὸν “Καραϊσκάκη”.

— Ἐλα, μοῦ εἶπε, νὰ πάρουμε κάτι στὸ μπάρ νὰ συνέλθης. Τί θὰ πάρης;

— Τί ἔχει;

— Ἄπ’ ὄλα ὑπάρχουν στὸν “Καραϊσκάκη”.

— Ἐ, τότε ἄς πάρουμε ἓνα Καραουῖσκάκη, ἀλλὰ χωρὶς σόδα.

Κατέβαζα σὲ μικρὲς γουλιές τὸν ἔνδοξο ὄπλαρχηγό, κοιτάζοντας γύρω μου.

— Ποιὸς εἶναι αὐτός, Πέτρο; ρώτησα, δείχνοντας μιὰ φωτογραφία μεγάλη.

— Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ πλοίου Νομικός.

— Χαίρομαι πὺν κερδίζουν οἱ δικηγόροι. Ἄλλες ἐποχές, τέτοια πλοῖα ἀνῆκαν εἰς τοὺς ἐφοπλιστάς. Εἰλικρινὰ χαίρομαι.

— Μὰ εἶναι ὁ Νομικός τῆς ἐταιρίας...

— Κατάλαβα. Γιὰ θλάκα μ’ ἔχεις; Μάλιστα. Ὁ Νομικός σύμβουλος τῆς ἐταιρίας. Κι ἀπ’ ὅ,τι βλέπω θὰ πληρώνεται καλά. Ἄλλιώςκα δὲ θ’ ἀγόραζε τόσο μεγάλο καράβι. Δὲ θὰ μοῦ φανῆ, λοιπόν, καθόλου παράξενο ἂν αὔριο μοῦ ποῦν ὅτι τὸ τάδε πλοῖο ἀνήκει σὲ ζωγράφο. Βρὲ Πέτρο, δὲ ρωτᾶς μὲ τρόπο στὴν ἐταιρία αὐτὴ ἂν χρειάζονται καλλιτέχνες;

— Θὰ ρωτήσω, εἶπε ὁ Πέτρος καὶ πλήρωσε τὰ ποτά. Ἐλα νὰ σὲ πᾶω τώρα στὴν καμπίνα σου...

Ἀκολούθησα πειθήνιος κ’ ἔβαλα τὰ πράγματά μου ἐκεῖ πὺν μούπε. Τακτοποιήσου, τὸν ἄκουσα νὰ λέη, κ’ ἔλα μετὰ στὴ γέφυρα.

Ἐπαῖξα λίγο μὲ τὰ νερὰ τῆς βρύσης (τὸ κόκκινο ἔβγαζε ζεστὸ νερό), δοκίμασα τὰ κρεβάτια, διάλεξα τὸ μαλακώτερο καὶ διάβασα μὲ προσοχὴ τὴν ἀνακοίνωση: ΕἰΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΝ ΣΗΜΑΤΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΕΠΙΒΑΤΑΙ ΝΑ ΜΑΖΕΥΘΟΥΝ ΜΕ ΤΑ ΣΩΣΙΒΙΑ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑ ΑΡΙΘΜΟΣ 1. Τὸ ἐσημείωσα.

Βγαίνοντας, ρώτησα ἓνα καμαρότο ποιὸ εἶναι τὸ κατάστρωμα 1.

‘Ο άνθρωπος μου τὸ ἔδειξε εὐγενέστατα. Ὑπολόγισα νοερά. Εἶμαστε τόσοι, ὁ κῶρος εἶναι τόσος, ἄρα μᾶς παίρνει ὄλους. Μέτρησα τὶς βάρκες, διαίρεσα τὸ σύνολον, ἐν τάξει καὶ εἰς τὸ ζήτημα αὐτό. Ὑπῆρχε θέσις δι’ ὄλους. Οὐδεὶς θὰ ἐπνίγεται.

‘Ο καιρὸς ἦταν θαυμάσιος. Ἡ θάλασσα εἶχε ἐλαφρὸ κυματισμό. Καὶ εἶχε δίκαιο ὁ ποιητής. Ἡ ἔκτασις τοῦ γαλανοῦ Αἰγαίου ἐκυμᾶτο. Καὶ ἐκυμᾶτο ἀπαλά. Οὔτε ἀπότομα οκαμπανεβάσματα, οὔτε ἐπακίνδυνες κλίσεις.

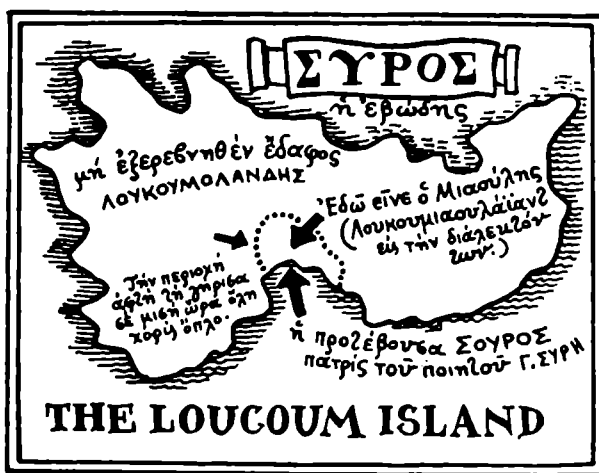
Γύρισα ὄλο τὸ πλοῖο. Ἀνέβηκα καὶ κατέβηκα ὄλες τὶς οκάλες. Πῆγα μπροστὰ νὰ δῶ πῶς σκίζονται τὰ κύματα καὶ πίσω, γιὰ νὰ δῶ τὸν ἀφρὸ πού βγάζαν οἱ ἔλικες. Πῆδηξα κοφίνια, πέρασα πάνω ἀπὸ παλαμάρια, ἔπιασα τὶς ἀλυσίδες τῆς ἀγκυρας, ἀνέβηκα στὴ γέφυρα, εἶδα μὲ τὰ κιάλια, ἔσκυψα νὰ δῶ πῶς δουλεύουν οἱ μηχανές, κοίταξα ἀπὸ τὰ φινιστρίνια τοὺς μαγείρους πού ἐτοίμαζαν τὸ βραδινὸ φαγητό, δοκίμασα ὄλες τὶς σαῖζ - λόγκ, γνώρισα ὄλες τὶς τραπεζαρίες, διάβασα θ ἔφημερίδες, τρία περιοδικά, μπῆκα - βγῆκα 2-3 φορὲς στὴν καμπίνα μου χωρὶς λόγο, θυθίστηκα στὴν ἀνάγνωσι τοῦ κάρτη γιὰ νὰ δῶ πού βρισκόμαστε, θρῆκα τὴ Γυάρο, σιγουρεύτηκα γιὰ τὴ θέσι τοῦ Ἄϊ - Γιώργη καὶ ὑπολόγισα ὅτι σὲ μισὴ ὥρα θάμαστε στὴν Κύθνο. Πράγματι σὲ μισὴ ὥρα ἤμαστε στὴ Γυάρο. Μὲ εἶχε μπερδέψει ὁ Ἄϊ - Γιώργης. Ἡ ὥρα ἦταν τρισήμιση καὶ τὸ βαπόρι δὲν ἔλεγε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ ὠρισμένα νησιά. Πῆγα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τοῦ πλοίου, εἶπα οκύβοντας ὅσα τραγούδια ἐλαφρὰ καὶ σοβαρὰ ἤξερα, εἶπα καὶ μερικὰ τοῦ Χατζιδάκι, πέρασα ἔτσι μισὴ ὥρα μὲ εὐχάριστη μουσικὴ καὶ ξαναπῆγα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά. Ἡμασταν ἀκόμα ἐκεῖ. Φαίνεται ὅτι ἐκεῖ κοντὰ θὰ εἶχε θυθιστῆ κανένα καράβι πού μετέφερε κόλλα καὶ ἐμπόδιζε τὶς ἔλικες τοῦ “Καραϊσκάκη”. Τὸ ἴδιο ἔγινε κ’ ἔξω ἀπὸ τὴν Τζιά. Πῆγα ξανὰ στὸ κάρτη, μελέτησα πάλι καλὰ κ’ ἔβγαλα ξανὰ ἀποτελέσματα ἄλλ’ ἀντ’ ἄλλων. Σύμφωνα μ’ αὐτὰ ἡ Ἀλεξάνδρεια πρέπει νὰ ἦταν πολὺ κοντὰ μας. Ζήτησα τὰ κιάλια καὶ μοῦ φάνηκε πῶς εἶδα κι ἀνθρώπους μὲ φέσι. Τώρα, Αἰγύπτιοι ἦταν; Τοῦρκοι κάτοικοι τῆς Σμύρνης ἦταν ἢ Καρπάθιοι μὲ τὶς τοπικὲς τοὺς στολές; Αὐτὸ δὲν μπόρεσα νὰ τὸ ξεχωρίσω καλά. Ἔτριψα καλὰ τοὺς φακοὺς καὶ ξανακοίταξα. Ἦταν κατακόκκινα καὶ μεγάλα. Ἔβγαλα ἐπαφώνημα θαυμασμοῦ... Πέτρο, κοίτα καὶ σύ...

— Τί ἐπαθες, μοῦ λέει, καὶ κοιτάζεις συνέχεια τὰ καφάσια μὲ

τις ντομάτες;... Δὲν βρῆκες τίποτ' ἄλλο νὰ κοιτάξης;... Ντομάτες εἶναι καὶ τὶς πᾶνε στὴ Σῦρο...

Ἔδωσα ἀπογοητευμένους τὰ κιάλια πίσω. Πράγματι, ὄλο τὸ κατὰστρωμα ἦταν γεμάτο κασέλες μὲ ντομάτες, φρούτα καὶ κιβώπια μὲ ψαροκασέλες. Πάλι καλὰ πού δὲν εἶδα καμμιὰ μαρίδα, φάλαινα. Θ' ἀναστάτωνα τὸ πλοῖο κ' ἴσως νὰ μοῦ πέφταν τὰ κιάλια στὴ θάλασσα.

Κατὰ τὶς 5 φάνηκε, ἐπὶ τέλους, μακρυὰ ἡ Σῦρος. Φώναξα γῆ καὶ τὸ εἶπα καὶ στοὺς ἄλλους. Σὲ μιὰ ὥρα τὸ πολὺ θὰ πατούσαμε κῶμα μετὰ ἀπὸ τόσο βασανιστικὸ καὶ ριψοκίνδυνο ταξίδι στὸ Ἀχανὲς Αἰγαῖο.

Ὁ βαπόρι εἰς τὴν Σῦρον μπῆκε Συρίζον καὶ Σῦρον κ' ἐγὼ τὰ βήματά μου καὶ Σῦρον παραλλήλως καὶ τὴν βαλίτσαν κατήλθον εἰς τὴν Σῦρον. Ἦμουν λιγάκι ἐκνευρισμένος, διότι πρὸ ὀλίγου ἀκριβῶς εἶχα μιὰ δευτάτη συζήτησι μὲ μιὰ νεαρὴ Γαλλίδα, τὴν ὁποία ἔβαλα στὴ θέσι της καταλλήλως. Ἦμαστιαν διάφοροι ἐπιβάται στὴ γέφυρα τοῦ πλοίου κ' ἐγώ, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ μου νὰ τὴν διευκολύνω, τῆς εἶπα δείκνοντάς της τὸν ὑπέροχο δγκο τοῦ νησιοῦ, χωρὶς καμμιὰ ὑστεροβουλία:

— Ἰοί, μαμζέλ, λὰ ἔλ ντὲ Σῦρ.

— Βουζέτ Σύρ; με ρώτησε (δηλαδή αν είμαι από την Σύρον).

— Νό, άπάντησα, ζε σουί 'Ατέν (άπό τας 'Αθήνας).

Και την έβαλα στη θέση της, διότι, άπ' ό,τι κατάλαβα, είχε διάθεσιν έρωτοτροπίας. Αί Γαλλίδαι, γενικώς, νομίζω ότι ξεκινούν άπό την πατρίδα των με έσφαλμένην γνώμην περι 'Ελλήνων. Νομίζουν ότι όλοι οί 'Ελληνες πύπτουν θύματα της γοητείας των κα' αυτός Ίσως ήτο και ό λόγος της άδιακρίτου έρωτήσεώς της.

'Η Σύρος δέν είναι μεγάλο νησί. 'Αλλά ούτε και μικρό είναι. Μάλλον μέτριο μπορεί να τó χαρακτηρίση κανείς. Στο μέγεθος είναι σαν την Τήνο. Οί άνθρωποι πού τó κατοικούν μοιάζουν σαν και μās και ντύνονται όπως έμείς. 'Η στολή δέ των ναυτών μοιάζει καταπληκτικά με την στολήν των 'Ελλήνων ναυτών. Μίλησα με αρκετούς κατοίκους την γλώσσα τους. Δείκνουν φιλήσυχοι και εύγενείς, χωρίς άγρίας διαθέσεις. Καννίβαλον δέν είδα πουθενά. Δέν ξέρω τί γίνεται εις τó έσωτερικόν της νήσου, διότι δέν πρόλαβα να τó έξερευνήσω όλο, αλλά πιστεύω ότι κ' εκεί δέν θα υπάρχουν. Ρώτησα για τām - τām. "Όχι, με διαβεβαίωσαν. Μόνον μπām - μπām κάθε Πάσχα, αλλά και αυτό με τόν καιρό κοντεύει να εκλείψη. Μικροδιαφοραί, δηλαδή, διότι αν τó μπām - μπām έλέγετο μπām - μπούμ, θα ήτο παρόμοιο με τó δικό μας Πάσχα της 'Ορθοδοξίας. Παρ' όλο πού έπειτα άπό τόσο μεγάλο ταξίδι είχα γίνει ένα είδος Σεβάχ Θαλασσινοῦ, όμολογῶ ότι έτρόμαξα όταν αντίκρυσσα τó τελώνιον. 'Ο Πέτρος με καθησύχασε λέγοντάς μου ότι είναι τó Τελωνεϊόν και μου συνέστησε να διαβάζω προσεκτικώτερα. 'Αλλά βλέποντάς το έτοι με κεφαλαία νομίζω πώς οποιοσδήποτε ναυτικός με πείραν θα τó πάθαινε και θα τó περνούσε για κατοικία του τελώνιου, πού τó φαντάσθηκα άμέσως άγριο σε εμφάνισι με φολιδωτό σῶμα. Οί κάτοικοι αντί κρέας, τρώγουν ζῶα πού βόσκουν εις την θάλασσαν, τά όποια όνομάζουν "ψάρυα" και τά μαγειρεύουν σ' ένα γραφικό άντικείμενο με λαβή, πού όλοι στο νησί αυτό τó φωνάζουν "τυγάνυ", άγνωστον γιατί.

"Όταν θέλουν να τά φάνε, βάζουν μέσα στο "τυγάνυ" ένα πράμα κίτρινο, πού τó λένε "λάδυ", ρίχνουν τά "ψάρυα", μετά άνοίγουν τó στόμα τους, τά βάζουν μέσα, τά μασσάνε και τά τρώνε. Μετά τά κωνεύουν. Δέν έκατσα πολλήν ώρα στο νησί και δέν έμαθα τί κά- νουν κατόπιν.

Θέλησα να παρακολουθήσω πώς τά μαγειρεύουν. Στην προκυ-

μαία, έκαιγε μιὰ φωτιά και μιὰ κάτοικος τοῦ νησιοῦ, ἀφοῦ ἔβαλε “λάδου” μέσα στοῦ “τυγάνου”, ἔρριξε μέσα μερικά “ψάρυα”.

Μὲ εἶδε ποῦ κοίταζα περίεργα και μοῦ εἶπε :

— Προσέξτε τα, σὰς παρακαλώ. Κι’ αὐτὴ πῆγε νὰ μιλήσῃ μὲ κάποια ἄλλη.

Ἐγὼ ἔκατσα κάτω και ἔκπληκτος τὰ πρόσεχα. Πρόσεξα πρῶτα πῶς κοκκίνισαν. Μετὰ τὸ χρῶμα τους ἤρθε πρὸς τὸ καφέ σκοῦρο. Μετὰ πρόσεξα ποῦ ἄρχισαν νὰ μαζεύουν νὰ μαζεύουν και τελικὰ νὰ μαυρίζουν. — Βρὲ τί μυστήριο φαῖ εἶν’ αὐτό; σκέφτηκα. Πῶς τὸ τρῶνε ἔτσι μαῦρο; Τί γεῦσι ἄραγε νὰ ἔκῃ;

Τὸ “τυγάνου” τῶρα ἔβγαζε μαῦρο καπνὸ και μέσα τὰ “ψάρυα” ἔμοιαζαν μὲ μικρὰ κάρβουνα. Ἐγὼ ἔξακολουθοῦσα νὰ προσέκω, χωρὶς νὰ ξεκολλάω τὰ μάτια μου ἀπὸ τὸ “τυγάνου”. Σὲ λίγο ἤρθε ἡ γυναίκα. Πῆρε τὸ “τυγάνου” κ’ ἔρριξε ὄλο τὸ περιεχόμενο στὴ θάλασσα.

— Τὰ κάψατε, μοῦ εἶπε.

Πῆρα τὰ πόδια μου συντετριμμένος κ’ ἔξερεῦνησα τὸ ὑπόλοιπο νησί. Σὲ κάποιο μαγαζὶ μπῆκε ἕνας ἐπιβάτης τοῦ βαποριοῦ, ξένος, και ἀγόρασε ἕνα κουτὶ ποῦ τὸ εἶπε θένκιου. Ζήτησα κ’ ἐγὼ ἕνα θένκιου κι ὅταν ἀργότερα ἀνέβηκα στοῦ βαπόρι, ἀντελήφθην ὅτι στὴ διάλεκτο τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ, θένκιου λένε τὰ λουκούμια. Προσέφερα στοῦ φίλο μου.

— Πέτρο, θὰ πάρῃς ἕνα θένκιου;

Ἐ Πέτρος πῆρε ἕνα θένκιου, λέγων λουκούμι. (Συριανὰ εὐχαριστῶ). Γιὰ ἕναν ποῦ δὲν ξέρει, βλέποντας τὸ θένκιου, θὰ πῆ πῶς πρόκειται γιὰ λουκούμι. Κι ὅμως σὰν τὰ Συριανὰ θένκιου, ἀμφιβάλλω ἂν ὑπάρχουν σ’ ἄλλα νησιά. Σὲ πολλά, βάζουν μέσα τριαντάφυλλο, σ’ ἄλλα πάλι καρῦδι ἢ φιστίκι κ’ ἔτσι τὰ θένκιου ἀποκτοῦν ἕνα θαυμάσιο ἄρωμα. Μέτρησα κάπου εἴκοσι μαγαζιά ποῦ πουλᾶνε αὐτὸ τὸ εἶδος και σχεδὸν ὄλα εἶναι βραβευμένα σὲ Διεθνεῖς Ἐκθέσεις. Ἀβράβευτο θένκιου δὲν πουλιέται πουθενά, οὔτε ἀβράβευτη καλθαδόπιττα.

Μὲ μεγάλες προφυλάξεις προχώρησα στοῦ ἐσωτερικὸ τῆς πόλεως. Βρέθηκα σὲ μιὰ μεγάλη πλατεῖα μ’ ἕνα μεγάλο κτίριο μὲ σκαλοπάτια ὄπερας. Ἐδῶ μένει ὁ Δήμαρχος τῶν ἰθαγενῶν τοῦ νησιοῦ. Μπροστὰ εἶχε μιὰ ἐξέδρα μαρμάρινη, γιὰ τοὺς μουσικοὺς τῶν τὰμ-τάμ. Δίπλα σ’ αὐτήν, σ’ ἕνα ψηλὸ βᾶθρο, τὸ ἀγαλμα κάποιου ἡρώδους

των. Στη βάση του αγάλματος με συριανά γράμματα έγραφε: ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ. Μιαούλης στη διάλεκτό τους θα πη, αυτός που πολέμησε τούς έχθρους, λευθέρωσε την πατρίδα του, άνοιξε τις θάλασσες για να μπορη να μεταφέρεται παντού τδ θένκιου και να μαγειρεύουν οί ντόπιοι έλεύθεροι τδ "ψάρυα" με τδ "τυγάνυ". Τδ ίδιο πάνω - κάτω σημαίνει και τδ ΚΑΝΑΡΗΣ και ΚΑΡΑ·Ι·ΣΚΑΚΗΣ. Κι όπως οί τρεις αυτοί ήρωες υπηρέτησαν τούς Έλληνες τότε, έτσι και τδ θαπόρια που φέρνουν σήμερα τδ όνόματά τους έξακολουθουν να υπηρετουν την Έλλάδα και να μεταφέρουν έλεύθερους ανθρώπους σ' έλεύθερα νησιά.

Άς αφήσουμε τώρα την υπόλοιπη εξερεύνηση στα ένδότερα του νησιού κι ως γυρίσουμε σιγά - σιγά στον ήρωα Καραϊσκον, μη τυχόν φύγη και μδς αφήση ξένους μεταξύ άγνωστων στην ήρωική Σύρον, διότι από τδ τελώνιον, μέχρι τδ τελώνιον της ήρωικής Τήνου ή απόστασις είναι περίπου 20 ήρωικά χιλόμετρα ήρωικής κολυμβήσεως για έναν που δεν έχει ναύλα. Έπειτα κι όλόκληρη ή περιοχή εκείνη λένε πως έχει "ψάρυα" που δεν διακρίνονται για τδν φιλελληνισμό τους.

6 Ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὄπλαρχηγὸς Καραϊσκος, μᾶς πέταξε ἀπέναντι. Σφύριξε κλέφτικα κατὰ τὴ συνήθειά του καὶ ὁ μισὸς πληθυσμὸς κατέβηκε στὸ λιμάνι νὰ ὑποδεχθῆ τοὺς θαλασσοπόρους. Ἐδῶ ἔγινε τὸ ἀντίστροφο τῆς ἀφίξεως τοῦ Κολόμβου. Οἱ ἰθαγενεῖς τοῦ τροπικοῦ αὐτοῦ νησιοῦ μᾶς ὑποδέχτηκαν μὲ κομπολόγια, χάντρες, ἀλυσίδες, σταυρουδάκια καὶ πολύχρωμα κορδελλάκια.

Καὶ ἡ Τήνος δὲν εἶναι μεγάλο νησί. Ἄλλὰ οὔτε καὶ μικρὸ εἶναι. Μᾶλλον μέτριο μπορεῖ νὰ τὸ πῆ κανεῖς. Στὸ μέγεθος εἶναι ὡς τὴν Σῦρο.

Τράβηξα τρέχοντας τὸν ἀνήφορο γιὰ τὸ μοναστήρι. Στὴ μέση ἔκοψα γιατί δὲν ἀνέβαινα φαίνεται μὲ παλμὸ καὶ λαχάνιασα. Στὸν κατήφορο ἔκανα ὠραία ἐκκίνησι ἀντιθέτως καὶ εἶχα πολὺ ὠραῖο στυλ.

Ἦθελα νὰ δῶ τὴν περίφημη Παναγία τῆς Τήνου, πού ἔκανε τόσα θαύματα καὶ νὰ δῶ, τέλος πάντων, τί πρᾶμα εἶναι αὐτὸ τὸ μοναστήρι. Μπήκα πρῶτα στὸ πρῶτο πάτωμα. Εἶχα τὴν ἐντύπωσι πὺς ἔμπαινα σὲ μεγάλο Ἐνεχυροδανειστήριο. Παντοῦ σὲ σύρματα ἑκατοντάδες καντῆλες καὶ ἀπὸ κάτω τ' ἀσημένια ἀφιερῶματα. Ὅμοιάματα καραβιῶν, ποδιῶν, χεριῶν, βαρελιῶν, τσαμπιῶν σταφυλιῶν καὶ μικρῶν παιδιῶν. Ἀπέναντι στὸ ἱερό, τεράστιες εἰκόνες μὲ ἀγίους καὶ Παναγίες κουκουλωμένες μὲ ἀσημένια παλτὰ καὶ μαυρισμένες μορφές σὰν μελανιασμένες ἀπὸ τὸ κρῦο. Ἀστραποβολοῦσε ὀλόκληρος ὁ ναὸς σὰ χρυσοκοεῖο πολυτελείας. Ἐκατσα στὴν οὐρὰ γιὰ νὰ προσκυνήσω τὴ θαυματουργὴ εἰκόνα. Μπροστὰ στὴν εἰκόνα καθόταν ἕνας διάκος μ' ἕνα μπαμπάκι καὶ σκούπιζε τὰ ἀποτυπώματα τῶν φιλημάτων τοῦ καθενός.

Στὸ κάτω πάτωμα τοῦ ναοῦ ἦταν τὸ μέρος ὅπου βρέθηκε κατὰ τὸ θρῦλο ἡ θαυματουργὴ εἰκόνα. Τὴν εἶχαν σκεπασμένη μ' ἕνα καπάκι. Δίπλα σ' ἕνα κουτὶ ὑπῆρχε κῶμα τοῦ μέρους πού βρέθηκε. Εἶχε χρῶμα σοκολάτας σὰν καστανόχωμα πολυτελείας. Τὸ βάθος τοῦ μικροῦ αὐτοῦ πηγαδιοῦ ἔφτανε τὸ μισὸ μέτρο καὶ δίπλα ἦταν μιὰ πηγὴ μὲ κρῦο νερὸ πού ἀνάβρυζε ἀπ' τὴ γῆ. Ὁ κόσμος μὲ εὐλάβεια γέμιζε κάτι μικρὰ μπουκαλάκια πολύχρωμα, πλεγμένα μὲ χόρτο.

7.000.000 δραχμὲς ἔπιασε πέρασι τὸ Ἰδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας ἀπὸ τίς ἐκποιήσεις τῶν ἀφιερωμάτων. Δηλαδή 20.000 χρυσὲς λίρες. Καὶ τὰ χρήματα αὐτὰ ἔγιναν ἔργα, ὑποτροφίες, κτίρια, σχολές. Κατεβαίνοντας εἶδα τὸ "Εὐγηρείας Πρόνοια" τῆς Τήνου κ' ἕνα μεγάλο σχολεῖο συγχρονισμένο. Παντοῦ ταμπέλες πού μαρτυροῦν γιὰ τὰ ἔργα πού πραγματοποιοῦσαν οἱ σύγχρονοι αὐτοὶ Δελφοὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν Πανελληνίων ἀφιερωμάτων. Σὲ ἀποθῆκες, μᾶς εἶπαν, ὑπάρχουν στοιβαγμένα τὰ τάματα πού πρόκειται νὰ ἐκποιηθοῦν καὶ νὰ ρευστοποιηθοῦν κάθε χρόνο. Μᾶς ἔδωσαν διάφορα ἔντυπα πληροφοριακά, ἀλλὰ νὰ μὴ σᾶς κουράσω μὲ τέτοια. Σᾶς εἶπα τὰ κυριώτερα καὶ πιδ ἐντυπωσιακά. Ἐκτός ἂν ἐνδιαφέρεσθε νὰ μάθετε πόσα πιάσαν ἀπὸ δακτυλίδια, πόσα ἀπὸ καρφίτσες καὶ πόσα ἀπὸ

κολλιέδες και βραχιόλια. Ἡ ἀπορία σας μπορεῖ νὰ λυθῆ ἐπὶ τόπου. Πάρτε ἓνα καράβι κ' ἐλάτε στὴν Τήνο καὶ κάντε σοῦμες καὶ πολυλαπλασιασμοὺς μετὰ τὴν ἡσυχία σας στὸ λιμάνι, τρώγοντας καὶ λουκουμάδες. Ἐγὼ εὐχαρίστως νὰ σᾶς δώσω τὸ μολυβάκι μου. Πέραν τούτου, δὲν θὰ μπορέσω νὰ σᾶς βοηθήσω οὔτε νὰ σᾶς κάνω παρέα. Πρέπει νὰ ἐξυπηρετήσω αὐτὴν τὴν νέα κοπέλλα ποὺ μοιάζει Γερμανίδα καὶ κοιτάζει σὰ χαμένη τὴν ἐκκλησία ἀπ' ἔξω...

— Μπίτε σόιν, φρουλάϊν, διζ ἐγκλίζ, θέρου θέρου παλιό...

Καὶ ἡ κοπέλλα μετὰ τὰ γαλανὰ μάτια, κάθεται κι ἀκούει σὰν μαγεμένη τὴν ἱστορία τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Τήνου ἀπὸ διερμηνέα διπλωματοῦχον τῆς διαλέκτου "Χαρμάνι".

— Σὲτ μοναστέρ, ἀβέκ μποκοῦ φενέτρ ἐντ θέρου μπῆγκ ντόρ, φρουλάϊν, ἐν φουὰ Μουσολίνι, Μουσολίνι νιξ καλό, μποὺμ - μποὺμ Ἑλλη, ἄλλες παραλία καπούτ, φρουλάϊν...

— Ἄχ, ζόο...

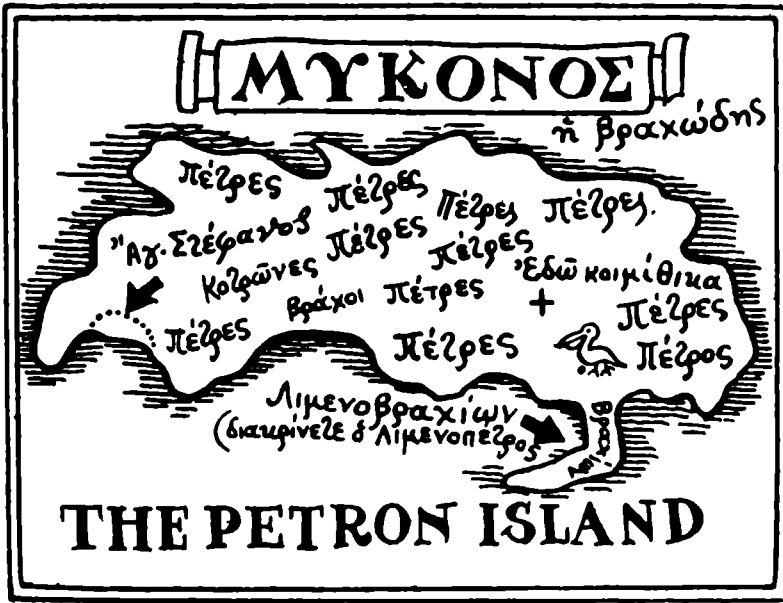
— Γιά, γιά φρουλάϊν. Ἄϊν, τοθάϊν, νιράϊ τορπίντο, μποὺμ - μποὺμ ὄλο φρουλάϊν.

Μιλοῦσα καὶ ἡ φρουλάϊν κρεμόταν ἀπ' τὰ χεῖλη μου. Τῆς μίλησα μετὰ πάθος γιὰ τὴν θαυματουργὴ εἰκόνα καὶ τελικὰ τὴν ἔχασα. Ἡ τράβηξε γιὰ τὸ βαπόρι ἢ γιὰ τὴν ἐκκλησία νὰ παρακαλέσῃ τὴ Μεγαλόχαρη νὰ μπορῆ νὰ καταλαβαίνει τοὺς τρίγλωσσους τσιτσιρόνε.

Μερικὰ πατσιρικά ποὺ ἦταν γύρω καὶ ἀκούγαν νὰ ἐξηγῶ στὴν κοπέλλα, μετὰ βγάλαν ἀπὸ ἀμφιβολίες:

— Μίστερ Ἀμέρικαν, κοπέλλα Καραϊσκάκης κάτω...

— Θὲνκ γιού, μπόυς. Ἐφαριστιώ. Ἐσεῖς γκοῦντ παιντιά... Μπαϊ - Μπαϊ.

π νῆσος Μύκονος ἐκτείνεται ἐπὶ 5 μιλίων πλάτους καὶ 7 μιλίων μήκωνος. Δηλαδή, εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη κι ἂν δὲν ἐλέγετο Μύκονος, ἀσφαλῶς θὰ ἔπρεπε νὰ λέγεται Μύλονος διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν μύλων τῆς. Σήμερα, δυστυχῶς, δὲν ὑπάρχουν πολλοί. Μέτρησα 7, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον ὁ ἕνας δούλευε μὲ πανιά

Οἱ κάτοικοί τῆς, ἐν σχέσει μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Σύρου καὶ τῆς Τήνου, μοῦ φάνηκαν πολὺ κοντοί. Μόλις κατέβηκα, εἶδα κάποιον ὁ ὁποῖος, ζήτημα εἶναι ἂν ὑπερέβαινε τὸ 1.20 εἰς ὕψος. Τὸν

κοίταζα μὲ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν ἔδειξα μάλιστα καὶ στὸν φίλο μου.

— Κοίταξε, Πέτρο, ἕναν κοντὸ κάτοικο.

— Δὲν εἶναι κάτοικος, εἶπε ὁ Πέτρος. Εἶναι πελεκᾶνος. Τὸν λένε κι αὐτὸν Πέτρο.

— Ὠραῖα! Γιὰ νὰ μὴν μπερδεύωμαστε, λοιπόν, ἐπειδὴ πιθανὸν ὅταν σὲ φωνάζω Πέτρο νὰ ἔρχεται ὁ πελεκᾶνος, θὰ μοῦ ἐπατρέψης, Πέτρο, νὰ σὲ φωνάζω πελεκᾶνο σ' ὄλο τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς μας στὴ Μύκονο. Σύμφωνοι;

— Σύμφωνοι, εἶπε ὁ πελεκᾶνος. Δὲν ἔχω καμμιὰ ἀντίρρηση.

Μπρός, λοιπόν, ἐγὼ καὶ πίσω ὁ πελεκᾶνος, ἀπεμακρύνθημεν ἀπὸ τὸν Πέτρο. Μᾶς πλησίασε ἕνας Μυκονιάτης.

— Θέλετε δωμάτιο;

— Μάλιστα, μὲ δυὸ κρεβάτια.

— Ἀκολουθήστε με...

Τὸν ἀκολουθήσαμε. Χωθήκαμε μέσα σὲ κάπνι στενὰ ἀσβεστοβαμμένα, περάσαμε κάτω ἀπὸ μικρογραφίες γεφύρας στεναγμῶν, ἀφήσαμε πίσω γαλλικὲς ἐπιγραφὲς γιὰ παντελόνια καὶ κλειστὲς μπουτικ (φτάσαμε νύχτα στὶς 11) καὶ σταματήσαμε εἰς τὸ Γκράντ - Ὁτέλ τοῦ λεγομένου Μέγα. Κάτω βρισκόταν τὸ παντοπωλεῖον τοῦ Μέγα. Τὰ σεντόνια, πεντακάθαρα, μυρίζαν μπουγάδα καὶ λεβάντα. Πέσαμε ξεροί. Ὅπως ἦταν Σάββατο, ὑπολογίσαμε νὰ ξυπνήσουμε ἀργὰ τὴν Κυριακὴ μιὰ καὶ τὸ ξενοδοχεῖο μας βρισκόταν μακριὰ ἀπὸ τὸ λιμάνι τὸ πολυθόρυβο. Στις 7 τὸ πρωῖ κάλαγε ὁ κόσμος κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά μας. Βγήκαμε ἔντρομοι στὸ μπαλκόνι. Νομίζαμε πὼς γινόταν διαδήλωση. Εἶχε ἀνοίξει τὸ μπακάλικο ἀπὸ κάτω Κυριακάτικα καὶ ὁ Μέγας ἰδιοκτῆτης διαλαλοῦσε τὰ ἀγγούρια του. Ἀπέναντι ἀνέβαζε τὰ ρολλά ἕνα κατὰστημα ὑφαντῶν, νοικοκυρὲς σκούπιζαν τὴν λεωφόρο μας, πλάτους 1.30 καὶ πιτσιρίκια τρέχανε κλαίγοντας ζητώντας τὴ μαμά τους.

— Ἄντε πελεκᾶνο, ντύσου. Τὰ πουλιὰ δὲν κοιμοῦνται τέτοιαν ὥρα.

Ὁ πελεκᾶνος φόρεσε παπούτσια καὶ κατεβήκαμε. Τὸ πτηνὸν ἦτο εὐδιάθετο καὶ κελαηδοῦσε.

— Καὶ ὑποτίθεται ὅτι βρήκαμε ξενοδοχεῖο ἀπόκεντρο. Φαντάσου τί θὰ γινότανε ἂν μέναμε σὲ κεντρικὴ λεωφόρο.

Καζέψαμε σὲ μιὰ βιτρίνα κάπνι καίκια καὶ τρεχαντήρια μὲ κα-

ρούμενα χρώματα. Ὁ μαστρο - Βενιέρης καθόταν στὸν πάγκο του καὶ κάρφωνε καρφίτσες στὰ πλευρὰ καὶ μετὰ τᾶκοβε μὲ μιὰ πένσα. Τὸν ρώτησα ἀν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καράβια αὐτά, φπάκνη καὶ καραβέλλες ἢ ἄλλους τύπους πλοίων. "Φέρτε μου μιὰ φωτογραφία ἢ κανένα σχέδιο καὶ σᾶς φπάκνω παραγγελία", ἀπάντησε μὲ αὐτοπεποίθησι. Μοῦ ἔδωσε τὴν ἐντύπωσι καλοῦ μάστορα καὶ εὐσυνειδήτου μὲ πολὺ γοῦστο κι ἂς μὴν ἔδειχνε παραπάνω ἀπὸ 35 χρονῶν. Οἱ τιμές του, μᾶλλον προσιτές. Ἄν δῆτε κ' ἔσεῖς τὰ ὁμοιώματα τῆς ἀνεμότρατάς του, θὰ παραδεχθῆτε πὼς 500 δραχμὲς δὲν εἶναι τιμὴ ληστρική. Ἡ δουλειὰ του εἶναι φίνα κ' οἱ λεπτομέρειες πολὺ προσεγμένες. Ἔχει καὶ καραβάκια καὶ βαρκάκια τῆς σειρᾶς, μὲ 50 δραχμὲς τὸ ἓνα, ἀλλὰ στὰ μεγαλύτερα κομμάτια του βάζει ὄλο τὸ μεράκι κι ὄλο τὸν καημὸ τῆς θάλασσας. Μοῦρθε ν' ἀγοράσω 2 τέτοια καὶ νὰ τὰ πάρω. Ἐπειδὴ, ὄμως, δὲν κρατοῦσα ἀπάνω μου ψιλὰ, προτίμησα νὰ πάρω τὰ πόδια μου καὶ νὰ φύγω ἀπὸ κεῖ. Πέρασα ἀπὸ μιὰ ἐκκλησία, ἄφησα πίσω μου μιὰ ἄλλη, βρέθηκα μπροστὰ σὲ μιὰν ἄλλη, παρέκαμψα τέταρτη, (στὴ Σῦρο, τὸ ἓνα στὰ δυὸ σπίτια εἶναι κατάστημα λουκουμῶν· στὴ Μύκονο, εἶναι ἐκκλησία), ἀντίκρουσα ἓνα περιεργὸ σπίτι. Πάνω στὴν πόρτα εἶχε μιὰ ἐπιγραφή: 1753 ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ ΜΑΒΡΟΓΕΝΗΣ, σὲ μάρμαρο. Ὀλόκληρη ἡ πόρτα εἶχε σκαλισμένα λαϊκὰ μοτίβα μὲ πουλάκια καὶ κυπαρίσσια. Βγῆκε ἓνας σκύλος καὶ γαύγισε. Πίσω ἐμφανίστηκε ἓνας κύριος μ' ἓνα μπαστοῦνι καὶ μάλωσε τὸ σκυλί. Ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴ πόρτα φαινόταν ἓνα "οκρίνιο" παλιὸ καὶ κάτι βυζαντινὲς εἰκόνες. Εἶδε ὁ κύριος τοῦ σπιτιοῦ πὸν κοιτάζαμε καὶ μᾶς εἶπε νὰ περάσουμε μέσα. Λεγόταν κύριος Κωστάκης Καμπάνης καὶ τοῦ εἶπαμε καὶ χρόνια πολλὰ γιατί γιόρταζε. Ὁ σκύλος ἦταν ἡσυχος κ' ἔβλεπε τὸν πελεκᾶνο πὸν καὶ κείνος ἦταν ἡσυχος. Ὅταν ἡ ἡσυχία μεταδόθηκε σ' ὄλους μας, ἀποφασίσαμε νὰ φύγουμε.

Μᾶς συνέστησε νὰ δοῦμε δυὸ - τρεῖς ἐκκλησίες καθὼς καὶ τὴν ἐκκλησία τῆς Παναγιᾶς τοῦ Καμπάνη, γιὰ νὰ δοῦμε τὸ ἰδιόρρυθμο τέμπλο τῆς.

Ἀπὸ τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Καμπάνη βρεθήκαμε στὴν Νέα Ὀρλεάνη. Στὴν πλατεῖα τῆς Μαντῶς Μαυρογένους θρῖσκεται τὸ κέντρο "ΠΑΡΑΛΟΣ". Ὅσοι ἔχουν πάει τὸ ξέρουν. Ἐγὼ τὰ γράφω γι' αὐτοὺς πὸν δὲν πῆγαν. Λοιπόν, ὄπως μπαίνουμε μέσα, εἶναι πρῶτα ἓνας μικρὸς διάδρομος θαμμένος κόκκινος μὲ χαλκογραφίες ἀγ-

νιστῶν τοῦ 21 σὲ μεγάλο σκῆμα. Ὁ ἰδιοκτῆτης του εἶναι ἕνας Ἀμερικανὸς ζωγράφος καὶ πραγματικὸς φιλέλληνας, ποὺ ἀξιοποίησε τὰ πάντα. Πῆρε ἕνα μεγάλο πάγκο ἀπὸ κάποιο φαρμακεῖο τοῦ νησιοῦ, ἔβαλε ἀπάνω κομμάτια μάρμαρο κ' ἔφτιαξε τὸ μπάρ. Πάνω στὸ μάρμαρο εἶχε ἀκίθάδες, κηροπήγια καὶ γαιδουροκεφαλή. Ἀπὸ τὸ ταβάνι κρεμόταν ἕνα μεγάλο καράβι, σὰν κι αὐτὰ ποὺ συνήθιζαν νὰ βάζουν στὰ γραφεῖα τους οἱ παλιοὶ θαλασσόλυκοι τὸ 1850, ὅταν ἔκλειναν τὰ πρακτορεῖα τους σὰν πάθαιναν ζημιές με κανένα ναύγιο κι ἀναγκαζόντουσαν νὰ μεταφέρουν τὴν ἐπίπλωση στὸ σπίτι καὶ ν' ἀναπολοῦν μπροστὰ στὸ τζάκι τὰ βάσανα τῶν φορτώσεων, πίνοντας οὐίσκυ.

Αὐτὰ ὅλα ὑπάρχουν στὴ μεγάλη αἴθουσα. Πάνω ἀπὸ τὸ μπάρ βρίσκεται ἕνας μεγάλος καθρέφτης, καμωμένος παλιὸς βενετσιάνικος καὶ συναρμολογημένος σὲ τετράγωνα κομμάτια. Ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ δυὸ λάμπες, ποὺ ποιὸς ξέρει πῶς κατώρθωσε νὰ τις βρῆ. Μήτε σὲ σπῖτα πὰ ὑπάρχουν τέτοιες, μήτε καὶ σ' ὄλο τὸ Μοναστηράκι νὰ ψάξετε δὲν πρόκειται νὰ βρῆτε παρόμοιες. Κι ὅμως, ὁ καταπληκτικὸς αὐτὸς χριστιανὸς βρῆκε 8 τέτοιες καὶ τις κοτσάρησε παντοῦ.

Ἐφτιαξε καὶ δυὸ μεγάλους πάγκους - πολυθρόνες, ρυθμοῦ ὀλλανδο-μυκονιάτικου, ἔφτιαξε χαμηλὰ τραπέζια ἐπιμήκη κι ἄπλωσε χάμω κόκκινες καὶ μπλε φλοκάτες, στόλισε με ναυτικὰ θέματα τὸν τοῖχο καὶ παπινάρησε διακριτικὰ τὴν ἀτμόσφαιρα. Μὲ δυὸ λόγια, ἔφτιαξε με τὸ τίποτα ἕνα στολίδι στὸ νησί.

Κύριε Ἀμερικάνε συνάδελφε, ποὺ ἀγάπησες τόσο πολὺ τὴ Μύκονο, σοῦ θγάζω τὸ κοπέλλο καὶ προσκυνῶ. Ἐοῦ εἶσαι πραγματικὸς φιλέλληνας καὶ τῶδειξες ἔμπρακτα. Νὰ πῶ πῶς ὠρμήθηκες γιὰ νὰ πάσης ντόλλαρς, ἀποκλείεται, γιατί, παρ' ὄλο ποὺ φαίνεται ὅτι δὲν ξόδεψες τίποτα γιὰ νὰ τὰ φτιάξης, εἶναι ζήτημα ἂν τὰ λεφτὰ ποὺ πέταξες θὰ τὰ πάσης σὲ δέκα χρόνια. Τώρα μπορεῖ καὶ νὰ κερδίξης. Μείνε ἥσυχος πάντως. Γνωστοὺς δὲν ἔχω στὴν Ἐφορία.

Λιακάδα ἔξω καὶ χαρὰ Θεοῦ. Ὁ Πέτρος πῆρε φόρα καὶ βούτηξε στὴ θάλασσα. Τὸν εἶδε ὁ πελεκᾶνος καὶ ζήλεψε.

— Πᾶμε γιὰ μπάνιο;

— Ποῦ κολυμπᾶνε ἐδῶ;

— Στὸν Ἅγιο Στέφανο. Θὰ πάrouμε τὸ λεωφορεῖο.

— Νὰ τὸ πάrouμε.

Μπήκαμε στο λεωφορείο υπό κάποιο ύψωμα και σὲ δέκα λεπτά βρισκόμασταν στὴν κοσμικὴ πλαζ 21 Μαΐου 1960 καὶ ξεκουθήκαμε στὴν ἀκτὴ. Κόσμος φίσκα. Ἦταν ἐκεῖ ὁ πελεκᾶνος, ὁ Πέτρος, ὁ φίλος του, ἐγώ, ὁ Μπόστ, ὁ Μέντης, ὁ σατσογράφος Μπισταντζόγλου, ὁ φίλος τοῦ Πέτρου, κάποιοι συγγραφεὺς μ' ἓνα γνωστὸ του γελοιογράφο καὶ πελεκᾶνοι πετοῦσαν — τί πολλοὶ ποὺ ἦταν; Ἐνας εἶχε ἐμπρὸς του δυό, ἓναν πίσω κ' ἓναν μπρὸς, πόσοι ἦσαν ἀκριβῶς; Ἦμασταν τόσοι πολλοὶ ἐκεῖνο τὸ πρωῖνὸ στὴν πλαζ, ποὺ ζαλιστήκαμε στὸ μέτρημα. Κι ὅταν στὴν πόρτα τοῦ κέντρου ἐμφανίστηκε κ' ἡ σύζυγος τοῦ ἰδιοκτῆτου μὲ τὸ κοριτσάκι της στὴν ἀγκαλιά, κοντεύσαμε νὰ πάθουμε ἀσφυξία ἀπὸ τὴν πολυκοσμία καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ πατεῖς με πατῶ σὲ ποὺ γινόταν μὲ τὸν συνωστισμό. Τί τὰ θέλετε. Μὲ τέτοιες συνθῆκες τὸ μπάνιο δὲν τὸ φχαρισπέσαι. Ἄλλὰ γιὰ νὰ γλυτώσουμε μιὰ καὶ εἶχαμε ἔρθει, κάναμε τὸ λουτρό μας ὀψω- ὀψω. Ἡ κατάλληλη ἐποχὴ γιὰ μπάνιο εἶναι τὰ μέσα Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου, μᾶς εἶπε ἡ καφετζοῦ. Τότε ἔχει νέκρα.

Ζητήσαμε κάτι γιὰ νὰ φᾶμε. Δὲν εἶχε παρὰ μονάχα λίγες γόπες κι αὐτὲς γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. Τὸ πλῆθος εἶχε καταβροχθίσει τὰ ὑπόλοιπα.

— Ἄν τὸ κίερα πὼς θάρχόσαστε σήμερα, θάφερνα κάτι γιὰ σᾶς.

Αὐτὸ ἦτανε. Πέσαμε δύο παραπάνω καὶ εἶχε ἔλλειμμα στὶς μερίδες.

— Φέρτε μας ὅ,τι ἔχετε, εἶπε ὁ πελεκᾶνος, ποὺ ἄκουσε γόπες καὶ τρελλάθηκε.

Ἡ καλὴ γυναίκα ἀνάψε φωτιά, ἔβαλε "λάδου" στὸ "τυγάνου" (θὰ ἦταν Συριανὴ φαίνεται) καὶ σὲ λίγο μᾶς βόλεψε μὲ γοπίτσες, σαλατίτσες, κοπανιστίτσες καὶ τηγανιτὲς πατατίτσες μὲ μυρρίτσες. Καὶ νὰ σᾶς πῶ καὶ τὸ καταπληκτικώτερο: Ἄφου φάγαμε, θέλησα νὰ κάνω καὶ λίγο κιουμπορ.

— Μήπως ἔχετε θένκια;

— ἔχουμε, εἶπε ἡ γυναίκα.

— Φέρτε μας δύο, εἶπα κοιτάζοντας σοβαρὰ τὸν πελεκᾶνο.

Ἦμουν περιέργως νὰ δῶ τί θὰ ἔφερνε. Δὲν ἔδειξε καμμιὰ ἐκπληξι ὅταν τὸ εἶπα, νομίζοντας πὼς θὰ τὴν ξαφνιάσω.

Σὲ λίγο ἡ γυναίκα γύρισε μ' ἓνα δίσκο καὶ μᾶς ἔφερε 2 ὠραιότατα καὶ μεγάλα λουκούμα.

— Μὲ συγχωρεῖτε, τῆς εἶπα. Γιὰ πέστε μου, πῶς καταλάβατε πῶς θέλαμε τέτοια;

— Λουκούμια δὲν εἶπατε; Λουκούμια οἶς ἔφερα...

Ἦταν τρομακτικὴ περίπτωσις βαρηκοΐας καὶ σατανικῆς συμπτώσεως. Τὰ θένκια τὰ ἄκουσε λουκούμια κ' ἔτσι ἔφερε θένκια καὶ ζητοῦσε καὶ ρέστα ἀπὸ πάνω βγάζοντάς με τρελλό.

Τὸ φυσοῦσα καὶ δὲν κρύωνε. Βάστα, λέω τοῦ πελεκάνου, καὶ θὰ τῆς τὴν σκάσω, νὰ μάθη νὰ μὴ μοῦ κάνη ἐμένα τὴν ἔξυπνη. Ἄφοῦ τὰ θένκια τ' ἀκούει λουκούμια, θὰ τῆς παραγγεῖλω λουκούμια γιὰ ν' ἀκούσῃ θένκια.

— Φέρετέ μας δυὸ λουκούμια, τῆς εἶπα.

— Καλέ, δὲν τὰ βλέπετε; Τὰ ἔχετε μπροστά σας. Σᾶς τὰ ἔφερα.

— Τὰ εἶδα. Θέλω νὰ φάω πολλά. Φέρτε δυὸ λουκούμια.

Ἡ γυναίκα ἔφερε δυὸ λουκούμια ἀκόμα. Εἶχαμε μπροστά μας 4 λουκούμια. Ὁ πελεκᾶνος εἶχε μιὰ ἰδέα ἐξυπνότερη: Πές τῆς νὰ φέρῃ δυὸ λουκούμια καὶ δυὸ θένκια νὰ δοῦμε τί θὰ φέρῃ.

— Τώρα νὰ μᾶς φέρετε δυὸ λουκούμια καὶ δυὸ θένκια...

— Δυστυχῶς δὲν ἔχω τίποτις ἄλλο στὸ μαγαζί. Αὐτὰ ποῦ οἶς ἔφερα ἦταν τὰ τελευταῖα. Μόνο λίγος πάγος μοῦ ἔμεινε.

Κ' ἔτσι πληρώσαμε καὶ φύγαμε χωρὶς νὰ μάθουμε τί ἐννοοῦσε ἡ γυναίκα θένκια καὶ ποιά ἦταν ἡ διαφορὰ μετὰ τὰ λουκούμια.

Εἶναι τώρα τρεῖς ἡ ὥρα καὶ καθόμαστε σ' ἓνα καφενεῖο τῆς παραλίας περιμένοντας τὸ βαπόρι ποῦ θάρθῃ κατὰ τῆς 5. Μπροστά μου ἔχω σ' ἓνα τενεκεδένιο κέλυφος ἀχιβάδας λίγη ἄχνη ζάχαρης, ἀπὸ κάποιο ἀμυγδαλωτό. Τὸ παγωμένο νερὸ τρεμουλιάζει στὸ ποτήρι καὶ μέσα καθρεφτίζεται μιὰ θάρκα κόκκινη ποῦ κουνιέται. Ὁ Πέτρος παίρνει λίπος ἀπὸ τὴν οὐρά του καὶ ἀλείβεται μετὰ τὸ ράμφος του. Τώρα τὸν πλησιάζει κάποιος μετὰ παντελόνια. Παρακολουθῶ μετὰ προσοχὴ τὸ ποτήρι. Ὁ ξανθὸς καϊδεύει τὸ πουλί. Σηκώνω τὰ μάτια μου ἀπὸ τὸ ποτήρι. Ὁ ξανθὸς γίνεταί ξανθιά, ἀλλὰ τὰ πανταλόνια εἶναι πανταλόνια καὶ τὸ πουλί παραμένει πουλί. Περσίεργο, τί κάνει τὸ πουλί αὐτὸ ἐκεῖ τόσην ὥρα; Γιὰ νὰ πάω νὰ δῶ ἀπὸ κοντά. Σὰ Βελγίδα μοιάζει. Ἦ μάλλον σὰν Ἀγγλίδα. Κι ὁμως, θάπρεπε νὰ τὸ καταλάβω. Εἶναι Γαλλιδούλα

100%. Είναι άπιστευτο τὸ πῶς κυνηγοῦν οἱ κοπέλλες αὐτὲς τὸν ἡλιο. Ἄντὶ νὰ κάτσουν νὰ παλουκωθοῦν σὲ μιὰ μεριά, θγαίνουν μέσ' στὴν ντάλα τὴν μεσημεριάτικη νὰ χαροῦν τὴ φύσι.

Πλησιάζω σιγὰ καὶ ἀδιάφορα. Πῶς λένε, σὰς ἀρέσουν οἱ πελεκᾶνοι στὰ γαλλικά; σκέφτομαι καὶ φτιάχνω νοερὰ τὴ φράση νὰ τὴν ξεφουρνίσω. Ἡ ξανθὴ μὲ βλέπει, καϊδεύει τὸ πουλί σὰ νὰ μὴ συμβαίνει τίποτα κ' ἐγὼ παίρνω θάρρος καὶ καϊδεύω τὸν Πέτρο στὸ κεφάλι.

— Γκούντ, πουλί, γκούντ, Πῆτερ...

— Σᾶς περικαλῶ, μοῦ λέει ἡ Γαλλίς. Μήπως ξέρετε τί ὥρα θάρθη τὸ πατόρι;

Μοῦρθε νταμπλάς.

— Δὲν ξέρω, δεσποινίς μου. Κ' ἐγὼ τὸ "πατόρι" περιμένω...

Ἔκανα πῶς ψάχνω γιὰ βότσαλα καὶ μὲ τρόπο ξανάκατσα στὸ τραπεζάκι μὲ τὸν πελεκᾶνο παρέα.

Ἀκούστηκε ἡ σειρήνα τοῦ "Καραϊσκάκη" κι ἀντιλαλήσαν στεριὲς καὶ θάλασσες. Τὸ "πατόρι" φάνηκε ἀνοιχτὰ κατὰ τὴ Δῆλο.

— Ἔ πελεκανάκι, δὲν πᾶμε στὸ Γκράντ - Ὅτὲλ νὰ πάρουμε τὰ πράματά μας σιγὰ - σιγὰ;

— Φύγαμε...

Τακτοποιήσαμε τοὺς λογαριασμοὺς στὸ πόδι ἀπὸ εἴκοσι τὸ κρεβάτι.

— Γειά σου, κυρ - Μέγα μου.

— Στὸ καλὸ νὰ πᾶτε, παιδιά. Καλὸ ταξίδι.

Τρέξαμε στὴν παραλία, πηδήξαμε σὲ μιὰ μπενζίνα, σκαρφαλώσαμε στὸ πλοῖο. Ἔρριξα μιὰ τελευταία ματιὰ στὴν Μύκονο, ποῦ ἔμενε πίσω. Τὰ σπίτια — σωρὸς λουκουμῶν πεταμένων πάνω στὸ νηοὶ — μίκραιναν, μίκραιναν, ὥσπου ἔγιναν σπίτια κι ἀφρὸς ἓνα καὶ στὸ τέλος κάθησαν.

Ἔπιασα τὸν πελεκᾶνο ἰδιαιτέρως.

— Δὲν συντρέχει κανένας λόγος πὰ νὰ σὲ φωνάζω πελεκᾶνο. Ὁ κίνδυνος παρήλθε. Ἄπὸ δῶ καὶ μπρὸς θὰ σὲ φωνάζω Πέτρο.

— Σ' εὐχαριστῶ, εἶπε ὁ Πέτρος συγκινημένος σφιγγοντάς μου τὸ χέρι. Νόμιζα πῶς θὰ μὲ εἶχες μεταμορφώσει σ' ἄλλο μου τὴ ζωὴ γιὰ πουλί. Δὲν ξέρεις πόσο ὑπέφερα σ' αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἔνοιωθα σὰν πουλί, εἶχα ἀντιδράσεις πουλιοῦ καὶ σκεπτόμουν σὰν πουλί. Τίς

νύκτες πού ἐσὺ κοιμόσουν μακάριος στήν Μύκονο, ἐγὼ κούρνιαζα ἀπάνω στοῦ σίδερο τοῦ κρεβατιοῦ γιά νά κοιμηθῶ. Στόν ὕπνο ἐβλεπα ἐφιάλτες μέ ψάρια. Βοήθησέ με νά ξαναβρῶ τὸν χαμένο μου ἑαυτό...

Τὸν χτύπησα καϊδευτικά στήν πλάτη.

— Ἔλα Πέτρο μου, μὴν κάνεις ἔτσι. Θὰ ξεκάσῃς... Πᾶμε στήν τραπεζαρία νά φᾶμε. Πεινᾷς;

— Τρομερά.

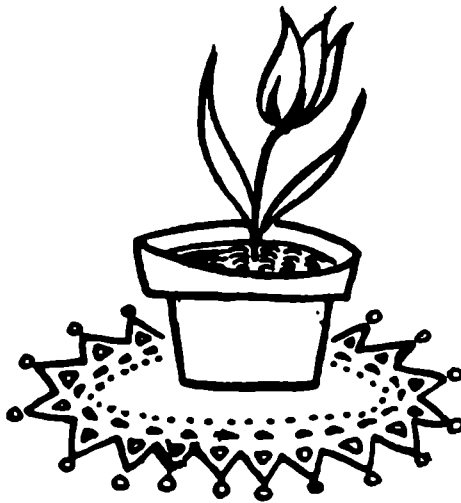
Στρωθήκαμε στοῦ τραπέζι καὶ θυθίστηκα στήν ἀνάγνωση τοῦ καταλόγου.

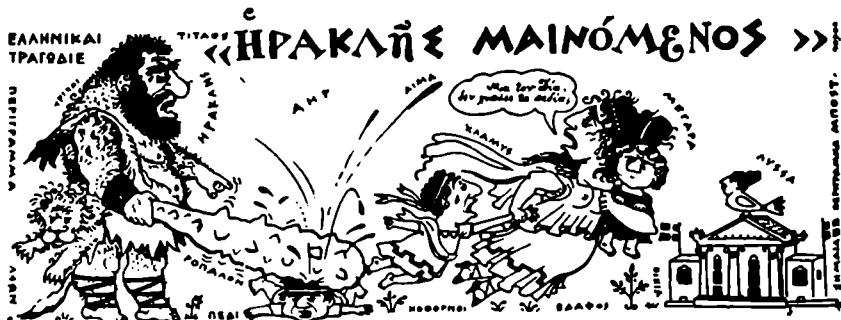
— Τί θὰ πάρῃς, Πέτρο;

Ὁ Πέτρος στράφηκε στοῦ γκαρσόνι καὶ εἶπε παρακαλεστά:

— Σᾶς παρακαλῶ πολὺ, μήπως ἔχετε μεγάλες γόπες;

Πρώτη μου δουλειά, μόλις φτάσουμε στήν Ἀθήνα, θᾶναι νά πάω τὸν Πέτρο σ' ἕνα καλὸ γιαντρός. Τὸ βράδυ λέω νά κάνω πῶς κοιμᾶμαι κι ἂν τὸν δῶ πάλι νά κουρνιάζῃ σὲ καμμά σκάλα, τότε γραμμὴ γιά τὸν πτηνολόγο.

Κατ' ἀρχήν, δὲν μοῦ ἀρέσουν οἱ τραγωδίαι. Εἶμαι ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου, πού ἐγκλημα νὰ δῆ στὴν ἐφημερίδα, εἶναι ἰκανὸς νὰ τὴν ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ πάρῃ ἄλλη, μὲ ἐλαφρότερος τραυματισμούς.

Ἄλλὰ ἐκεῖνο τὸ πρωῖ, πῆρα ἰδιαιτέρως τὴν γυναῖκα μου καὶ τῆς εἶπα :

— Ἄκουσε, πολυαγαπημένη μου. Ἐθνικοὶ λόγοι ἐπβάλλουν πάλι νὰ ταξιδεύσω εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Μοῦ ἀνέθεσαν νὰ πάω στὴν Ἐπίδαυρον καὶ νὰ γράψω γιὰ τὸν Ἡρακλῆ Μαινόμενον. Ἐὰν τὸ ἐγχείρημα ἐπιτύχῃ, θὰ πάρουμε χρήματα, καὶ μὲ τὰ χρήματα θὰ πάρουμε τροφίμα, διότι σπαράζει ἡ καρδιά μου νὰ βλέπω τὰ παιδιά μας νὰ πεινοῦν...

— Ἐέρεις τουλάχιστον τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου; μὲ ρώτησε ἡ γυναῖκα μου, πού θεωρεῖται ἀπ' ὄλους ὡς πρακτικὸς ἄνθρωπος. Ἐέρεις ποιὸς ἔχει γράψῃ τὸ ἔργο αὐτό;

— Ἐέρω. Ὁ Εὐρυπίδης, διότι τὸ διάβασα στὶς διαφημίσεις. Λε-

πομερείας μόνον τῆς ζωῆς του δὲν ξέρω, ἀλλὰ θὰ μάθω ρωτώντας. Εἶναι κανεὶς ἀπὸ τοὺς γυιούς μου ἐδῶ;

— Λεῖπουν καὶ οἱ δύο στὸ σχολεῖο. Στὴ μία θάρθουν. Ρῶτα μὲ τρόπο τὸν μεγάλο. Μπορεῖ νὰ ξέρη. Κι ὅσο γιὰ τὴν ὑπόθεσιν... Τί νὰ σοῦ πῶ;

— Ἡ ὑπόθεσις εἶναι τὸ λιγώτερο καὶ δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κυρίως μὲ ἀπασχολεῖ. Θάνατι πάλι φόνου καὶ αἰμομιξίες. Μιά φορὰ εἶχα δῆ τὸν "Οἰδίποδα Τύραννο". Ὁ Οἰδίποδας παντρεύτηκε τὴ μαμά του κι ὅταν στὸ τέλος τὸ ἔμαθε, ἔβγαλε τὰ μάτια του "Ἐ, κάτι τέτοιο θάνατι κι ὁ Ἡρακλῆς Μαινόμενος καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἀκνάρι θάνατι γραμμένος. Π.κ., ἐν ἀγνοίᾳ του θὰ παντρεύεται τὴν ἀδελφή του ἢ τὴ θεῖα του κ' ἐπειδὴ θὰ εἶναι μαινόμενος, θὰ σκοτώνη στὸ τέλος ἢ θὰ θγάζη τὰ μάτια τὰ δικά του καὶ τῶν παιδιῶν του. Διόλου ἀπίθανο νὰ κόβη καὶ τὴν γλῶσσα τῆς πεθερᾶς του. Ἀπὸ ἄνθρωπο ἔξαλλο, ὅλα νὰ τὰ περιμένης...

— Εἶκες δὲν εἶκες, τὴν ἔφερες πάλι τὴν κουθέντα γιὰ τὴ μαμά...

— Μά, ἀγαπημένη μου, ὑποθέσεις κάνουμε. Ἄλλιώς δὲν μπορῶ νὰ φαντασθῶ ἄνθρωπο μαινόμενο κι ἂν μοῦ ἀνέθετε τὸ Βασιλικὸν Θέατρον νὰ γράψω τραγωδία, κάτι τέτοιο θὰ ἔγραφα, διότι ἔτσι ἔχω συλλάβει τὸ θέμα... Τὸ θέμα, βέβαια, ἐκ πρώτης ὄψεως, θὰ σοῦ φαίνεται ἀνατριχιαστικό, ἀλλὰ ἐγὼ θὰ τ'ἔφερνα μὲ τρόπο, θὰ τὸ "μαλάκωνα" καὶ θὰ τὸ δούλευα ἔτσι σὲ σημεῖο ποὺ νὰ φαίνεται ὅτι μᾶλλον ἢ μητέρα σου μοῦ ζητεῖ νὰ τὴν καθαρίσω, ὥστε ἢ "κάθαρσις" νὰ ἐπέρχεται φυσιολογικά. Ἄς μὴ κρονοτριβοῦμε. Ἐτοίμασέ μου τὰ πράγματά μου· ἡ ὥρα περνᾶ καὶ χρόνου φείδου, ἔλεγον οἱ πρόγονοί μας.

— Θὰ σοῦ θάλω πυτζάμες, φανέλλες καὶ τρία πουκάμισα. Σοῦ φθάνουν.

— Καὶ πολλὰ εἶναι. Στὸ κάτω - κάτω κι ἂν δὲν μοῦ φθάσουν, ἀγοράζω ἀπὸ τὴν Ἐπίδαυρο ἂν βρῶ τίποτα φθηνό. Ἐνας γνωστός μου στὴ Ρόδο πῆρε ἕνα κοστούμι θαῦμα, σχεδὸν τζάμπα.

— Ἄν βρῆς τίποτα φθηνά, πάρε καὶ γιὰ μένα. Τὸ περσινὸ μου φουσιάνι...

Τῆς ἔκλεισα ἀπαλὰ τὸ τρυφερό της στόμα μὲ τὴν παλάμη μου.

— Σοῦσ. Ποθητὴ μου σύννευος, οὐ γὰρ κόσμον ἐνδύμασι ταῖς

γυναιξί φέρειν, ἀλλὰ κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν ἀνδράσι πλείον προτιμᾶσθε αὐτῶν φησίν.

— Λέω, ἄν. Ἄν βρῆς...

— Γινώσκω γύνοι. Ὑπαγε καὶ μὴ λέγῃς ἔπεα πτερόεντα, μηχτῶν πλήρη...

ὁ νέο, πῶς ὁ πατέρας πάλι φεύγει, βρῆκε ἀπροετοίμαστα τὰ παιδιὰ. Σπαρακτικὲς σκηνὲς ξετυλίχθησαν στὸ σπῆτι. Νόμισαν πῶς δὲν εἶχα ἀφήσει λεφτὰ γιὰ παγωτὰ καὶ δὲν ἤθελαν μὲ κανένα τρόπο νὰ μ' ἀποχωριστοῦν. Μίλησα

σκληρά :

— Ἐδῶ ὁ πατέρας σας φεύγει καὶ ποιὸς ξέρει πότε θὰ γυρίση κ' ἐσεῖς κάθεστε καὶ τσακώνεστε καὶ ὁ νοῦς σας ὄλο στὰ παγωτὰ καὶ στὸν πασατέμπο; Τί νὰ σᾶς πῶ; Ντρέπομαι, πραγματικὰ ντρέπομαι. Αὐτά, λοιπόν, εἶναι τὰ παιδιὰ μου, στὰ ὅποια εἶχα στηρίξει ὄλες μου τὶς ἐλπίδες κ' ἔφτυσα αἷμα γιὰ νὰ τοὺς δώσω τὴν πρέπον ἀγωγή; Ὅχι, ἐρωτῶ. Σᾶς ἔχω στερήσει τίποτα ὡς τώρα; Ἐγὼ δὲν ἤμουν ἐκεῖνος πού σᾶς πῆγαινα στὸν Καραγκιόζη, ἀκάριστα παιδιὰ;...

— Στὸν Καραγκιόζη μᾶς πῆγαινες γιὰτι σοῦ ἄρεσε ἐσένα, μὲ διέκοψε ἀπότομα καὶ ἀναιδῶς ὁ μέγας. Ἐμεῖς θέλαμε στὸ πολεμικὸ μὲ τὶς ἀερομαχίες...

— Αὐτὰ νὰ σᾶς λείπουν. Νὰ κοιτάζετε τὰ μαθήματά σας πρῶτα καὶ μετὰ τοὺς κινηματογράφους καὶ τὶς ἀηδίες. Καὶ δὲν μοῦ λές, μὲ τὴν εὐκαιρία, κύριε. Πῶς ἔγραψες στοὺς διαγωνισμοὺς;

— Πολὺ καλά, πατέρα.

— Εἶσαι βέβαιος;

— Μάλιστα. Τί; Ψέματα θὰ σᾶς πῶ;

— Γιὰ νὰ δοῦμε τί ξέρεις, πού τὰ ξέρεις ὄλα. Τί ἦταν ὁ Εὐριπίδης;

Τὸ παιδί κόμπιασε λιγάκι.

— Ὁ Εὐριπίδης ἦταν...

— Μάλιστα. Προχώρει.

— Ὁ Εὐριπίδης ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους Ἑλλήνας τραγικούς.

— Ποῦ γεννήθηκε; Λέγε.

— Γύρω στὰ 480 π.Χ. στὴν Σαλαμίνα. Ὁ πατέρας του ἐκαλεῖτο Μνήσαρκος καὶ ἡ μητέρα του Κλειτώ.

— Δὲν μᾶς λὲς τίποτα καινούργιο. Αὐτὰ τὰ ξέρουν κ' οἱ γάτες. Ἀνάφερε μου ἔργα ποὺ ἔχει γράψει. Γιὰ νὰ δοῦμε. Ἐδῶ σὲ θέλω. Ὅχι μάθαμε δυὸ ὀνόματα καὶ τὰ παπαγαλίζουμε...

— Ἐχει γράψει τὶς «Φοίνισες», τὴν «Ἐκάβη», τὸν «Ἡρακλῆ Μαινόμενο», τὴν «Μήδεια», τὸν «Ἴππόλυτο», τὴν «Ἀνδρομάχη», τὴν «Ἥλέκτρα» καὶ πολλὰ ἄλλα.

— Ὡστε αὐτὰ ἔχει γράψει ὁ Εὐριπίδης, ἔ;

— Μάλιστα, πατέρα. Τί; Ψέματα θὰ σᾶς πῶ; Μήπως ἔκανα λάθος;

Τὸν κοίταξα ἀπλανῶς.

— Πετάξου στὸ περίπτερο καὶ φέρε μου ἓνα πακέτο τσιγάρα. Καὶ σὺ, εἶπα στὸν μικρότερο, πᾶγε στὴν κουζίνα νὰ φᾶς.

Ὁ μέγας ἔφυγε γιὰ τὸ περίπτερο κι ὁ μικρὸς στὴν κουζίνα. Ἐμείνα μόνος. Ἀστραπαῖα ἀνοιξα τὸν μοναδικὸ τόμο ΕΛΛΑΣ ποὺ εἶχα. Κοίταξα στὴ λέξη θέατρο. Ἔργα τοῦ Εὐριπίδη τὰ προαναφερθέντα καὶ μερικὰ ἄλλα. Ξανάβαλα τὸν τόμο στὴ θέση του.

Ὁ γυιὸς μου ἔφερε τὰ τσιγάρα.

— Ὅριστε, μπαμπᾶ.

Τοῦ τὰ ἄρπαξα θάναυσα.

— Πήγαινε στὴν κουζίνα νὰ φᾶς κ' ἐσύ.

Ἐκοβα βόλτες πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους. Ἐτρωγαν μουδιασμένοι ἀμφότεροι.

— Κατάλαβες φίλε μου... Νὰ ἔχουν τὰ πάντα ἀπὸ τὸν πατέρα τους, νὰ τὰ βρίσκουν ὅλα ἔτοιμα, ἀλλὰ ὅταν τοὺς ρωτᾶς γιὰ ἓνα ἀπλούστατο πράμα, τί ἔργα ἔχει γράψει ὁ Εὐριπίδης, νὰ ξεκνοῦν τὶς «Ἰκέπδες», νὰ ξεκνοῦν τὶς «Τρωάδες» καὶ νὰ ξεκνοῦν, ποιὸ παρακαλῶ; Τὴν «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις». Ἄν ὑπάρκη Θεός... Πράγματα ποὺ πρέπει νὰ τὰ παίζουν στὰ πέντε δάχτυλα.

— Ἡ βαλίτσα σου εἶναι ἔτοιμη, μὲ διέκοψε ἡ γυναῖκα μου. Καὶ συμπλήρωσε χαμηλόφωνα: Τὰ τάραιξες τὰ κακόμοιρα. Ἄστα, ἐπὶ τέλους... Μὴν τοὺς μαυρίζεις τὴν καρδιά.

Μαλάκωσα ἀπότομα καὶ κοίταξα τὰ κεφάλια τους μὲ τρυφερότητα. Ἡ γυναῖκα μου εἶχε δῖσσο.

— Ἐλάτε παιδάκια. Ὁ πατερούλης φεύγει. Γιὰ τὸ καλὸ σας

πασχίζει. Ἐλάτε. Φιλήστε του τὸ χέρι καὶ πέστε του καλὸ ταξίδι. Καὶ παρακαλέστε τὴν Παναγίτσα νὰ ἔρθῃ γρήγορα κοντά μας.

Ὁ μικρός, θεοσεβούμενος, πῆρε τὸ χέρι μου καὶ τὸ γέμισε εὐλαθικὰ σάλτσες. Ὁ μεγάλος ἤρθε κοντά μου, κώνοντας μὲ τρόπο κεράσια μὲ τὸ ἄλλο του χέρι στὴν τσέπη του. Μοῦ ἔδωσε συγκινημένος τὸ βρεμένο του χέρι:

— Καλὸ ταξίδι, σεβαστέ μας πατέρα.

Στὸ κατῶφλι στεκόταν ἡ γυναίκα μου μὲ τὴν βαλίτσα καὶ τὸ μικρό μου γυιὸ δεξιά.

Πῆρα ἰδιαιτέρως τὸν μεγάλο. Σ' αὐτὸν τὸν μεγάλο ἔχω ὀλη μου τὴν ἀδυναμία. Τὸ παιδί αὐτὸ μὲ συγκινεῖ, γιατί ἔχει τὰ μάτια τὰ δικά μου, τὸ στόμα τῆς γυναίκας μου καὶ τὴν γλῶσσα τῆς γιαγιάς του.

— Παιδί μου, ἐγὼ θὰ λείψω. Δὲν ξέρω πόσο διάστημα θὰ κάνω. Φρόντισε τὴν μητέρα σου καὶ τὸν μικρό σου ἀδερφό. Ἐσὺ εἶσαι τώρα ὁ μόνος ἀντρας στὸ σπίτι. Σοῦ ἀφήνω ἓνα καλὸ ὄνομα καὶ κράτησέ το ψηλά. Τίμησέ το ὅπως τοῦ ἀξίζει καὶ μὴν ξεχνᾶς ποτὲ ὅτι λέγεσαι Μποσταντζόγλου.

Μὰ δάκρυα στὰ μάτια ἔφυγε τὸ παιδί. Γιὰ τραγωδία πῆγαινε ὁ πατέρας του, ἔπρεπε τραγικὴ νὰ εἶναι καὶ ἡ ἀναχώρησίς του.

Πῆρα τὴ βαλίτσα ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γυναίκας μου καὶ τὴν πέταξα στ' αὐτοκίνητο.

— Ἀντίο σας. Φεύγω γιὰ μακριὰ στὰ ξένα. Πηγαίνετε μέσα, χωρὶς νὰ γυρίσετε πίσω νὰ κοιτάξετε. Μὴν κάνετε σκληρότερο τὸν ἀποχωρισμό.

Πάτησα γκάζι καὶ μὲ χάσανε.

Ο ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΗΣ ΑΓΝΩΣΤΟΣ

Ενα αὐτοκίνητο μικρό, τρέχοντας ἰλιγγιωδῶς, μεταφέροντας ἓναν κύριο μέσης ἡλικίας μὲ εὐγενικὰ χαρακτηριστικά, διέσχιζε τὴ Λεωφόρο Ἐλευσίνος. Ἡ ἔκφρασις τοῦ ἐπιβάτου ἦταν πονεμένη. Σκληρὲς κοινωνικὲς συνθήκες τὸν ἄρπαξαν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ τὸν εἶχαν ἀναγκάσει νὰ ἐκπατρισθῇ. Τὸ σκληρὸ πρόσωπό του καὶ τὰ σφιγμένα χεῖλη του ἔδειχναν ἄνθρωπο ἀποφασιστικὸ κ' ἔτοιμο νὰ ἀντιμε-

τωπίση όλες τις αντιξοότητες. Ποιός ήταν ο άγνωστος αυτός; Κα-
νείς δεν γνώριζε.

Ο μυστηριώδης άγνωστος βγήκε από την Έλευσίνα, πέρασε το
Μεγάλο Πεύκο και τα Μέγαρα και άφησε πίσω του ό,τι ήταν έλλη-
νικό και ό,τι είχε ως τότε αγαπήσει. Πέρασε τα σύνορα και μπήκε
σέ ξένη επικράτεια. Τώρα διέσχιζε την Riviera. Τί τα θέλετε. Πι-
κρή είναι ή ξενητεία. Όλα του ήταν ξένα. Η μία ξένη πόλις διε-
δέχεται την άλλη. Πέρασε την κωμόπολι Κινέτα, την πολίχνην
Ag. Theodoroi, είδε με φρίκη τεράστια ρήγματα γης που τα απέ-
δωσε στους σεισμούς της Χιλής και άφησε πίσω του το καταραμένο
αυτό μέρος που είχε την έπιγραφή Isthmos.

Δεν μπορούσε ποτέ να φαντασθή πως μια καθίζησης εδάφους
θα γινόταν τόσο άλφαιασμένη. Ήταν ικανός να όρκισθή πως το
έργο εκείνο θα είχε γίνει από μηχανικούς και από ανθρώπινα χέρια
και όχι από τυχαίες γεωλογικές μεταβολές.

Ο ξένος πέρασε το Κλεοναί και σταμάτησε στο μέρος Hiliomoni-
dion, έκατσε σ' ένα καφενείο κ' έκανε νόημα στο γκαρσόνι.

— Καφέ, πλήζ.

— Έφτα - σείη, είπε ο μαίτρ.

Έρριξε ένα πονεμένο μέρος στο Χιλιομοντιόν. Το Χιλιομοντιόν
αυτό του θύμιζε λιγάκι το Λας Βέγκας. Ρώτησε διακριτικά κ' έμα-
θε πως είναι φυτώριο καλλιτεχνών. Έδώ γεννήθηκε, του είπαν, ή
ήθοποιός Irini Para και άλλοι.

Ήπιε τον καφέ του, έκανε τσιγάρο και σηκώθηκε σέ λίγο. Μπή-
κε πάλι στο αυτοκίνητό του κ' έβαλε μπρός. Στην εκκίνηση, παρά
λίγο να πατήσει έναν skilos εις την πατρίδα αυτή των Στάρ. Άντιέ,
Hiliomaudione, ήκούσθη λέγων με άριστην προφοράν, διότι ήρχιζε
να έγκληματίζεται.

Είς την πολιτείαν NEMEA, φανατικός τουρίστας, έζήτησε να
του δείξουν το σπίτι όπου γεννήθηκε ο Έρακλής. Του είπαν ότι ο
Έρακλής δεν έγεννήθη εκεί, άλλ' εκεί έδρασε φονεύσας τον
“Λιόντα”. Ο ξένος έπέμενεν ότι έφόνευσε λεοντάρι, διότι άκου-
στά είχε δια τον λέοντα της Νεμέας και όχι “Λιόνταν”. (Είς το θέα-
τρον Έπδαύρου, όπου συνήνησα τον έν λόγω Τουρίσταν, τον είδα
τελικώς εύχαριστημένον, διότι εις έπήκοον 11.000 θεατών ο Θάνος
Κωτσόπουλος έβεβαίωσεν ότι πρόκειται δια “Λιόνταν”).

Άπό Νεμέαν μέχρι Argos ο ξένος έπήγαινε σιγά - σιγά, διότι

μπέρδεψε τὰ διάφορα Argα καὶ Argos μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καθυστερήσῃ. Διασχίζοντας τὸν κάμπον τοῦ Argos εὐρίσκετο εἰς εὐθυμον κατάστασιν καὶ τραγουδοῦσε τὸ "Γκουανταναχάρα, Γκουανταναχάρα...", ἐπειδὴ προσπέρασε τὸ Dhalamanaga ποῦ τοῦ θύμισε νοσταλγικὰ τραγούδια τῆς Ἰσπανίας μὲ καστανιέττες. Εἶδε καὶ δυὸ - τρία ἐργοστάσια, ποῦ τὰ πέρασε γιὰ ἐπεξεργασία τοῦ Τομπάκο κ' ἔρριξε μὰ ματιὰ στὶς καπνοφυτεῖες γιὰ νὰ δῆ καμμιὰ Κάρμεν. Ἄντ' αὐτῶν εἶδε μιὰ κακορίζικη γρηὰ μὲ μαῦρο τσεμπέρι ποῦ κουβάλαγε ντομάτες. Οὔτε Δὸν Χοσέ, οὔτε λαθρεμπόριον, οὔτε ταυρομάχοι.

Εἰς τὰς 5 τὸ ἀπόγευμα, ξένος μεταξὺ ἀγνώστων, καθόταν σ' ἓνα καφενεῖο τῆς Nafrlion καὶ κτυποῦσε Palamidion διὰ νὰ τὸν ἀκούσῃ τὸ γκαρσόνιον καὶ νὰ τοῦ φέρῃ μίαν lemonadion διότι φαίνεται εἶχε korakiassi.

Διὰ τελευταίαν φορὰν ἐθεάθη καπνίζων ἓνα τσιγκαριλλος ἔξω ἀπὸ τὸ χωρίον Γιαννουεῖκα ποῦ βρίσκεται νοτίως τοῦ Βrountzeika καὶ βορείως τοῦ Houndaleika. Ἐκτοτε τὰ ἴκνη του ἐχάθησαν καὶ οὐδεὶς ἔμαθε τί ἀπέγινε.

6 τὸ θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου μπῆκα στὶς 6 καὶ μισή. Πέρσι, πλευρίσας καταλλήλως τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, κατάρθωσα νὰ παρακολουθήσω τοὺς "Βατράχους" ἀπὸ διακεκριμένην θέσιν. Φέτος, παίζομενος ὁ "Ἡρακλῆς Μαινόμενος", ὁ Γεν. Διευθυντὴς μὴ ἀνακαλυπτόμενος (ἴσως καὶ φρονίμως ποιῶν κρυπτόμενος) διότι ὁ Τζαμπατζῆς ἐφάνετο ἀναμενόμενος, παρηκολούθησα τὴν παράστασιν εἰς τὸ δικό μου δεκάδραχμον βασιζόμενος. Πέρσι ἤμουν στὶς πρώτες σειρές. Φέτος ἔπεσα λιγάκι ψηλὰ καὶ ἐθεάθην ἀναρριχώμενος.

Γιὰ νὰ περάσω τὴν ὥρα μου μετροῦσα τοὺς θεατὰς. Μπῆκαν ἐν συνόλῳ 11.269. Ὅταν τὴν Δευτέρα διάβασα πὼς οἱ θεατὰι ἦσαν 11.270, κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Ἐθνικοῦ, τὸ ἀπέδωσα εἰς ἀπάτην καὶ εἶπα ὅτι ἀνεβάζουν τὸν ἀριθμὸ ἐπίτηδες γιὰ νὰ δεῖξουν πὼς τὸ Φεστιβάλ εἶχε ἐπιτυχία, χωρὶς νὰ σκεφθοῦν ὅτι κάποιος ἦτο πιθανὸν νὰ μετροῦσε τοὺς προσερχομένους. Ἐγραψα ἓνα δριμύτατο γράμμα στὸ Βασιλικὸ καὶ μὲ στοιχεῖα ἀκλόνητα τοὺς ἀπέδειξα ὅτι 5.736 μπῆκαν ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ εἴσοδο καὶ 5.533 ἀπὸ τὴν δεξιὰ, ἄρα σύνολον 11.269.

Ἄπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ, λοιπὸν 11.270;

Ἄργότερα ἀντελήφθη ὅτι τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Οἱ θεαταὶ ἦσαν πράγματι 11.270, διότι ναὶ μὲν εἰσῆλθον 11.269, ἀλλὰ εἶχα ξεκάσει τὸν ἑαυτό μου, πού τοὺς μέτραγε κ' ἔτσι ἀναγκάστηκα νὰ γράψω ἕνα εὐγενικὸ γράμμα καὶ νὰ ζητήσω συγγνώμην, διότι τὸ "σφάλλιν ἀνθρώπινον", συνοδεύοντας μάλιστα τὸ γράμμα μὲ περικοπὲς ἀπὸ κείμενα τοῦ Θουκυδίδη, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπου ἀπὸ τὰ γραφόμενα τῶν ἀνωτέρω ἀπεδεικνύετο ὅτι ἀνθρώπος ἀλάθης δὲν ὑπάρχει κι ὅτι ὁ "ἀλαθῆτως λέγων κακὰ φρονεῖ".

Στὶς 7 ἄρχισα νὰ μετρῶ πόσοι κάθονται στὸν ἥλιο καὶ πόσοι στὴ σκιά. Μετὰ μέτρησα πόσοι ἦταν ἄντρες καὶ πόσες γυναῖκες, πόσοι κρατοῦσαν πρόγραμμα κι ἀπάνω πού ἄρχισα νὰ μετρῶ πόσοι φοροῦσαν ἄσπρα πουκάμισα καὶ πόσοι μπλέ, ἄρχισε ἡ παράστασι κι' ἀφωσιώθηκα στὸ θέαμα.

Ἦουκία ἀπλώθηκε διὰ μιᾶς καὶ νεκρικὴ σιγὴ ἔπεσε στὸ ἀκροατήριον.

Βγήκε ἕνας ἀξιωματοῦχος βάνουσος καὶ πέταξε ἔξω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα ἕνα γέροντα, μιὰ γυναῖκα καὶ τρία παιδιὰ. Ἡ γυναῖκα αὐτὴ ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ Ἡρακλῆ καὶ τὰ παιδιὰ τῆς ἦταν παιδιὰ του. Ὁ γέρονς ἄρχισε νὰ μιλάει. "Ἀκουγα πράματα συγκεχυμένα... πόν... ὠϊμέ... γδιά του... Δὲν ἔδωσα σημασία. Πολλὲς φορὲς τὸ παθαίνω στὸ θέατρο αὐτὸ τὸ πρῶμα, ὅταν κάθωμαι μακρὰ. Τὰ μισὰ λόγια στὴν ἀρχὴ δὲν τὰ καταλαβαίνω, ἀλλὰ σιγὰ - σιγὰ μπαίνω στὸ νόημα καὶ στὸ τέλος χειροκροτῶ.

Χιλιάδες, ὅμως θεαταί, μαζὶ μὲ μένα, δὲν ἄκουγαν καθόλου. Μόνον ὅταν ὁ γέροντας ὕψωνε τὸν τόνο τῆς φωνῆς του ἀκουγόταν κάπως... "Ὅταν ὁ τόνος ἔπεφτε ἢ γύριζε τὴ ράχη πρὸς τὴς κερκίδες γιὰ νὰ βρῖσῃ αὐτὸν πού τὸν πέταξε ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα, τότε ἔπρεπε νάχῃς δίπλα σου ἰέρεια τῶν Δελφῶν γιὰ νὰ στὰ ἐξηγῆ... Μυκῆνες... Ἄδη... ὠϊμέ... ἄτου... τὸν Λιόντα... Ὀϊμέ... ἀλοῖ... σθρῶν.

"Ἐνα τέταρτο γινόταν θρῆνος καὶ σπαραγμὸς ἐπὶ σκηνῆς. Χτυπόταν ὄρθιος ὁ γέροντας καὶ πλονζὸν ἔπεφτε ἡ γυναῖκα τοῦ Ἡρακλῆ, ἡ Μεγάρα, καὶ σπάραζε. Κι ἀντιλαλοῦσαν κάμποι καὶ βουναὶ καὶ ραγίζαν οἱ πέτρες τῆς Ἐπιδαύρου καὶ ξεσκαζόταν ἡ καρδιά τῶν θεατῶν στὶς πρῶτες κερκίδες κ' ἔπεφτε δάκρυ τῶν 75 δρακμῶν διακεκριμένο.

α

πὸ τὰ 25άρια, ὅμως, καὶ πάνω, στὶς κερκίδες τῆς Ἐπιδαύρου εἶχαν στοργυλοκαθήσει ἄνθρωποι μὲ πέτρινη καρδιά. Σύζυγοι ρωτοῦσαν τὶς γυναῖκες τους κ' ἔφτιαχναν λέξεις, μὲ παγερὴ ἀδιαφορία :

— Τί εἶπε; Κοντά του;

— Τὰ παιδιά του... Σοσο.

Τώρα στὴ σκηνὴ θηγῆκε ὁ χορὸς τῶν γερόντων. Στάθηκαν κυκλικά καὶ ὁ ἐπικεφαλῆς μάλωνε μὲ τὸν Λύκο, ἕναν σφετεριστὴ, ποὺ πῆρε τὸ θρόνο κ' ἔγινε αὐτὸς βασιλιάς, σκοτώνοντας τὸν πεθερὸ τοῦ Ἡρακλῆ (ὁ Ἡρακλῆς ἦταν στὸν Ἄδη μιὰ στιγμὴ, ὅπως πεταγόμαστε ἐμεῖς στὸ περίπτερο). Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ τῶν γερόντων μιλαγε αὐστηρὰ μὲ τὸν βασιλιὰ Λύκο καὶ τοῦ ἔλεγε: "Τί πράματα εἶναι αὐτὰ καὶ πετᾶς τὰ παιδιά του καὶ τὴ γυναῖκα του στὸ δρόμο, δὲν ντρέπεσαι;". "Ὅπως θὰ λέγαμε ἐμεῖς στὸν γείτονά μας: "Τί πράματα εἶναι αὐτὰ; Πετᾶτε τὰ σκουπίδια σας στὴν πόρτα μας: Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!..."

Κι ὁ βασιλιάς, δημοκρατικώτατος, ἀπαντοῦσε στὸ πεζοδρόμιο, φέρνοντας ἀντιρρήσεις, λέγοντας τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ ἐπὶ τοῦ δημιουργηθέντος ἐπεισοδίου... ληρά... δγιὰ του... τῆς Θήβας.. Ὠϊμέ .. σιγνό... φτῶν.

Κι ἀφοῦ νόμισε πὼς τὸν ἀποστόμωσε, ὀργίλος χώθηκε στὰ ἀνάκτορα τοῦ κ. Κλώνη. Οἱ θεαταὶ τῶν δεκαδράχμων ἄρχισαν νὰ κουνοῦνται ἀνυπόμονα. Τὸ ἔργο ἄρχισε νὰ κουράζη. Κάτι σοβαρὸ γινόταν στὴ σκηνή. Ἀκόμα καὶ νὰ ἀκούγανε τὰ λόγια, εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ τοὺς ἀφηνε ἀδιάφορους. Ἐπὶ μισὴ ὥρα γινόταν συζήτησι περιττή. Ὁ κόσμος ἄκουσε Ἡρακλῆς Μαινόμενος καὶ περιμένε δράση λυσσαλέα. Κι ὅταν ἐμφανίστηκε ὁ Ἡρακλῆς Κωτσόπουλος, ἀπὸ ἀντίδραση ξέσπασε σὲ παλαμάκια παταγώδη, σὰν νᾶλεγε: "Ἐπὶ τέλους. Τώρα ἀρξίζει ἡ γρήγορη πλοκὴ καὶ θὰ χαροῦμε φόνους καί, διάβολε, θὰ ἀκοῦμε".

Καὶ πραγματικά. Μίλησε ὁ Ἡρακλῆς σὲ μιὰ κατάσταση ἐξαλλου, σὰν πληγωμένο θηρίο, ὅταν ἀντίκρουσε τὴν γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του ποὺ τοὺς εἶχε κάνει ἔξωσι σὰν κακοπληρωτὲς ραδιοφώνου ὁ Λύκος, ἀλλὰ μετὰ τὴν πρώτην ἐντύπωσι, θὲς κ' ἐπειδὴ κουράστηκε νὰ γκαρίζη ὁ Ἡρακλῆς, ἔπεσε ὁ τόνος πάλι κι ἄρχισε ἐκεῖνο τό... ἡνων... Μυκῆνων... δγιὰ μου... ὦϊμέ... "Μᾶς ὑπο

κρέωσες κ' ἐσύ", εἶπε ἕνας ἄνθρωπος καὶ "Σρρς" εἶπε ἕνας κωροφύλακας.

Τὸ ἔργο τραβοῦσε τὸ δρόμο του. Ὁ κόσμος τῶν δεκαριῶν καιρόταν μονάχα τοὺς στρατιῶτες ποὺ μπαινοβγαίνανε χωρὶς λόγο ἢ καὶ διότι πιθανὸν νὰ ἦτο ἀπαραίτητη ἡ παρουσία τους. Τὰ χρώματα τῶν στολῶν ἦταν πολὺ ὠραῖα. Καὶ σὲ ὠρισμένα σημεῖα, ποὺ εἶπε ἐπειδὴ οἱ ἐπὶ σκηνῆς φώναζαν περισσότερο, εἶπε ἐπειδὴ ἡ πίεσι τῆς Ἐπιδουριακῆς ἀτμόσφαιρας εἶχε μεταπτώσεις, τὸ αὐτί μου ἔπιανε τὰ λόγια ἀπὸ ποιητικώτατη μετάφρασι. Λυπήθηκα ποὺ ἄκουσα μονάχα τὰ μισά.

Γιατὶ διαλέχτηκε, ὅμως, αὐτὸ τὸ ἔργο γιὰ νὰ προσφερθῆ σὰ δῶρο στοὺς 11.270 θεατὰς ποὺ ἔκαναν τὸν κόπο Κυριακάτικα νὰ διανύσουν 350 χιλιόμετρα καὶ νὰ φύγουν οἱ μισοὶ ἀπογοητευμένοι, δὲν μπόρεσα ἀκόμα νὰ τὸ καταλάβω. Καὶ λέω οἱ μισοί, διότι οἱ ἄλλοι μισοὶ θάκουσαν καὶ τί λέγανε καὶ κατὰ κάποιο τρόπο θὰ ἱκανοποιήθηκαν. Οἱ ἄλλοι ἀπλῶς τὸ εἶδαν. Δὲν τὸ ἄκουσαν. Ἄλλὰ καὶ τὰ χειροκροτήματα ποὺ ἀκούστηκαν δὲν ἦταν 11.270 ἐνθουσιασμένων κ' ἔδειχναν πῶς τὸ ἔργο δὲν ἄρесе.

Εἶμαι ὅμως περίεργος νὰ μάθω κάτι. Ἄν παρουσίαζα ἐγὼ ἕνα τέτοιο ἔργο — χωρὶς ν' ἀναφέρω βέβαια μέσα τὰ ὄνόματα Ἡρακλῆς, Κρέων κ.λπ., πρὶν ἀνακαλυφθῆ ὅτι τῷγραψε ὁ Εὐριπίδης, κ' ἔλεγα πῶς τῷγραψα ἐγὼ — θὰ μοῦ τὸ ἀνέβαζε τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο ἢ θὰ μοῦ τὸ ἀπέρριπτε μὲ τὴν ὑποσημείωσι πῶς εἶναι λιγάκι "πλαδαρό;". Ἄπλῶς μιὰ σκέψι κάνω.

Ὁ Ἡρακλῆς, ἀφοῦ εἶπε πολλὰ καὶ διάφορα στὴ γυναῖκα του καὶ στοὺς θεατὰς, κώθηκε στὸ ἀνάκτορο καὶ σκότωσε τὸν Λύκο τὸν κακὸ. Στὸν Λύκο τὸν κακὸ, πολὺ καλὸς ἦταν ὁ κ. Γκίκας Μπινιάρης. Ἄλλὰ ὁ Ἡρακλῆς δὲν προλαβαίνει νὰ χαρῆ τὴν εὐτυχία καὶ τὸ μεγαλεῖο του. Διότι στὰ κεραμίδια τῶν ἀνακτόρων ἐμφανίζεται μιὰ κοπέλλα στὰ ἄσπρα ντυμένη καὶ μᾶς λέγει πῶς λέγεται Ἴρις. Αὐτὴ λέει πολλὰ καὶ διάφορα ἐπὶ τῆς στέγης, φωτισμένη μὲ προβολεῖς καὶ σὲ λίγο ἐξαφανίζεται. Καὶ τότε ἀκούγεται μιὰ ἄλλη στὴν ἄλλη ἄκρη τῶν κεραμιδιῶν χωρὶς νὰ φωτίζεται, ντυμένη στὰ μαῦρα (μόνο τὸ κεφάλι τῆς φαινότανε καὶ δυὸ χέρια ποὺ κουνιόντουσαν) καὶ μᾶς εἶπε χωρὶς νὰ τὴν ρωτήσουμε πῶς τὸ ὄνομά της εἶναι Λύσσα.

Σὲ λίγο βγαίνει μαινόμενος, ὅχι ὁ Ἡρακλῆς, ἀλλὰ ἕνας ἀγγελιαφόρος, ποὺ τὸν ἔκανε ὁ Καζῆς, καὶ λέει στοὺς γέροντες, ποὺ

δουλειά δὲν ἔχουν σ' ὅλες τὶς τραγωδίες καὶ ξημεροβραδιάζονται ἔξω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα σὰ νᾶναι καφενές, πὼς ὁ Ἡρακλῆς τρελλάθη-
κε, λύσσαξε ἀπὸ τῆ Λύσσα καὶ σκότωσε, τὴ γυναῖκα του κ' ἔσφαξε
τὰ τρία του παιδιά.

Αὐτὸς ὁ Καζῆς, ἡ τερατολόγος ἦτανε ἡ γεννημένος κουτσομπό-
λης. Τὸ τί ἀπίθανα πράματα μᾶς ἔλεγε, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὰ περι-
γράψω. Λύσσαξε εἰς τὸ λέγειν αὐτὸ τὸ παιδί.

— Καὶ μπαίνω, πὸν λέτε, καὶ βλέπω...καὶ κάνω καὶ δείχνω...
κι ὅπως ἦταν ἐκεῖ ἡ γυναῖκα του... ἐκεῖ τὰ δυστυχῆ παιδιὰ του...
καὶ βουτάει τὸ μαχαίρι... καί, καί... ὅλο τέτοια.

Καὶ δὲ θρέθηκε οὔτε ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς ὑποπιθεμένους
σώφρονας γέρους τοῦ χοροῦ νὰ τοῦ πῆ:

— Καλὰ θρὲ παιδάκι μου, στόμα δὲν εἶχες νὰ φωνάξης, ἀλλὰ
μᾶς φέρνεις πρὸ τετελεσμένου γεγονότος; Μέσα γινόταν μακελ-
λειδ καὶ κόπτομε κιμᾶ παρουσία τοῦ πελάτου, κι ἀντὶ νὰ τρέξης νὰ
φωνάξης γιὰ τὸ ἔκατσοε κι ἀποστήθισες τί εἶπε ὁ Ἡρακλῆς καὶ τί
ἀπάντησε ἡ γυναῖκα του; Καὶ καλά, σκότωσε τὸ πρῶτο του παιδί,
σκότωσε καὶ τὸ δεύτερο, τὸ τρίτο δὲν φώναξε, δὲν τσίριξε;

Νὰ γιατί σᾶς λέω πὼς μοῦ ἔμειναν ἀμφιβολίες. Πιθανὸν ὁ Κα-
ζῆς νὰ ἐξηγοῦσε ὅτι τὰ ἔσφαξε ἀπάνω στὸν ὕπνο καὶ γι' αὐτὸ δὲν
ἀκούστηκε φωνή. Πάντως τὸ μόνο πὸν κατάλαβα, ἦταν πὼς ἐξη-
γοῦσε τί συνέβη μέσα στὰ ἀνάκτορα. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει,
ἀπορῶ γιὰ τὸ δὲν πρόσθεσε καὶ μερικοὺς φόνους ἀκόμα, ὥστε τὸ ἔρ-
γο νὰ γίνῃ πὸν ρεαλιστικό. Ἐδῶ ἐπρόκειτο περὶ κοτζᾶμ Ἡρακλέους
κ' ἕνας Ἡρακλῆς πὸν παλεύει μὲ λιόντες καὶ πνίγει τρικέφαλους
σκύλους στοῦ Ἄδη, ὠϊμέ, τὰ σκοτερὰ παλάτια, δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ
4 φόνους μονάκα σὰ νᾶναι κανένας λοχίας Ζουρνατζῆς, τὴ σπιγμὴ
μάλιστα πὸν διαθέτει ρόπαλο, μυϊκὴ δύναμη Καρπόζηλου κ' ἐπὶ
πλέον λυσσασμένος. Ἐδῶ ἄνθρωποι νηφάλιοι καὶ πετυχαίνουν καμ-
μιὰ φορὰ καλύτερα ἀποτελέσματα. Ἐδῶ ἀκοῦμε κατεδικάσθη διὰ 17
φόνους καὶ σηκώνουμε τοὺς ὦμους. Δὲν ξέρω μὲ ποιὸν ἀριθμὸ ἐγ-
κλημάτων μπορεῖ σήμερα νὰ ξαφνιασθῆ ἕνας θεατῆς, ἀλλὰ 4 φαί-
νονται, σὲ μᾶς πὸν ἔχουμε πάθει ἕνα εἶδος ἀνοσίας, ἀπλῆ ἀστυνο-
μικὴ παράβασι. Ἐδῶ καὶ τοὺς 300.000 νεκροὺς τῆς Χιροσίμα ἀκόμα
τοὺς συνηθίσαμε.

Σάμπως τὰ σκότωσε κι αὐτὰ πὸν ἔλεγε ὁ Καζῆς; Τὰ τρία παι-
διὰ πὸν μᾶς εἶπε ὅτι τᾶσφαξε ὁ Ἡρακλῆς, τὰ εἶδα νὰ παίζουν ὠ-

ραιότατα μετά τὸ τέλος τῆς παραστάσεως ἀπ' ἔξω. Καθαρὲς ἀπάτες δηλαδή. Ἔσομε νὰ δώσουμε τὰ λεφτά μας, σὸν τὰ πανηγύρια μὲ τὸ ἀκέφαλο σῶμα. Κρύψτε τα τουλάχιστον μωρέ, νὰ μὴν τὰ βλέπουμε ὥστε νὰ τὰ νομίζουμε πὼς εἶναι πεθαμένα. Ἡ τουλάχιστον δῶστε τους ἐντολὴ νὰ λένε πὼς προορίζονται γιὰ ἄλλη παράστασι κι ὅτι θὰ σφαχτοῦν τὴν ἄλλη Κυριακὴ.

Στὸ τέλος συνέρχεται ὁ Ἡρακλῆς ἀπὸ τὴ λύσσα κι ἀποφασίζει ν' ἀφήσῃ τὴ ζωὴ, μὰ τότε, παρουσιάζεται ὁ Θησέας, τοῦ λέει νάρθη στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ ξεκάσῃ καὶ τὸν πείθει νὰ ὑπομείνῃ τὸ πεπρωμένο.

Σωσιὰ. Νάρθη ἐδῶ ὁ Ἡρακλῆς, ποῦ τὸ μέλλον του θάναί ἐξασφαλισμένο καὶ ν' ἀπολυσσάξῃ μὲ τὴ ζέστη. Καὶ ποῦ ξέρεις; Μπορεῖ νὰ γίνουν καὶ τίποτα ἀνδρικὰ καλλιτεῖα καὶ νὰ βγῆ ἄλλοτερ Ἑλλάς καὶ νὰ μᾶς δηλώσῃ κι αὐτὸς πὼς τὰ "κόμπυ" του εἶναι ἡ κολύμβησι κ' ἡ ἵππασία καὶ πὼς χωρὶς ἄλογο τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ κινηθῆ, διότι ἀπὸ μικρὸς βγαίνοντας γιὰ ψώνια καβάλλαγε ἄλογο καὶ τράβαγε Ἐρμού, μπαίνοντας ἔφιπτος στὰ μαγαζιά καὶ φτάνοντας στὸ κῶρο τοῦ Στρατηγεῖου τάφηνε νὰ βοσκῆσῃ εἰς τὰς λειβαδέας τῆς Καπνικαρέας. Ἔτσι εἶναι. Ἀμα συνηθισῆ κανεὶς τὸ ἄλογο ἀπὸ μικρὸς, δυσκόλως τὸ στερεῖται.

Κι ὅσο γιὰ δουλειά, ὄρεξη νᾶχη καὶ τοῦ ὑποσχόμεθα ὑπερωρίες. Ὑπάρχει τὸ τέρας τῆς Φοροδιαφυγῆς, ὁ Λιόντας τῆς Ἀσιδωσύνης, τὰ μῆλα καὶ συλλήβδην τὰ φρούτα ποῦ κατάντησαν χρυσᾶ, ἡ κόπρος τῶν βοτσάλων. Καλοδεχούμενος θάναί μετὰ ἢ ἀνευροπάλου, νὰ τὸν βάλομε τροχονόμο νὰ βάλῃ σὲ τάξῃ τοὺς ἀφηνιάσαντας ἵππους τοῦ Διομήδη, τοῦ Ἀρχιμήδη, τοῦ Ἀριστείδη καὶ παντὸς καθημένου στὸ βολάν, διότι μήτε "πράσινα κύματα" μᾶς σῶζουν πιά, μήτε κόκκινα. Ἔλα, πεκλιθάνῃ Ἡρακλῆ, νὰ τρομάξουν οἱ μανδαρίνοι καὶ νὰ καθοῦν στὰ Τάρταρα τῆς γῆς. Ἔλα ἄγορι μου μὲ τὸν Κάπρο σου νὰ τὸν ἀμολᾶς κυριακάτικα ν' ἀνοίγῃ ὁδὸμο στὸν "Ἀγνωστο", διαλύοντας τοὺς ἀστυφύλακες, γιὰτὶ δὲν εἶναι βιολὶ αὐτό, νὰ παραλύῃ ὁ ρυθμὸς τῆς Ἀθήνας γιὰ μιὰ κατάθεσι στεφάνου. Ἔλα ἐδῶ Ἡρακλῆ καὶ σοῦ ὑποσχόμεθα τὸν στέφανον αὐτὸν νὰ στὸν κοτσάρουμε στὸ κεφάλι, ἂν μᾶς ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν ἀστυνομικὴ Ζώνη τῆς Ἀπολύτης περιφρονήσεως πρὸς τὸν κοινὸν νοῦ.

Αὐτὰ ποῦ λέτε εἶδα, χωρὶς ὄμως ν' ἀκούσω στὴν Ἐπίδαυρο. Καὶ μετὰ ἔτρεξα ἀναστατωμένος καὶ βούτηξα τὸ αὐτοκίνητό μου γιὰ

τὴν ἐπιστροφή. Κακὰ προαισθήματα πλημμύριζαν τὴν ψυχὴ μου. Θέλεις νὰ ἐμφανισθῆ καμμιά Λύσσα στὰ κεραμίδια καὶ νὰ βρῶ σφαγμένα τὰ παιδιὰ μου στὸ γυρισμό; Ἄς πατήσω γκάζι νὰ πρὸ- λάβω καμμιά συμφορὰ. Καὶ πάτησα πού λέτε γκάζι κι ἄρχισα νὰ προσπερνᾶω ἕνα- ἕνα τ' αὐτοκίνητα, μέσα σὲ ἀποθέωσι σκόνης.

Κι ἀπάνω πού προσπερνοῦσα τὸ πέμπτο, πού μοῦ φάνηκε πὼς βραδυποροῦσε, ἀκούω ἕναν μοίραρχο πού πετάχτηκε μπροστά μου, γιὰτὶ παραφύλαγε φαίνεται, νὰ φωνάζη καὶ νὰ ὠρύεται :

— Γιατί, γιατί προσπερνᾶς τ' ἀμάξια, μωρέ; Δὲν ξέρεις πὼς ἀπαγορεύεται; Χώσου στὴ σειρά σου... ρατᾶ... σταρδε...

Καὶ μοῦ ἔλεγε κι ἄλλα λόγια πικρὰ στὰ σκοτεινά, ὥσπου ἀπομακρύνθηκα καὶ δὲν ἄκουγα πὰ τί ἔλεγε.

Μέχρι Ναύπλιο πῆγα καρροτσάκι πίσω ἀπὸ ἕνα λεωφορεῖο. Δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ θιάζωμαι. Ἡ Λύσσα ἀπεδείχθη ὅτι εἶχε ἐμφανισθῆ στὴ Στέγη τῆς Χωροφυλακῆς Ἐπιδαύρου.

6 τὴς 12 καὶ μισὴ βρέθηκα στὴν Κόρινθο. Μπῆκα σ' ἕνα μαγαζὶ μὲ φῶτα καὶ ζήτησα νὰ φάω. Οἱ ἄνθρωποι ἦταν πονετικοὶ καὶ μοῦ φέρανε ἕνα πιάτο φαί, ἀλλὰ κρύο. Τοῦς ρώτησα γιὰτὶ τέτοια μέρα δὲν ἀνάβουν φωτὰ — μιὰ καὶ θᾶρθουν κι ἄλλοι ἀπὸ τὸ Φεστιβάλ λυσοσασμένοι, τῆς πείνας τῆς φαρμακερῆς παιδιὰ — κ' ἔλαβα τὴν ἀπάντησι πὼς καὶ πέρυσι πού κρατήσαν τὴς φωτῆς ἀναμμένες, λίγοι περάσανε. Τὰ ἴδια μοῦ εἶπαν καὶ πέρυσι στὸ Ναύπλιο, σ' ἕνα ὑποτίθεται κεντρικὸ μαγαζὶ. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θᾶναι, τοῦ χρόνου, νὰ παίρνουν ὄλοι φαί μαζί τους πηγαίνοντας στὴν Ἐπίδαυρο γιὰ νὰ λαμβάνη μετὰ τὴν παράστασι κώραν καὶ τὸ Φεστιβάλ τοῦ Τσιγγαναριοῦ ἢ νὰ σκορπίζονται οἱ περισσότεροι στὰ ἐνδιάμεσα χωριουδάκια τοῦ Κρανιδιοῦ ἢ τῶν Μπρουντζέικων, ὅσοι ἀπεχθάνονται τὸ παγωμένο λίπος καὶ νὰ προτιμοῦν τοὺς χωρικοὺς μαγαζάτορες πού ἀπὸ θλακεία φαίνεται κατορθώνουν νὰ ἔχουν φωτιὰ ὅλη τὴ νύχτα καὶ νὰ σιγοψήνουν ἄρνια καὶ κοκορέτσια καὶ νᾶκουν κυριακάτικα καὶ φρέσκο χωριάτικο ψωμί. Δυὸ ὀκάδες κάρβουνα, πού ν' ἀνάβονται κατὰ τὴς 12, μὲ τὴ λῆξι τοῦ Φεστιβάλ, ὥστε νὰ προσφέρωνται μερίδες ζεστές, εἶναι φαίνεται κάτι τὸ ἀσύλληπτον πού δὲν μπορεῖ νὰ χωρέσῃ τὸ μυαλὸ τοῦ Ναυπλιέως καὶ Κορινθίου καταστηματάρχου.

Τὸ Φεστιβάλ κάνει τὸ καθήκον του. Φέρνει ἐπὶ 4 ἑβδομάδες ἀπὸ 15.000 ἀνθρώπους κάθε Σαββατοκύριακο. Οὐδείς δὲ ἀπ' αὐτούς, μετὰ τὴ λήξει τῆς παραστάσεως, διανοεῖται νὰ φάη στὴν Κόρινθο. 15.000 ἄνθρωποι πρὸς 20 δρχ. τὸ κεφάλι μᾶς κάνουν 300.000 δρχ. Αὐτὸ τὸ ποσὸν κατορθώνει ὁ Τουρισμὸς καὶ τὸ φέρνει στὸν Νομὸ Ἀργολιδοκορινθίας, κύριοι, σὰ πόδια σας. Κανείς δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ τὰ μαζέψῃ;

Ἦρρες εἶναι μοῦ φαίνεται ν' ἀνοίξω κανένα πατσατζήδικο στὴν Νταλαμανάρα μὲ ἰσπανικὰ νούμερα καὶ νὰ τὰ μαζεῦω ἐγώ.

Ὅπως βλέπετε, ἔλυσα κι αὐτὸ τὸ πρόβλημα.

Χαρούμενος τώρα ποῦ θρῆκα ἐπιτυχεῖς λύσεις, προχωρῶ γιὰ τὴν Ἀθήνα. Προσπερνῶ χάριν γούστου δυὸ θηριώδη ἰδιωτικὰ μὲ πλούσια τὰ ἐλέη εἰς μέταλλα καὶ προφυλακτῆρες, αἰσθάνομαι νικητῆς γιὰ δυὸ χιλιόμετρα καὶ νοιώθω ἄνετα στὸ βολάν. Βλέπω στὴ διαδρομὴ σταματημένα φορτηγὰ καὶ ἰδιωτικῆς χρήσεως ν' ἀλλάζουν νυχτιάτικα λάστιχα καὶ λέω γελώντας:

— Δὲν εἶναι τίποτα. Λάστιχα εἶναι, τρυπᾶνε. Ἀλλάχτε τα.

Μέχρι τὰ Μέγαρα, γίνομαι πειρακτῆρι. Μέχρι Μεγάλο Πεῦκο, σαρκαστῆς. Γελοῦσα σαρδονίως μέσα στὴ μαύρη νύχτα. Ἔξω ἀπὸ τὴ "Χαλυβουργικὴ", αἰσθάνθηκα πὼς κάτι δὲν πῆγαινε καλά. Εἶπα νὰ σταματήσω, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦταν σκοτεινὰ, ἀποφάσισα νὰ τὸ πάω μέχρι τὰ Διῦλιστήρια, ὥστε φέγγοντας ἢ φλόγα τοῦ φωταερίου νὰ δῶ τί συμβαίνει. Ἔκανα ὁμως τρακόσια μέτρα καὶ στάθηκε ἀδύνατο νὰ προχωρήσω. Ἀναγκάστηκα νὰ κατέβω καὶ ν' ἀνάψω σπῆρτα.

Τίποτα τὸ σοβαρό. Λάστιχο μὲ εἶχε πιάσει. Καὶ τὰ λάστιχα τρυπᾶνε. Καὶ ὅταν τρυπᾶνε, τ' ἀλλάζεις. Καὶ γιὰ νὰ τ' ἀλλάξῃς, γίνεσαι χάλια. Κι ὅταν γίνεσαι χάλια, βλαστημᾶς καὶ τὰ βάζεις μὲ τῆς ἐταιρίες ποῦ πᾶνε καὶ φτιάχνουν τὰ πρατήριά τους ὅπου ἔχει φῶς.

Τί ἔλεγα πρὶν; Πὼς θ' ἀνοίξω κέντρο στὴν Νταλαμανάρα; Λοιπόν, σκέφτηκα πὼς θὰ κάνω κάτι καλύτερο. Θ' ἀνοίξω βουλκανιζατέρ ἀπέναντι ἀπὸ τὴ "Χαλυβουργικὴ". Θὰ βάλω φωτεινὴ ἐπιγραφή: ΜΕΤΑ ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΕΠΙΣΚΕΦΘΗΤΕ ΜΑΣ. ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΟΜΕΝ. Τὸ κακὸ εἶναι πὼς μόλις τ' ἀνοίξω ἐγώ, τότε εἶναι ποῦ θὰ μὲ κυκλώσουν 10 βουλκανιζατέρ κατὰ τὸ Ρωμῆικο σύστημα. Σάμπως τὰ ἴδια δὲν κάνανε μὲ τὰ σουθλάκια; Ἕνας πρωτάρχιση, καὶ πλημμύρισε ἡ Ἀθήνα. Τὰ ἴδια μήπως δὲν κάνανε καὶ μὲ τὰ παγωτὰ χωνάκια; Ἀλλὰ Ρωμιοὶ δὲν εἴμαστε; Τί περιμένεις;

Μπάφιασα με την αλλαγή της ρόδας. Αισθάνθηκα να διψῶ. Ἦθελα νὰ πλύνω καὶ τὰ χέρια μου. Πουθενὰ δὲν φαινόνταν καφε-νεῖο. Ἄχ, νὰ εἶχα ἕνα παγωτό, εὐχαρίστως θὰ τῆτρωγα. Θᾶπρεπε σὲ μιὰ τόσο μεγάλη διαδρομὴ νὰ ὑπῆρχαν μερικά καταστήματα, ὥστε νὰ δροσίζεται κανεὶς μ' ἕνα παγωτό.

Τὸ βουλκανιζατέρ τὸ ἔβλεπα μᾶλλον παθητικό. Τὸ παγωτὸ κω-νάκι τῶβλεπα μὲ προοπτική. Ἄς φτάσω μὲ τὸ καλὸ στὴν Ἀθήνα καὶ βλέπουμε. Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲ θέλουν βιασύνη.

Ἔβαλα μπρὸς καὶ συνέχισα. Ἦταν μαγεῖα ἢ θάλασσα. Ἀνέ-

πνευσα τὸ ζωογόνο ἰώδιο. Μετὰ ἀπὸ τέτοια διαδρομὴ καὶ μετὰ τὴν ἀπώλεια τόσων θερμίδων, ὁ ὄργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εὐχαρίστως δέχεται ἕνα σουβλάκι πικάντικο. Ἀλλὰ ποῦ νὰ βρῆς σουβλάκι τέ-τοια ὥρα.

Πῆρα τὰ κεφάλαιά μου ἀπὸ τὰ παγωτὰ καὶ δοκίμασα νὰ τὰ ρί-ξω ὅλα στὸ πρότυπον Σουβλακοπωλεῖον. Ἔβλεπα κι ὅλας τὸ κα-τάστημά μου γεμᾶτο καπνοὺς καὶ κνίσες, τὴν γυναίκα μου νὰ μὴν προλαβαίνει νὰ σερβίρη, ἐγὼ στὸν πάγκο νὰ τακτοποιῶ τὰ λεφτὰ χωριστὰ τὰ πενηντάρικα καὶ χωριστὰ τὰ κατοστάρικα καὶ τὰ δύο μου παιδιὰ μὲ καθαρὰ ρουχαλάκια νὰ στέκωνται στὴν πόρτα καὶ νὰ φω-

νάζουν: "Γιὰ περᾶστε κύριοι, πὸν διανυκτερεύομεν... Γιὰ περᾶστε...".

Νὰ δουλέψω 10 χρόνια ἔτσι, 10 φεστιβαλικὲς σαιζὸν γεμάτες, καὶ κλείνοντας τὰ μάτια μου κάποτε ν' ἀφήσω στοὺς γιουὺς μου μιὰ ἀνθοῦσα ἐπιχείρησι.

Ξημερώματα, ἀπὸ κάποιο λόφο τοῦ Σκαραμαγκᾶ, ἀντίκρυσσεν τὰ χῶματα τῆς Ἀθήνας. Ἡ καρδιά μου χτύπησεν δυνατὰ. "Ἄραγε θὰ μὲ γνῶριζαν ὅταν θὰ ἔφταναν στὸ σπίτι μου ἔπειτα ἀπὸ τόσον καιρὸ; Σαρανταδύο ἐτῶν τοὺς εἶχα ἐγκαταλείψει. Πῶς νᾶγιγαν τὰ παιδιὰ μου ἔπειτα ἀπὸ τόσο μακρὸ χωρισμὸ;

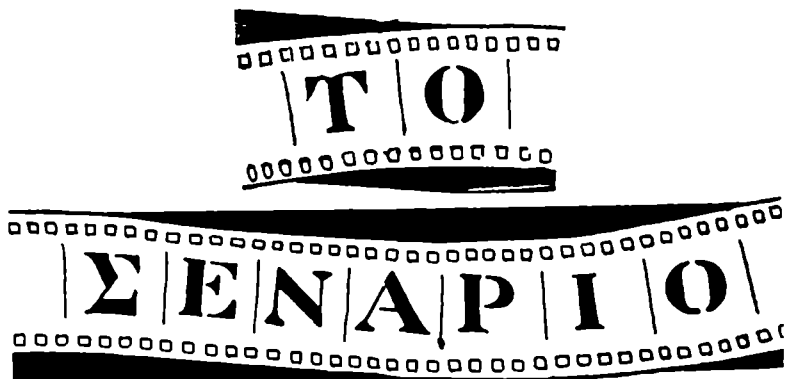
"Ἐξω ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἕνα παλληκάρι ὠραιότατο μὲ περίμενε, ὡς 20 ἐτῶν ἀπάνω - κάτω.

Τὸ ἔσφιξα τρυφερὰ στὴν ἀγκαλιά μου.

— Παιδί μου, δὲν μὲ ἀναγνωρίζεις; Πῶς μεγάλωσες ἔτσι;

Καὶ φίλησεν τὸν ἐκκληκτὸ γαλατᾶ.

ΤΟ
ΣΕΝΑΡΙΟ

‘Ο φίλος μου, ὁ Βαγγέλης, πού ἐθαύμαζε τὸ γράψιμό μου, δούλευε ὡς καλλιτεχνικὸς συντάκτης σὲ μιὰ ἐφημερίδα καὶ εἶχε πολλές κινηματογραφικὲς γνωριμίες. Πάντα μοῦ ἔλεγε γιὰ τὰ ἔργα καὶ ὅτι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κινηματογράφος μας κωλαίνει, εἶναι διότι δὲν ὑπάρχουν καλὰ σενάρια.

— Δῶσε μου κάτι καλὸ, κι ἀναλαμβάνω νὰ στὸ γυρίσω ἀμέσως. ‘Ο Μπαρμπουνόπουλος ὁ παραγωγός, εἶναι φίλος μου, εἶπε ὁ Βαγγέλης.

— Ποιὸς εἶναι αὐτός;

— Τὴ φήρμα “Μπαρμπουνόπουλος καὶ Σια” δὲν ξέρεις; Ποῦ ζῆς τότε; Δὲν ἔχεις δεῖ τὸ “Ἀμάρτησα καὶ μπήκα στὸν πειρασμό”;

— ‘Οχι.

— Τὴν κομεντὶ “Σκάνδαλα στὸ Τελωνεῖο”;

— Οὔτε.

— Οὔτε τὴ “Φεσοπούλα” πού ἔκανε πάταγο μὲ τὴν Τιτίκα Βρατσάνου; Ξέρεις, ὁ Μπαρμπουνόπουλος τὴν λανσάρησε...

— ‘Οχι.

— Οὔτε τὸ ντοκυμανταῖρ “Ψυχράδες καὶ ρεύματα”; Τίποτα;

— Τίποτα.

— Καλὰ, τότε δὲν ἔχει σημασία. Θὰ εἶσαι πῶ ἀνεπιηρέαστος. Γράψε μου κάτι καλὸ γιὰ τὴν Τιτίκα καὶ φέρτο μου νὰ πᾶμε μαζί.

— Σύμφωναι. Τὴ Δευτέρα θὰ τὸ ἔχης.

Μετὰ τὰ λίγα αὐτὰ λόγια χωρίσαμε. ‘Ο Βαγγέλης πῆγε στὴ δουλειά του κ’ ἐγὼ ἔπеса μὲ τὰ μοῦτρα στὸ γράψιμο. Ἐργάστηκα σκληρὰ γιὰ νὰ ἀνυψώσω τὸν Ἑλληνικὸ Κινηματογράφο ποιητικά.

Μιά εβδομάδα αργότερα, πήγα μεσημέρι στο γραφείο του με την τσάντα μου.

— Πώς πάμε;

— Έτοιμος για την Τιτίκα.

— Έβγαλες τίποτα καλό;

— Έφτιαξα καμμιά δεκαριά να διαλέξει.

— Ωραία τότε. Ή δουλειά με τον Μπαρμπουνόπουλο είναι κλεισμένη. Ίσως κ' έπί τόπου να υπογράψης τα συμβόλαια.

— Άς αποδοθῆ καλά τὸ ἔργο μου ἀπὸ τὴν Τιτίκα καὶ τὸ κρῆμα εἶναι τὸ λιγώτερο ποὺ μ' ἐνδιαφέρει. Δουλεύω γιὰ τὴν Τέχνη.

— Ωραία τότε, πάμε.

Μπήκαμε σ' ἓνα ταξὶ καὶ πήγαμε στὸ στούντιο. Ήταν διάλειμμα γυρίσματος κ' ἡ Τιτίκα με μιὰ ρόμπα καθόταν πτωμα σὲ μιὰ πολυθρόνα ἀπὸ τὴν ὑπερένταση. Εἶχε δώσει ὄλο τῆς τὸν ἑαυτὸ στὸ ἔργο "Θαῦμα στὴν Κολοπετεινίτσα". Ὁ Βαγγέλης ἔκανε τὶς συστάσεις.

— Τιτίκα μου, νὰ σοῦ συστήσω τὸν κύριο ποὺ σοῦ ἔλεγα.

— Ἄ, καίρω πολὺ, εἶπε ἡ Βρατσάνου.

— Δεσποινὶς Τιτίκα, καίρω πολὺ ποὺ μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ σᾶς γνωρίσω ἀπὸ κοντά. Σᾶς ἔχω θαυμάσει χιλιάδες φορές στὸ πανί. Σᾶς θαύμασα στὸ ντοκυμανταῖρ "Ψυχράδες καὶ ρεύματα", στὸν "Πειρασμὸ τοῦ Τελωνείου" καὶ στὸ "Ἀμάρτησα με σκάνδαλα". Μπορῶ νὰ πῶ, χωρὶς νὰ θεωρηθῶ κόλαξ, πὼς τὸ δνομά σας εἶναι μιὰ ἐγγύησις ποιότητος. Ὁρισμένα ἔργα σας τὰ ἔχω δεῖ δέκα καὶ δεκαπέντε φορές, ἀσκέτως ἂν τὰ σενάρια δὲν εἶναι στὸ ὕψος Σας.

— Γι' αὐτὸ εἶπα στὸν Βαγγέλη ποὺ σᾶς γνωρίζει νὰ με φέρη σ' ἐπαφῆ μαζί σας. Μοῦ εἶπε δι εἶσθε καταπληκτικὸς.

— Δεσποινὶς Τιτίκα μου, δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ περιαιτολογῶ. Θὰ ἀρκεσθῶ μόνον νὰ σᾶς διαβάσω μερικά. Βασίζομαι στὴν κρίσι σας...

— Καθῆστε κι ἀρχίστε, λοιπόν. Σᾶς ἀκούω μ' ἐνδιαφέρον...

Ἐκατσα, ἀνοιξα τὴν τσάντα κ' ἔβγαλα τὸ πρῶτο σενάριο. Ήταν τὸ δράμα "ΜΗΤΕΡΑ, ΠΑΡΑΣΥΡΘΗΚΑ...". Ἡ ὑπόθεσις ἦτο ὡς ἐξῆς: Τὴν ὥρα ποὺ κοιμᾶται μιὰ νέα, γίνεται νεροποντὴ, παρασύρεται ἀπὸ ἓναν χείμαρρο καὶ μπαίνει στὸ δωμάτιο ἐνὸς ἐργένη. Πλέκεται ἐκεῖ ἓνα εἰδύλλιο, ἀλλὰ τὴν ὥρα ποὺ αὐτὸς ἐπιχειρεῖ νὰ τὴν κἀνη δική του, γίνεται μιὰ ἄλλη νεροποντὴ με ἀντίθετον κατεύθυν-

σιν και ή νέα, μετά άπουσίαν 8 μηνών, ξαναμπαίνει στο σπίτι της και γλυτώνει την τιμή της. Αυτό ήταν το “ΜΗΤΕΡΑ, ΠΑΡΑΣΥΡΘΗΚΑ”.

— Πώς σās φάνηκε; ρώτησα μόλις τελείωσα.

— Είμαι ακόμη συγκινημένη, είπε ή Τιτίκα. Δέν περίμενα τόση δύναμη φαντασίας.

— Και πού να δής και τα άλλα, Τιτίκα. Αυτό ήταν ένα μικρό δείγμα, είπε ό Βαγγέλης.

— Άκούστε κ’ ένα άλλο, είπα θγάζοντας ένα αισθηματικό. Με λίγα λόγια, έχει ως εξής: Μιά κοπέλλα στο δρόμο, την δαγκώνει ένα σκυλι λυσσασμένο. Ή νέα πηγαίνει στο Λυσοιατρείο για θεραπεία κ’ εκεί την έρωτεύεται ό γιατρός πού της κάνει τις ένέσεις. Ό γιατρός ήμως είναι άρραβωνιασμένος, άλλ’ έπειδή το πάθος του για την κοπέλλα είναι ίσχυρό, προτείνει στη μνηστή του να το διαλύσουν φιλικά, για να πάρη την λυσσασμένη. Οί συγγενείς της κοπέλλας ρίχνονται στον γιατρό για την προσβολή και ή πρώτην πεθερά του, σε μιá δραματική σκηνή, τον δαγκώνει και σε λίγον καιρό ό άτυχος γιατρός πεθαίνει λυσσασμένος, λέγοντας: “Μ’ έφαγαν τα σκυλιά”.

— Πώς σās φαίνεται αυτό; ρώτησα όταν τελείωσα το δεύτερο.

— Δέκα φορές πιο άνώτερο άπ’ το πρώτο. Τί τίτλο έχετε;

— “Ή Λύσσα και οί άλλοι”.

— Άραιο είναι, είπε ή Τιτίκα, αλλά δέν έχει πολú ρόλο για μένα. Όλο ό γιατρός κυριαρχεί...

— Δέν άνπιλέγω, αλλά και στις λίγες πού εμφανίζεσθε, θα καλάσετε κόσμο. Ξέρετε τί είναι να θγαίνετε στη σκηνή με άφρους στο στόμα;

— Μα άφρου θα έχω υποβληθῆ σε θεραπεία, γιατί να λυσσάξω;

— Διότι ό γιατρός με τους καυγάδες, παραμελεί τη θεραπεία σας και ή νόσος προχωρεί.

— Και πώς τελειώνει το έργο;

— Μόλις ό γιατρός πεθαίνει, γυρίζετε στο φτωκικό σας δωμάτιο με άφρους στο στόμα, γίνεται μιá τρομερή νεροποντή πού πέφτει άπάνω σας, πεθαίνετε, διότι ως γνωστόν ό λυσσασμένος δέν άντέχει στο νερό. Με τις πρώτες ψιχάλες θα δείζετε ότι ψοφάτε. Έδώ μπορούμε να δείζουμε και λίγες καταστροφές, τίποτα γεφύρια πεσμένα, ψόφια άλογα και να το κάνουμε κοινωνικό...

— Τί νά σᾶς πῶ... Αὐτὸ πὰ εἶναι ζήτημα παραγωγῆς. Τί ἄλλο ἔχετε;

— Τὸ τρίτο λέγεται "ΚΑΤΑΤΡΕΓΜΕΝΗ ΤΗΣ ΜΟΙΡΑΣ". Ἄρ-
χικῶς ζῆτε στὴν Ὀνδούρα εὐτυχῆς. Ξεσπᾶ ὁ Τυφῶν "Χάτσι", πνί-
γεται ὁ ἄνδρας σας, καὶ σᾶς παντρεύεται τότε ἕνας σκηνοθέτης ποῦ
γυρίζει σκηνὲς τῆς καταστροφῆς καὶ σᾶς πηγαίνει στὸ Χόλλυγουντ.
Ἔνα μῆνα μετὰ, καίγεται ἡ βίλλα σας, καίγεται καὶ ὁ ἄνδρας σας καὶ
ἀποφασίζετε νὰ ἔρθετε στὴν Ἑλλάδα νὰ ἡσυχάσετε καὶ νὰ θρῆτε
σταθερότητα. Μένετε στὸ Περιστέρι καὶ ξαφνικὰ σὲ μιὰ καταιγίδα
γκρεμίζεται τὸ σπίτι σας καὶ πνίγεσθε κ' ἐσεῖς.

— Δὲν νομίζετε ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ εἶναι πολυέξοδο; Τόσες
πλημμύρες καὶ καταστροφὲς γιὰ νὰ γίνουν...

— Μὴ φοβᾶσθε. Θὰ κολλήσουμε κομμάτια ἀπὸ ἐπίκαιρα. Τὸ
πολὺ - πολὺ νὰ μᾶς χρειασθῆ μιὰ βάρκα. Ὅλο τὸ ἔργο γίνεται σὲ μιὰ
στέγη. Ἐκεῖ σκαρφαλωμένη σᾶς γνωρίζει ὁ σκηνοθέτης, ἐκεῖ ἀνε-
βαίνετε ὅταν πᾶν φωτιὰ κ' ἐκεῖ ξανανεβαίνετε ὅταν θρέχη στὸ
Περιστέρι. Μπορεῖ νὰ τ' ὀνομάσουμε καὶ "ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΣ ΧΩΡΙΣ
ΑΠΟΣΚΕΥΕΣ".

— Τί ἄλλο ἔχετε;

— Ἄπ' ὅλα ἔχω. Ἐσεῖς τί θέλετε; Αἰσθηματικό; Ἀντιπτάσεως,
Περιπετειῶδες; ἔχω κ' ἕνα ὠραῖο ἀστυνομικό, ἂν ἐνδιαφέρεστε.
Εἶναι ὅ,τι πρέπει γιὰ σᾶς. Λέγεται ὁ "ΣΚΕΛΕΤΟΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥ-
ΡΑΣ". Ἄν βροῦμε κ' ἕναν μουσικὸ ποῦ νὰ γράφῃ καλὴ μουσικὴ
γιὰ τοὺς σκελετοὺς, θὰ καλᾶσῃ κόσμος.

— Πῶς εἶναι ἀπάνω - κάτω;

— Νά, ζῆτε στὴν Κέρκυρα πρὸ 100 ἐτῶν μ' ἕναν πλούσιο σύ-
ζυγο. Ἄλλὰ ἐσεῖς ἀγαπᾶτε κάποιον ἄλλον καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ
ἐραστοῦ σας, τὸν σκοτώνετε καὶ τὸν θάβετε στὸ ὑπόγειο. Ὅπότεν
ξαφνικὰ ὁ σκελετός...

— Ἄχ, εἶναι πολὺ ἄγριο. Δὲν μ' ἀρέσει...

— Σταθῆτε τότε. ἔχω ἕνα ἄλλο καταπληκτικώτερο γιὰ σᾶς.

— ἔχει ρόλο πολὺ γιὰ μένα;

— Πῶς δὲν ἔχει. Ὅλο ἐσεῖς ἐμφανίζεσθε...

— Γιὰ νὰ τ' ἀκούσουμε μὲ δυὸ λόγια...

— Λοιπὸν, ἀκούστε τὸ σκελετό.

— Μὰ τὸν σκελετὸ μου τὸν εἶπατε. Δὲν μ' ἀρέσει.

— Τὸν σκελετὸ τῆς ὑποθέσεως θέλω νὰ πῶ...

— “Α, με συγκωρεΐτε... Σᾶς ἀκούω.

— Λοιπόν. Εἶσθε παντρεμένη μ’ ἕναν ὀφθαλμίατρο καὶ ζῆτε εὐ-
τυχισμένη. Αἰφνιδίως ὁ ὀφθαλμίατρος πεθαίνει. Κατόπιν ἐμφανίζε-
ται στὴ ζωὴ σας ἕνας ἄλλος ὀφθαλμίατρος. Τότε πεθαίνει καὶ ὁ πε-
θερός σας, πὺ κατὰ σατανικὴν σύμπτωσιν, εἶναι καὶ αὐτὸς ὀφθαλ-
μίατρος...

— Πολὺ ὠραῖα πάει.

— Πράματα πὺ γίνονται δηλαδὴ.

— Λοιπόν;

— Λοιπόν, μόλις πεθαίνει ὁ πεθερός σας ὁ ὀφθαλμίατρος, μετὰ
μερικὲς μέρες πεθαίνει καὶ ὁ γυιὸς σας.

— Ὅφθαλμίατρος καὶ αὐτὸς;

— “Ὅχι καλὲ. Μικρὸ παιδί.

— Καὶ μένω μόνη;

— Βέβαια. Ὁ τίτλος του εἶναι “ΜΟΝΗ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ”.

— Μετὰ τί γίνεται;

— Μετὰ φωνάζετε τὸν ἐργολάβο κηδεῖων καὶ ἐρωτεύεσθε αὐ-
τόν.

— Τὸν ἐργολάβον;

— Ναι. Ὑποτίθεται ὅτι εἶσθε ἄστατη καὶ φλογερά. Καὶ μετὰ τὴν
ταφὴν ὁ παπὰς σᾶς παντρεύει. Ἄλλὰ τί γίνεται τότε;

— Τί;

— Ἐρωτεύεσθε τὸν παπᾶ καὶ πέφτετε στὴν ἀγκαλιά του...

— “Ε, ὄχι δά...

— Ὅριστε. Τί ὄχι δά. Ἐδῶ τὸ γράφω καθαρά: “Ρίπτεται εἰς τὰς
ἀγκάλας τοῦ ἱερέως”.

— Καὶ πῶς τελειώνει;

— Στὸ Δρομοκαίτειο πὺ τραγουδατε εὐτυχισμένη, διότι παν-
τρεύεσθε τὸν γιαιτρὸ πὺ σᾶς κουράρει. Αὐτὸ εἶναι τὸ “ΜΟΝΗ
ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ”. Ὅπως βλέπετε, κυριαρχεῖτε ἐσεῖς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν
ὡς τὸ τέλος, σ’ ἕνα σωρὸ ρόλους. Σᾶς παρουσιάζω εὐτυχισμένη, με-
τὰ χήρα μετὰ τὰ μαῦρα, μετὰ παπαδιά, μετὰ τρελλή. Ἄν σᾶς ἐνδια-
φέρη, μπορῶ νὰ τὸ μεγαλώσω καὶ ἄλλο.

— Βαγγέλη, διέκοψε ἡ πρωταγωνίστρια Τιτίκα. Πήγαινε φώ-
ναξε τὸν κύριο Μπαρμπουνόπουλο ἀπὸ τὴν αἶθουσα προβολῆς, νὰ
πάρουμε ἀποφάσεις. Ὅλα μ’ ἀρέσουν καὶ δὲν ξέρω ποιὸ νὰ διαλέξω...

Ὁ Βαγγέλης σηκώθηκε καὶ σὲ λίγο παρουσία τοῦ Μπαρμπουνόπουλου διάβασα τὸ τελευταῖο μου. Ὅλοι μὲ κοίταζαν στὰ μάτια.

Ἐνας ἐργάτης ἕγγαμος ζῆ μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ τὰ 3 του παιδιά σ' ἓνα φτωχικό, στὸ Μπουρνάκι. Ξαφνικά μὰ μέρα μένει ἀνεργος κ' ἡ γυναῖκα του τὸν ἐγκαταλείπει γιὰ ἓναν λατερνατζῆ. Ὅταν τὸ μαθαίνει ὁ ἐργάτης, αὐτοκτονεῖ. Σὲ λίγον καιρό, ὁ λατερνατζῆς τὴν βαργίεται κι αὐτὴ μετανιωμένη ξαναγυρίζει κοντὰ ἰστὰ παιδιά της. Τὸ ἴδιο βράδυ γίνεται μὰ καταγίδα, γκρεμίζονται τὰ σπῆτα καὶ πάει αὐτὴ κι ὁ λατερνατζῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο μου "ΕΡΩΣ, ΒΡΟΧΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΟ".

Ἡ Τιτίκα Βρατσάνου ἐνθουσιάστηκε.

— Κύριε Μπαρμπουνόπουλε, εἶναι ὁ ρόλος ποῦ μοῦ πάει. Νομίζω πὼς εἶναι ἔργο ὅπου μπορῶ νὰ ἀναδειξῶ τὸ ταλέντο μου.

— Τιτίκα, παιδί μου, μὴ διάζεσαι...

— Γιατί κ. Μπαρμπουνόπουλε; Τέτοια σενάρια, δὲν βρίσκονται κάθε μέρα... εἶπα ἐγώ.

— Συμφωνῶ, ἀλλὰ πολὺ φτώχεια βρὲ παιδί μου. Πῶς νὰ γυρίσω τέτοιο ἔργο; Δὲν εἶδες τί ἔγινε μὲ τὴν "Συνοικία Ὀνειρο"; Αὐτὸ εἶναι 10 φορές χειρότερο. Πρέπει νὰ τὸ διορθώσης. Γίνεται;

— Πῶς δὲν γίνεται...

— Πότε θὰ μᾶς τὸ φέρης;

— Ἀὔριο τὸ πρωῖ σὶς 6.

— Ὁραῖα. Μᾶλλον τότε σ' αὐτὸ θὰ καταλήξουμε...

Ἀποκαιρέτησα, ἔφυγα, πῆγα σπῆτα μου κ' ἔδωσα ἐντολὴ στὴ γυναῖκα μου νὰ μὴ μὲ ἀνησυχίση κανεῖς. Τὴν ἄλλη μέρα πρωῖ - πρωῖ ἤμουνα στοῦ Μπαρμπουνόπουλου...

— Ἀκοῦστε τὸ διορθωμένο, κ. Μπαρμπουνόπουλε...

— Σ' ἀκούω.

— Σ' ἓνα μέγαρο στὸ Κολωνάκι, ζῆ ὁ ἐργάτης Γεράσιμος μὲ τὴν γυναῖκα του. Κάθε πρωῖ, τὴν ὥρα ποῦ μπαίνει στὸ αὐτοκίνητό του γιὰ νὰ πάη νὰ σκάψη, περνάει πρῶτα ἀπ' τὸ κολλέγιο κι ἀφήνει τὰ παιδιά του καὶ κατόπιν δίνει ἐντολὴ στὸ σωφὲρ του νὰ τὸν πετάξῃ στὸ γιαντὶ ὅπου ἔχει δουλειά. Μόλις φτάνει στὸ γιαντὶ, ἀνοίγει ὁ σωφὲρ τὴν πόρτα, κατεβαίνει ὁ Γεράσιμος μὲ ἄσπρα γάντια καὶ μονόκλ καὶ δίνοντας τὸν κασμᾶ του στὸν σωφὲρ, τοῦ λέει ποῦ νὰ σκάψη καὶ ἄλλες ὁδηγίες καὶ μετὰ πηγαίνει νὰ περάσῃ εὐχάριστα τὸ ὀκτώωρο του μὲ τοὺς ἄλλους φίλους του ποῦ ἔχουν ἔρθει μὲ τὰ

σμόκιν και νά μιλήσουν γιά έργατικά ζητήματα. Στό γιαπί, γίνεται όργανός, ό τόπος έχει πήξει από τις κοῦρσες και όλοι οί σωφέρ τών έργατών σκάβουν με λύσσα. Μόλις τό όκτάωρο τών έργατών συμπληρώνεται, τά άφεντικά τους είδοποιούν νά σταματήσουν, και γυρίζουν στα σιύτια τους όπου πρέπει νά προλάβουν τήν δεξίωση τής έσπέρας. Δυστυχώς, ή γυναίκα του Γερασίου είναι ζωηρή και μιá μέρα που ό Γεράσιμος λείπει στο γιαπί, φεύγει μ' έναν λατερνατζή...

— Μά γιατί, βάζεις συνέχεια αυτόν τόν λατερνατζή, είπε ό κ. Μπαρμπουνόπουλος... Τί σ' έχει πάσει;

— Θα μās χρειασθῆ, γιά ν' άκουστούν και μερικά μουζούκια. Πώς άλλοιώς θα δικαιολογήσουμε μουσική...

— Ά, κατάλαβα.

— Λοιπόν, κ. Μπαρμπουνόπουλε; Πώς σās φαίνεται;

Ό Μπαρμπουνόπουλος έμεινε σκεπτικός. Άναστέναξε. Μετά είπε:

— Βρέ παιδάκι μου, τώρα τό παρακάναμε. Πολύ πλούσιο βγήκε...

— Μά σās τό κάνω φτωχό δέν τό θέλετε. Σās τό κάνω πλούσιο δέν σās κάνει. Έπιτέλους τί θέλετε, διότι έχουμε και δουλειά...

— Μά γιά νά νοικιάσω τόσες κοῦρσες, τόσες τουαλέτες, γούνες, φράκα, σωφέρ, πολυτελή διαμερίσματα και όλα αυτά που γράφει μέσα, θα στοιχίση κολοσσιαία ποσά. Άσε πια και τά τεράστια έξοδα φωνοληψίας. Δέν τό διορθώνεις λίγο ακόμα;

— Η φωνοληψία μπορεί νά κατέβη εις τό έλάχιστον. Άστε νά τό διορθώσω και θα δῆτε...

— Άντε νά δοῦμε. Γιά κοίταξε τί μπορεί νά γίνη.

— Τό άπόγεμα θάστε έδω;

— Έδω θάμαι. Που θα πάω...

— Όραία. Τ' άπόγευμα θα ξαναπεράσω.

Τό άπόγευμα ό Μπαρμπουνόπουλος με περίμενε με άγωνία.

— Βρήκες λύσι γιά τήν φωνοληψία;

— Μείντε ήσυχος. Τακτοποιήθηκε. Μ' ένα πάνο κ' ένα βιολι συνοδεία, ή δουλειά μας γίνεται κ' έληξε ή υπόθεση.

— Γιά λέγε...

— Άκούστε το, κ. Μπαρμπουνόπουλε. Ό εργάτης Γεράσιμος που είναι μουγγός, ζῆ σ' ένα μέτριο καθαρό σπατάκι με τήν γυναίκα

του πού είναι κι αυτή μουγγή κ' έχουν τρία μουγγά παιδιά. Είναι τὸ πιὸ ἤσυχο σπιτάκι τῆς περιοχῆς. Τσιμουδιά δὲν ἀκούγεται. Μόνο μιὰ μελωδία λατέρνας ἀκούγεται κ' ἐνῶ τὰ παιδιά λείπουν στὸ σχολεῖο καὶ ὁ Γεράσιμος στὸ γιαπὶ, ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας προβάλλει ὁ λατερνατζῆς πὺ κάνει νόημα στὴ γυναίκα τοῦ Γεράσιμου νὰ βγῆ ἔξω. Αὐτὴ τότε βγαίνει σιωπηλὴ καὶ μαγεμένη ἀπὸ τὴν μελωδία, διότι εἶναι μὲν μουγγὴ ἀλλὰ ὄχι καὶ κωφάλαλη, καὶ ἀκολουθεῖ τὸν λατερνατζῆ χωρὶς νὰ βγάξῃ τσιμουδιά. Εἶναι τὸ πιὸ ἤσυχο ἔργο πὺ θὰ κἀνῃ ὄμως τὸν μεγαλύτερο πάταγο. Πῶς οἶς φαίνεται, κύριε Μπαρμπουνόπουλε;

Ὁ Μπαρμπουνόπουλος μὲ κοίταξε ἀπλανῶς.

— Γιατί δὲν μιλάτε;

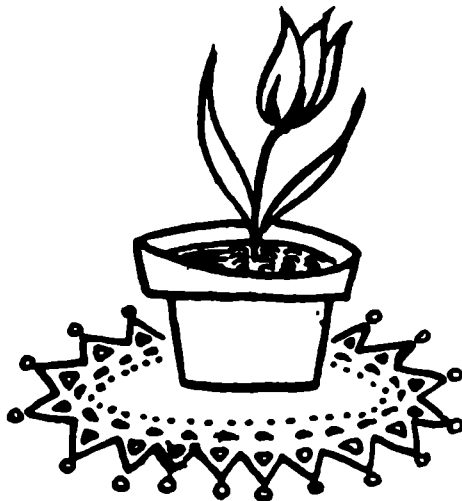
Σηκώθηκε σιωπηλὸς κ' ἐξαφανίσθηκε στὴν αἴθουσα προβολῆς κἀνοντάς μου νόημα νὰ πάρω τὰ πράματά μου καὶ νὰ φύγω. Πῆρα τὴν τσάντα μου κ' ἔφυγα ἀγανακτισμένος καὶ βρίζοντας μέσα μου. Ἐφτασα βαρὺς κι ἀμυλητός σπίτι.

— Τί ἔγινε μὲ τὸ ἔργο σου; Ἐνεκρίθη; ρώτησε ἡ γυναίκα μου βλέποντάς με φαρμακωμένον καὶ μουγγό.

Τὴν κοίταξα ἀπλανῶς.

— Τί συνέβη; Γιατί βουβάθηκες;

Ἄντὶ ἀπαντήσεως τῆς ἔδειξα βαριεστημένα τὴν πόρτα κἀνοντάς της νόημα νὰ μοῦ ἀδειάσῃ τὴ γωνιά. Σταυροκοπήθηκε καὶ βγῆκε σιωπηλὴ... Μακρὰ ἀκούστηκε μιὰ λατέρνα.

Τὸ ἐπάγγελμα τῆς μητρὸς μου

“Ὄταν ἡ μητέρα μου, τὴν ὥρα ποὺ τρώγαμε, ἀνάγγειλε στὸν πατέρα μου ὅτι θὰ γίνῃ πόρνη, ἐκεῖνος ποὺ ἦταν παλαιῶν ἀρχῶν, θέλησε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴν ἀποτρέψῃ. Δὲν τὸ εὔρισκε σωστὸ ν’ ἀκολουθήσῃ αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα.

— Γιατί εἰδικῶς θέλεις ν’ ἀκολουθήσῃς αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα καὶ νὰ γίνῃς πόρνη; τὴν ρώτησε μὲ καλωσύνη, σκουπίζοντας τὸ στόμα του μὲ τὴν πετσέτα.

— Γιὰ νὰ κερδίζω χρήματα καὶ νὰ εἶμαι αὐτάρκης. Δὲν θέλω συνεχῶς νὰ σοῦ ζητῶ χρήματα, εἶπε, βάζοντας λίγη σούπα στὰ πιάτα μας.

Ὁ πατέρας μου ἔμεινε γιὰ λίγο σκεπτικός. Μετὰ τῆς εἶπε :

— Οἱ προθέσεις σου, θεβαίως, εἶναι ἀγαθές καὶ ἡ ἐπιθυμία σου νὰ συμβάλῃς μὲ τὸ κατὰ δύναμιν, μὲ συγκινεῖ ἀφαντάστως. Ἄλλὰ

είσαι τόσον θεβαία δτι με τὸν κλάδον τὸν ὁποῖον θὰ ἀκολουθήσης, θὰ κερδίσης ἀρκετά;

Ἡ μητέρα μου ἐτίναξεν ὑπερήφανα τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω ὀπισθὰς τὸ συνήθιζε καὶ ἀπήντησε:

— Ναί, τὸ πιστεύω. Εἶμαι ὑπερθεβαία δτι θὰ κερδίσω.

Ἐνα ἀδιόρατο χαμόγελο φάνηκε στὴν ἄκρη τῶν χειλιῶν του. Ἦξερα δτι ἦταν ρεαλιστῆς καὶ δὲν ἐπέθετο εὐκολα.

— Τότε, ἤμπορεῖς νὰ μοῦ ἀναφέρης μερικὰ ὀνόματα γυναικῶν αἱ ὁποῖαι νὰ ἐπλούτισαν με αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα; Καὶ ἐὰν μοῦ ἀναφέρης καὶ κατορθώσης νὰ με πείσης, τότε ἐγὼ ὁ ἴδιος ὑπόσχομαι νὰ σὲ βοηθήσω καὶ νὰ σοῦ δώσω τὰ ἀρχικὰ κεφάλαια, ὥστε νὰ θέσης τὰς βάσεις μιᾶς ἀποδοτικῆς ἐργασίας.

Τὴν ὥρα πού ὁ μπαμπὰς μασσοῦσε, ἡ μαμὰ τοῦ ἀνέφερε μερικὰ ὀνόματα γνωστῶν τῆς κυριῶν.

— Ὅριστε, συμπλήρωσε. Αὐτὲς πῶς κερδίζουν χρήματα;

Ὁ πατέρας μου τὴν κοίταξε μειδιώντας συγκαταβατικά. Ἔπειτα ἔβγαλε τὰ γυαλιά του, τὰ ὕγρανε κι ἄρχισε νὰ τὰ καθαρίζη με ἀργὲς κινήσεις.

— Μά, ἀγαπητή μου, γιατί ὀμλεῖς σὰν παιδί; Αὐτὲς ἔχουν γνωριμίες πού τις καλλιεργοῦν ἐδῶ καὶ 20 χρόνια. Δὲν νομίζω δτι θὰ ἔχης τὰς ἐπιτυχίας αὐτῶν. Αὐταὶ ἐπεδόθησαν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας, κατέχουν τὸ ἐπάγγελμα καλῶς κ' ἔχουν ἀποκτήσει πείραν καὶ εἰδικότητα. Δὲν ἤμπορεῖς ἐσὺ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 45 ἐτῶν νὰ κάνης καριέραν. Πολὺ φοβοῦμαι, δτι δὲν σταθμίζεις καλῶς τὰ πράγματα καὶ οἱ κόποι σου θὰ ἀποβοῦν ἐπὶ ματαίῳ...

— Τουλάχιστον, θὰ ἔχω τὴν ἱκανοποίησιν δτι δοκίμασα.

— Δὲν ἀντιλέγω. Ἄλλὰ νομίζω δτι σκέπτεσαι ὀλίγον ἐπιπολαίως. Πιστεύω δτι δὲν εἶναι κλίσις αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ νά... πῶς νὰ τὸ ποῦμε... τὸ θεωρῶ δι' ἓν περαστικὸν καπρίτσιο.

— Πόσον λίγο με ξέρεις... εἶπεν ἡ μητέρα μου ἀρκετὰ πειραγμένη.

— Ἄλλ' ἀκριβῶς, ἐπειδὴ σὲ γνωρίζω καλῶς, δι' αὐτὸ ἐπιμένω, συνέχισεν ὁ πατέρας μου. Ἔχω τὴν ἐντύπωσιν, δτι μετὰ δυο-τρὲς μῆνας θὰ σοῦ λείψη ὁ ἐνθουσιασμός. Θὰ σοῦ λείψη ἡ ἀπαραίτητος πίστις διὰ νὰ συνεχίσῃς.

— Σοῦ ὀρκίζομαι εἰς τὰ παιδιά μας, εἶπε με σταθερῆ φωνῆ ἡ μητέρα μου καϊδεύοντάς μας με τὸ στοργικὸ τῆς βλέμμα. Σοῦ ὑπό-

σκομαι ὅτι θὰ ὑπηρετήσω πιστὰ τὸ ἐπάγγελμα ποῦ διάλεξα. Θέλω κάποια μέρα νὰ εἶσαι ὑπερήφανος γιὰ μένα.

Ὁ πατέρας μου τότε δὲν ἔφερε ἀντίρρησην καὶ τέλος ἐκάμφθη.

— Ἔστω, εἶπε. Τότε δὲν ἔχω παρὰ νὰ σοῦ εὐκηθῶ καλὴν πρόδον καὶ εὐόδωσιν ἐργασιῶν.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ πατέρας μου βοήθησε σημαντικὰ τὴν μητέρα μου στὰ πρῶτα τῆς θήματα. Αὐτὸς διάλεξε τὴν ἐπίπλωσι, αὐτὸς φρόντισε γιὰ τὸν ρουχισμό, αὐτὸς ἐνδιαφέρθηκε γιὰ δωμάτιο. Τὸ διαμέρισμα, δὲν ἦταν πολὺ μεγάλο ἀλλὰ εἶχε τὸ προσὸν νὰ βρισκεται κοντὰ στὸ σπίτι μας. Συνέπεσε μάλιστα ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ διαμερίσματος, μαζὶ μὲ τὸν πατέρα μου νὰ ἦσαν καὶ συμμαθηταί. Ὁταν ὁ πατέρας μου τοῦ ἐξήγησε γιὰ ποιὸ σκοπὸ τὸ θέλει, προθυμοποιήθηκε νὰ βοηθήσῃ καὶ αὐτὸς μ' ὄλες του τὶς δυνάμεις.

— Θὰ μὲ ὑποκρεώσης, τοῦ εἶπε, ἂν τὴν συστήσης καὶ σὲ διαφόρους φίλους σου καὶ γνωστοὺς γιὰ νάχη δουλειὰ στὰ πρῶτα τῆς θήματα. Ἐνδιαφέρομαι προσωπικῶς.

— Ἄστειεύεσαι; τοῦ εἶπε ὁ συμμαθητῆς του. Αὐτὸ ἐξυπακούεται.

Δυστυχῶς, ὁ φίλος τοῦ πατέρα μου ἀπεδείχθη ἀσυνεπῆς καὶ ἐλάχιστα βοήθησε. Ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ὑπόσχονται κάτι, ἀλλὰ οὐδέποτε τὸ ἐκτελοῦν.

Τὸ πλῆγμα γιὰ τὴν μητέρα μου ἦταν βαρὺ. Στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν εἶχε βασίσει ὄλες τῆς τὶς ἐλπίδες. Ἄλλ' ὅταν εἶδε ὅτι αὐτὸς συνεχῶς ἐπρόβαλλε κάποια δικαιολογία, κατάλαβε πῶς δὲν εἶχε τὴν πρόθεσι νὰ βοηθήσῃ κ' ἔτσι ὁ πατέρας μου ἀναγκάστηκε νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ δεύτερο κρεβάτι στὸν ἔμπορο. Μὲ τὴν ἰδέα ὅτι ἡ μητέρα μου θὰ εἶχε φόρτο δουλειᾶς — σύμφωνα μὲ τὶς ἐπαγγελίες καὶ τὶς ὑποσχέσεις τοῦ συμμαθητοῦ του — εἶχε παραγγεῖλει δύο κρεβάτια, ὥστε σὲ περίπτωσι κοσμοσυρροῆς ἢ ἐπιχειρήσεως νὰ μὴ φανῆ ἄνοργάνωτος. Ὁ ἀνταγωνισμὸς μὲ τὶς ἄλλες κυρίες ἐπρομηνύετο σκληρὸς, κ' ἕνα καινούργιο κατὰστημα δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμφανίζεται μὲ ἐλλείψεις. Στὴ θέσι τοῦ κρεβατιοῦ μῆκε μιά σιφονιέρα μὲ ἄνθη καὶ τὸ διαμέρισμα κατόπι χρωματίστηκε. Ἡ διακόσμησι τοῦ δωματίου στοίχισε ἀρκετά. Ὁ μογιατζῆς πῆρε 50 δραχθὲς τὸ τετραγωνικὸ μέτρο. Ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι μὲ 40, κ' ἕνας πρότεινε νὰ τὸ θάψῃ μὲ 35, ἀλλ' ὁ πατέρας μου διάλεξε τὸν ἀκριβότερο. "Ἡ ἀκριβὴ δουλειὰ εἶναι καὶ καλὴ" συνήθιζε πάντα νὰ μᾶς

λή. Γι' αυτό, κι όταν ἐπὶ τέλους ἦρθε ἡ ὥρα τῆς κοστολογήσεως τῆς μαμᾶς, σὲ σχετικῆ τῆς ἐρώτησι τὴν συμβούλευσε νὰ ζητᾷ μᾶλλον ἀκριβά. " Ἀκριβὴ ἐπίσκεψις, ἄρα θὰ εἶναι καλὴ " νὰ σκέπτεται ὁ ἐπισκέπτης.

Ἄκριβῆ, ἀλλὰ σὲ ποιοῦ ὕψος ἀκριβῶς; Ἴδου τὸ ἐρώτημα. Ἔπρεπε νὰ ἐξακριβωθοῦν οἱ τιμὲς τῶν ἄλλων κυριῶν. Πόσο ἔπαιρναν αὐτὲς ἄραγε; Δὲν κρίθηκε σκόπιμο νὰ ρωτήσῃ ἡ μητέρα μου. Ἡ θέσις τῆς ἦταν λεπτή. Ἴσως νὰ ὑποψιάζοντο. Πιθανὸν νὰ τῆς ἔδιναν καὶ ψευδεῖς ἀριθμούς. Αἱ γυναῖκες σπανίως λέγουν τὴν ἀλήθειαν, ἐδίδασκεν ὁ Πασκάλ πού ἐθεωρεῖτο σοφός. Ἔτσι ἀποφασίστηκε νὰ ἐξακριβώσῃ τις αὐθεντικὰς τοὺς τιμὰς ὁ πατέρας μου, ἐμφανιζόμενος σ' αὐτὲς ὡς πελάτης. Ξυπνοῦσε τὸ πρωτὶ καὶ μεθοδικὸς ὅπως ἦταν, ἐξαφανίζοταν γιὰ συλλογὴ πληροφοριῶν. Εἶκεν ἀποφασισθῆ ὅτι στὸ διάστημα αὐτό, ἡ μητέρα μου θὰ ἐργαζόταν ἀνευ τιμολογίου ὡς "πειρατικὴ". Καὶ τί δὲν ἔκανε ὁ πατέρας μου γιὰ νὰ μὴν ἀποκαλυφθῆ ἡ ταυτότης του. Μηχανεύτηκε τὰ πάντα. Καὶ γυαλιὰ σκοῦρα φοροῦσε, καὶ μουστάκι ἄφησε καὶ ξένη προφορὰ χρησιμοποιοῦσε. Μὲ δυὸ λόγια γινόταν ἀγνώριστος μαζεύοντας τιμὰς. Στὸ διάστημα πού ἐκεῖνος ἔλειπε, ἡ μητέρα μου ἄρχισε σιγὰ - σιγὰ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ δημιουργῆ πελατεία.

Μιὰ μέρα ἕνας κύριος, ὡς 50 ἐτῶν, χτύπησε τὸ διαμέρισμά τῆς κι ἀφοῦ ἡ μητέρα μου τὸν περιποιήθηκε ἀπάνταστα, στὸ τέλος αὐτὸς ἔβγαλε κάτι χαρτιὰ καὶ τῆς εἶπε:

— Ἴδου ποιὰς εἶναι οἱ διαφορὰς τιμὰς.

Ἦταν ὁ πατέρας μου. Τόσο ἐπιτυχημένη ἦταν ἡ μεταμφιεσίς του. Καὶ ἀφοῦ τις ἀνέφερε τις διαφορὰς τιμὰς, συμφώνησαν νὰ ζητῆ 300 δραχμὰς.

Ἀκριβῶς τις μέρες ἐκεῖνες ἀρρώστηκε βαργεῖα ἡ ἀδελφὴ μου. Ὁ πατέρας μου βρέθηκε σὲ ἀδιέξοδο. Εἶκε δώσει τὰ μαλλιοκέφαλά του γιὰ νὰ νοικιάσῃ καὶ νὰ στολίσῃ τὸ διαμέρισμα, εἶχε παρατήσῃ τις δουλειὰς του γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ τιμὰς καὶ ξαφνικὰ βρέθηκε σὲ δύσκολη θέσι καὶ χωρὶς χρήματα. Ἐτρεξε τότε στὴ μητέρα μου πού ἄρχιζε νὰ στρώνῃ ἐκεῖνο τὸ μῆνα καὶ νὰ γίνεταί γνωστὴ, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ.

— Πρέπει νὰ σώσουμε τὸ παιδί. Πρέπει νὰ κουνηθοῦμε.

Ἡ μητέρα μου ἄρχισε νὰ κινεῖται. Ἄλλὰ ἦταν περίοδος κατοχῆς καὶ ἀσταθείας τοῦ νομίσματος καὶ ὅσον ἡ μητέρα μου ἐκινεῖτο

ὀριζοντίως, τόσοσ κ' οἱ τιμές ἀνήρχοντο καθέτως. Ἐπεφάσισε τότε νὰ κινεῖται ὀρθή, μήπως πέσουν οἱ τιμές, ἀλλ' ἡ ὀρθία στάσις τὴν κούραζε γι' αὐτὸ καὶ συνέχισε ξαπλωτή. Τὸ διαμέρισμα ἐσεῖετο ἐκ θεμελίωσ.

— Κουνήσου, κουνήσου, ἦταν ἡ ἐπωδὸς τοῦ πατέρα μου. Μᾶς χρειάζονται φάρμακα...

Ἦρθαν μέρες ποῦ ἡ μαμὰ δὲν σηκωνόταν λεπτὸ ἀπὸ τὸ κρεβάτι. Στὸ τέλος ἔφηνε καὶ τὴν πόρτα ἀνοιχτή, γιὰ νὰ μὴν κἀνη τὸν κόπο νὰ σηκώνεται καὶ ν' ἀνοίγη.

Μιά μέρα ὁ πατέρας μου μὲ τὸ θάρρος ποῦ εἶχε, βλέποντας τὴν πόρτα ἀνοιχτή μπῆκε χωρὶς νὰ χτυπήσῃ. Ἡ μητέρα μου ἐκείνην τὴν ὥρα εἶχε δουλειά...

— Θέλω νὰ σοῦ μιλήσω γιὰ κάτι πολὺ σοβαρὸ... τῆς εἶπε.

— Σ' ἀκούω.

— Δὲν μ' ἀρέσει νὰ κουνιέσαι ὅταν μιλάω.

— Μὲ τὸ νὰ κουνιέμαι, δὲν ἔπεται ὅτι δὲν σ' ἀκούω... Λέγε.

— Ρὲ πατριώτη, δὲν πᾶς ὄξω; εἶπε ὁ ἐπισκέπτης. Ἐφοῦ βλέπεις ὅτι ἔχουμε δουλειά.

— Δὲν μιλάω σὲ σᾶς, κύριε. Ἐσεῖς κάνετε τὴν δουλειά σας, κ' ἐγὼ τὴ δική μου...

— Μὴν δίνετε σημασία, κύριέ μου. Συνεχίστε, εἶπε ἡ μητέρα μου.

Καὶ ὁ πελάτης φανερὰ ἐκνευρισμένος, συνέχισε κοιτάζοντας ἄγρια τὸν πατέρα μου.

Κάποτε τελείωσε ὁ κύριος κι ἀφοῦ ἔτρεξε ὁ πατέρας μου καὶ χάλασε κιλιάρικο γιὰτὶ ὁ ξένος δὲν εἶχε ψιλὰ, εἶπε στὴ μητέρα μου:

— Θὰ σοῦ ἀναγγεῖλω κάτι δυσάρεστο. Ἡ κατάσταση τῆς μικρῆς χειροτέρεψε. Συνεχῶς φωνάζει "μανούλα, μανούλα".

Ἡ μητέρα μου ἀκούγοντας τὸ φριχτὸ νέο, ἔπεσε πῶμα εἰς τὸ κρεβάτι. Μετά, καταλαβαίνοντας ὅτι ἡ θέσις τῆς εἶναι ἀφύσικη καὶ γιὰ ν' ἀποδείξη τὴ λύπη τῆς, παρέμεινε ὀρθία καὶ ὄλοι τότε κατάλαβαν ὅτι κάτι σοβαρὸ συμβαίνει. Μερικοὶ ποῦ ἦσαν στὸ διάδρομο ἄρχισαν κι ὄλας νὰ φεύγουν. Γιὰ νὰ φύγουν ὄλοι, ἀναγκάστηκε ὁ πατέρας μου νὰ βγῆ στὴν πόρτα καὶ νὰ πῆ ἀπ' τὸ ἀνοιγμα:

— Ἡ κυρία εἶναι στὸ πόδι κι ὄπως καταλαβαίνετε, πολὺ ἀσθενής. Παρακαλῶ, κύριοι, νὰ πηγαίνετε.

— Περαιστικά, εύχθήθηκαν μερικοί, ταραγμένοι. Σᾶς παρακαλοῦμε μόνον, ἅμα πέση στὸ κρεβάτι νὰ μᾶς εἰδοποιήσετε.

— Ἄσφαλῶς. Διότι ὅπως καταλαβαίνετε, δουλειὰ στὸ πόδι δὲν γίνεται.

Φεύγοντας οἱ ἐπισκέπτες φιλοσοφοῦσαν χαμηλόφωνα.

— Γιὰ κοίταξε τ' εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἐκεῖ πού πρὶν 5 λεπτὰ ἦταν στὸ κρεβάτι, ξαφνικὰ βρέθηκε ὀρθή.

— Καὶ προσέξατε πόσο ντούρα στεκότανε; Φαίνεται εἶναι πολὺ ἄσχημα...

Τὸ βράδυ ἡ μητέρα μου εἶχε ὑψηλὸ πυρετό. Τὸ νέο, τὴν εἶχε

συντρίψει. Ὁ γιατρός πού ἦρθε τὴν ἐξήτασε ὀρθή καὶ τῆς συνέστησε πλήρη ἀκίνησία. Εἶπε νὰ τῆς σβήσουν καὶ τὸ φῶς νὰ μὴν τὴν κουράζη.

Ὁ πατέρας μου ἔμεινε τρεῖς νύχτες κοντὰ τῆς. Τῆς μίλαγε ξα-

πλωτός απ' τὸ κρεβάτι της κ' ἐκείνη ἦταν ὄρθια στὴ μέση τοῦ δω-
ματίου. Κάπου - κάπου σηκωνόταν κι ἀκουμποῦσε τὸ χέρι του στὸ
μέτωπό της γιὰ νὰ δῆ ἂν καίη, καὶ κατόπιν κουκουλωνόταν στὸ
κρεβάτι. Ἡ μητέρα μου εἶχε ἀνήσυχο ὕπνο καὶ κάθε πέντε λεπτά
ὁ πατέρας μου ἀναγκαζόταν νὰ σηκώνεται καὶ νὰ τακτοποιῇ τὶς
κουβέρτες πὸν πέφτανε στὸ πάτωμα.

Τὸ πρωτὶ, ἀνοίγε τὰ παράθυρα, ἀέριζε τὸ δωμάτιο κ' ἔρριχνε
ἀπάνω της καθαρὰ σεντόνια. Δυστυχῶς, παρ' ὄλες του τὶς προσπά-
θειες, κάποιο πρωῖνὸ πὸν σηκώθηκε, τὴν βρῆκε παγωμένη. Τὸ ἴδιο
ἀπόγευμα τὴν ἀντίκρουσα γιὰ τελευταία φορὰ ὄρθῃ μὲ κλειστὰ τὰ
μάτια. Καὶ σ' αὐτὴ τὴ θέσι τὴν θάψαμε. Σήμερα τὸ νὰ ταφῇ ἓνας
ἄνθρωπος σ' αὐτὴ τὴ στάσι δὲν ἐνοχλεῖ κανέναν. Ἐκείνην ὄμως τὴν
ἐποχὴ πὸν δὲν ὑπῆρχε χῶρος οὔτε στὸ πρῶτο νεκροταφεῖο, οὔτε
στὸ δεύτερο, ἢ πράξις αὐτὴ ἰσοδυναμοῦσε μὲ ἐπανάστασι. Χιλιάδες
φέρετρα παρουσίᾳ τόσων ἀνθρώπων ἐθάπτοντο ἐπὶ ἔτη, ὀριζοντίως.
Οὔδεις ὄμως ἐσκέφθη ὅτι πᾶνουν πολὺτιμο χῶρο. Ἔπρεπε νὰ πα-
ρευρεθῇ στὴν κηδεῖα ὁ πατέρας μου πὸν φημιζόταν γιὰ τὴν παρα-
τηρητικότητά του γιὰ νὰ τὸ παρατηρήσῃ κάποιος. Τώρα βέβαια πὸν τὸ
ἔθιμο τῆς ὄρθιας ταφῆς ἐπεκράτησε καὶ ξαπλώνεται συνεχῶς, κα-
νεὶς πὰ δὲν σκέφτεται νὰ θάψῃ προσφιλεῖ του πρόσωπα πλαγίως.
Πόσοι ὄμως ἀπὸ μᾶς πὸν πᾶμε στὰ νεκροταφεῖα γνωρίζουμε ὅτι ἡ
ιδέα αὐτὴ τῆς καθέτου ταφῆς, ἦταν σκέψις ἐνὸς ἀπλοῦ ἀνθρώπου
πὸν τυχαίως παρευρέθη εἰς τὴν κηδεῖα τῆς συζύγου του; Τολμῶ
νὰ εἶπω, οὔδεις.

De x. 60.-